



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยนำร่องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม
และการจัดสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

โดย

ผศ.ดร.อภิศักดิ์ ชีระวิสิทธิ์ และคณะ

โดยการสนับสนุนของ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และ
กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กันยายน 2551



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
โครงการวิจัยนำร่องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและ
การจัดสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่ จังหวัดขอนแก่น

คณะผู้วิจัย	สังกัด
1. ผศ.ดร.อภิศักดิ์ ชีระวิสิทธิ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. นายมานะ นาคำ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. นางสาวบุญน้อม งามเชื้อ	ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จังหวัดขอนแก่น
4. นายวิฑูรย์ มงคลอินทร์	ศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนตามแนวคิด เศรษฐกิจแบบพอเพียง
5. นางสาวมุกดา บาตรโพธิ์	ผู้ช่วยนักวิจัย

ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาองค์กรการเงินและระบบสวัสดิการชุมชน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการวิจัยนาร่องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่ ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เริ่มต้นจากการศึกษาองค์ความรู้เรื่องการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมในประเทศไทย รวมทั้งการศึกษายกย่องยุทธศาสตร์ 5 ปี สร้าง สวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2550-2554) และแผนปฏิบัติการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมไทยเพื่อชีวิตมั่นคง พ.ศ. 2550-2554 มีแนวทางสำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรก การใช้กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมเป็นเครื่องมือในการกระจายอำนาจการจัดการสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น ประการที่สอง การเพิ่มงบประมาณกองทุนและแสวงหาความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ และประการที่สาม การเพิ่มกลไกคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคม และคณะกรรมการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นเพื่อเข้ามาเสริมการทำงานส่งเสริมการพัฒนาสังคม การจัดสวัสดิการท้องถิ่นและชุมชนโดยการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนาและองค์กรอื่นได้มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม

จากแนวทางดังกล่าวได้นำไปสู่การจัดทำ โครงการวิจัยนาร่องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่ จังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้จังหวัดขอนแก่นเป็นเมืองหลักของภูมิภาคอีสาน มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ และองค์กรชุมชนเป็นจำนวนมาก มีพื้นที่การปกครอง 26 อำเภอ 198 ตำบล 2,331 หมู่บ้าน 280 ชุมชน จำนวนประชากร 1,875,571 คน และเป็นจังหวัดที่มีความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคมโดยผ่านองค์กรภาคประชาชน โดยการสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ซึ่งหากมีการศึกษาต่อยอดงานจะเป็นประโยชน์ที่จะใช้เป็นต้นแบบเรียนรู้งานสวัสดิการสังคมและการพัฒนาสังคมได้ต่อไป

การวิจัยนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัยที่บูรณาการการทำงานร่วมกันกับภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนการทำงานขับเคลื่อนสวัสดิการสังคม หารูปแบบวิธีการจัดสวัสดิการสังคมในเชิงประเด็นและพื้นที่และศึกษาหาแนวทางการขยายเชื่อมโยง และบูรณาการกองทุน ภายใต้บริบทของการทำงานในระดับจังหวัด ที่ขับเคลื่อนผ่านกลไกการทำงาน 4 คณะ ได้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม คณะอนุกรรมการบริหารกองทุน คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคม และคณะอนุกรรมการสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นจังหวัด และในระดับปฏิบัติการมีกลุ่มองค์กรสาธารณะประโยชน์ และ องค์กรบริหารส่วนตำบลเป็นกลไกในการทำงาน ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่

ผลการดำเนินงานวิจัยมีข้อสรุปดังนี้

(ก) การบูรณาการการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการฯ และคณะอนุกรรมการ

การบูรณาการการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการและหน่วยงานภาคีของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 11 หน่วยงาน เป็นกลไกที่สำคัญที่สามารถจะเข้ามามีบทบาทขับเคลื่อนงานพัฒนาสังคมในมิติต่าง ๆ หากพิจารณาถึงสถานภาพขององค์กรซึ่งส่วนมากเป็นราชการส่วนภูมิภาค การดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงฯ ซึ่งมีภารกิจในหน่วยงานของตนอย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามยังมิรูปแบบการทำงานที่ทับซ้อนกันอยู่บ้าง ซึ่งหากมีการวางแผนเป้าหมาย กำหนดแผนการทำงานร่วมกัน ก็จะให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ข้อตกลงร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมเครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชนและหน่วยงานภาคีการพัฒนาในระบบสวัสดิการในจังหวัดขอนแก่น จึงได้ร่วมกันลงนามบันทึกความร่วมมือ (MOU) เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2551 ณ อาคาร 25 ปี มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์คือ

- 1) เพื่อสนับสนุนให้เกิดการฟื้นฟู ระบบสวัสดิการชุมชนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของชุมชนท้องถิ่น
 - 2) เพื่อสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการฟื้นฟู ระบบสวัสดิการชุมชนระหว่างภาคีในจังหวัดขอนแก่น โดยมีเครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชนจังหวัดขอนแก่นเป็นแกนนำ และหน่วยงานภาคีในจังหวัดขอนแก่นเป็นผู้หนุนเสริม
 - 3) เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนทุกเพศ วัย ฐานะ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชน ทั้งในฐานะผู้ให้อย่างมีคุณค่าและรับอย่างมีศักดิ์ศรี
 - 4) เพื่อสนับสนุนให้เกิด การพัฒนาระบบการทำงาน ขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชนและสวัสดิการสังคม ระหว่างชุมชนท้องถิ่น กับหน่วยงานภาคีพัฒนาภาครัฐและเอกชน
- อย่างไรก็ตามบันทึกความร่วมมือนี้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างพันธมิตรต่อการทำงานร่วมกัน หากจะทำให้เกิดการขับเคลื่อนบูรณาการร่วมกันจะต้องดำเนินการ โดยใช้แนวคิด SPA คือ
- Sharing คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความเข้าใจให้เกิดการทำงานร่วมกัน ร่วมทั้งการร่วมคิดร่วมรับรู้ความทุกข์ ความสุข ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรต่อกันซึ่งจะเป็นพลังให้เกิดการขับเคลื่อนไปข้างหน้า
- Planning การทำงานจะต้องมีการกำหนดแผนงาน โครงการ และมีการประสานแผนงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การวางแผนต้องตั้งอยู่บนฐานข้อมูลสภาพปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของชุมชน
- Acting คือ การต้องลงมือทำงานให้เป็นไปตามแผนด้วยความร่วมมือร่วมใจ ทั้งนี้เป็นการสร้างเวทีของการเชื่อมประสานทั้งรูปแบบการทำงาน วิธีการ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานที่ต้องแบ่งงาน หรือกระจายงานให้ภาคีต่าง ๆ ร่วมทำตามความสามารถ
- ซึ่งหากมีการดำเนินงานในรูปแบบ SPA นี้แล้วจะเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถทำให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการสามารถเกิดขึ้นได้จริงในพื้นที่

(ข) รูปแบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการสังคม

การดำเนินงานกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่นนำร่องปี 2550 จำนวน 1 ล้านบาท คณะอนุกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งมีปลัดจังหวัดผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายเป็นประธานกรรมการ พิจารณาให้การสนับสนุนโครงการของ 7 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีความสนใจพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้แก่พื้นที่อื่น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการผลักดันทางนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณองค์กรละ 100,000 บาท ได้ดำเนินการอบรมสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง กองทุนสวัสดิการชุมชน และการฝึกอบรมฝีมือทางช่างก่อสร้าง ผลที่ได้รับ ชาวบ้านมีความเข้าใจ มั่นใจและสมัครเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการเพิ่มขึ้น พยายามเชื่อมโยงกองทุนสวัสดิการชุมชนไปสู่การจัดการวิถีการผลิตที่ยั่งยืน การเกษตรยั่งยืน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น และการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสวัสดิการชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดสรรงบประมาณสมทบให้แก่กองทุนสวัสดิการชุมชน นอกจากนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้งด้านบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ การศึกษา

เรียนรู้แก่ผู้นำและสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชน อย่างไรก็ตามมีบางพื้นที่ที่การมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกันระหว่างกองทุนสวัสดิการชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ดีนัก

การดำเนินงานของกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม จังหวัดขอนแก่น ในปี 2551 คณะอนุกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น ได้จัดสัมมนาชี้แจงเกี่ยวกับกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ให้แก่ หน่วยงานราชการ องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรสวัสดิการชุมชน ประชาสัมพันธ์ให้องค์กรต่างๆ เสนอโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม จังหวัดขอนแก่น คณะอนุกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการ แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาถ่วงดุลโครงการจังหวัดขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนภาครัฐ องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการและผู้แทนประชาชน โดยมีพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่นเป็นประธาน คณะทำงาน ทำหน้าที่พิจารณาถ่วงดุลโครงการเสนอคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่นเพื่อพิจารณาอนุมัติ ในปีงบประมาณ 2551 คณะอนุกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม จังหวัดขอนแก่น ได้พิจารณาสนับสนุนโครงการเชิงพื้นที่ 73 องค์กร 93 โครงการ เป็นเงิน 5,048,126 บาท เชิงประเด็น 16 องค์กร 21 โครงการ เป็นเงิน 1,767,725 บาท รวมทั้งสิ้น 89 องค์กร 114 โครงการ เป็นเงิน 6,815,851 บาท

การดำเนินงานของกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม จังหวัดขอนแก่น เป็นลักษณะเปิดรับโครงการทั่วไปหรือโครงการเชิงรับที่กระจายทั้งด้าน องค์กร พื้นที่และประเด็น ซึ่งมีข้อดีที่เปิดโอกาสให้หลายองค์กรให้เข้าถึงกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม จังหวัดขอนแก่น แต่ก็มีข้อจำกัดที่ขาดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม จังหวัดขอนแก่น ที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์และแผนสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น การทำงานของคณะกรรมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น (กสจ.) อนุกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น และคณะอนุกรรมการสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น ยังขาดการเชื่อมโยงกัน ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน หนุนเสริมการทำงานร่วมกันจึงมีเสียงสะท้อนว่า **ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมน้อยในการดำเนินงานของกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมส่วนใหญ่ บทบาท อำนาจในการดำเนินงานของกองทุนฯ เป็นของภาคราชการเป็นหลัก โดยที่ภาคราชการยังทำงานแบบตั้งรับ** จากการกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานของกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมที่จะเชื่อมโยงกับภาคีต่างๆ และให้ภาคีต่างๆ มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงาน

ดังนั้น ภาคราชการควรทำหน้าที่ในการเชื่อมประสานภาคีให้นำพลังสร้างสรรค์มาทำงานสวัสดิการสังคมร่วมกันอย่างเต็มที่ โครงการที่ให้การสนับสนุนส่วนใหญ่เป็นการอบรม ซึ่งการเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายมีความสำคัญ แต่ควรมีแผนงานเป็นกระบวนการทำงานที่ต่อเนื่องกันทั้งการอบรมเสริมความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาทักษะ แนวคิดในการทำงาน การพัฒนากลุ่มองค์กรของผู้ด้อยโอกาส และองค์กรในพื้นที่ไม่ใช่เป็นการดำเนินงานให้โดยคนภายนอก กลุ่มผู้ด้อยโอกาสและทรัพยากรบุคคลในพื้นที่ที่มีโอกาสปฏิบัติการการจัดสวัสดิการสังคม มีการสรุปบทเรียน เพื่อสร้างความรู้ ยกระดับการจัดสวัสดิการให้มีคุณภาพสูงขึ้น นั่นหมายความว่าโครงการควรมีกระบวนการทั้งการเสริมความรู้ ปฏิบัติการ และสรุปบทเรียน เพื่อยกระดับความรู้ในการจัด

สวัสดิการสังคม ให้มีคุณภาพสูงขึ้น โดยกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ทรัพยากรบุคคลในพื้นที่ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสวัสดิการสังคม

(ค) แนวคิดระบบต้นไม้วัดสวัสดิการความคิดเรื่องสวัสดิการสังคมเชิงระบบ

แนวคิดระบบต้นไม้วัดสวัสดิการเป็นการพยายามสร้างความเข้าใจเรื่องระบบสวัสดิการผ่านแนวคิด ระบบสวัสดิการที่เกิดขึ้นตั้งอยู่บนฐานคิดที่สำคัญ 3 ฐานคิด คือ ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ฐานนวัตกรรมชุมชน ฐานสิทธิพื้นฐานทางสังคม (เปรียบเป็น ดิน) การดำเนินงานผ่านกระบวนการดำเนินงานจัดสวัสดิการอยู่ภายใต้ระบอบแนวคิดสวัสดิการ (Structure- Welfare Regime) ในลักษณะที่เป็นโครงสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ เช่น พรบ. ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ปี 2546 ฉบับที่สอง ปี 2550 หรือในภาพของชุมชนเองก็มีกฎระเบียบมาเป็นตัวควบคุมให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามแนวทางที่กลุ่มเห็นว่าเหมาะสม (เปรียบเป็น ลม ไฟ อากาศ) ในขณะเดียวกันภาคปฏิบัติการของงานสวัสดิการได้ดำเนินการผ่าน ผู้กระทำการในระบบ (Actors) คือมีทั้งกลุ่มที่เป็นผู้นำ และสมาชิกทั่วไป ซึ่งเปรียบเสมือนระบบการเติบโตของต้นไม้

จุดเน้นของการดำเนินงานจัดสวัสดิการผ่านการให้คำนิยามที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

กลุ่มแรกให้ความหมายของระบบสวัสดิการว่า เป็นระบบ

สวัสดิการถ้วนหน้า (Welfare for all) เนื่องจาก

- ระบบสวัสดิการที่เกิดขึ้นมีความไม่เท่าเทียม เกิดการเอารัดเอาเปรียบ
- รัฐต้องเข้าไปสนับสนุน แทรกแซงกลไกสวัสดิการที่มีอยู่

การจัดการด้านสวัสดิการสังคมผ่านกลไก รัฐ หรือราชการ ที่มีโครงสร้างของ ระเบียบราชการ กฎหมาย และวัฒนธรรมองค์กร เป็นโครงสร้างในแนวดิ่ง ที่มีระบบการบริหารสั่งการสั่งการที่มุ่งเน้นการสั่งการ ควบคุม (Command & Control)

กลุ่มที่สอง ให้ความสำคัญกับลำดับต้นของต้นไม้ คือสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในระบบสังคม โดยมีกลไกตลาดที่เป็นกลไกเชิงเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เป็นตัวตั้ง เรียกว่า

สวัสดิการแบบเสรีนิยม (Liberalism) จุดเน้นคือ

- มุ่งที่ระบบกลไกตลาด และการปรับตัวเข้าสู่สมดุลตามธรรมชาติ
- ระบบการจัดสวัสดิการผ่านระบบวัฒนธรรมชุมชนและโครงสร้างแบบอุปถัมภ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
ฉะนั้นต้องพยายามทำความเข้าใจระบบเหล่านี้ แล้วบริหารจัดการบนฐานของความเป็นจริงในสังคม

กลุ่มที่สาม ให้ความสำคัญกับระบบฐานรากของต้นไม้ เกี่ยวข้องกับดินและระบบรากของต้นไม้ ซึ่งแต่ละระบบราก จะมีกลุ่มรากที่ทำงานได้ดีเป็นปมเกิดขึ้น เรียกว่า กลุ่มที่สามารถดำเนินงานด้านสวัสดิการที่ช่วยเหลือพึ่งพากันได้ดี (Best Practice) กลุ่มนี้เรียกว่า

สวัสดิการแบบเสรีนิยมใหม่ (Neo-Liberalism)

- มุ่งเน้นสร้างการเติบโตและสร้างสวัสดิการที่ท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืน
- ท้องถิ่นต้องสร้างนวัตกรรมขึ้นมาให้เหมาะสมกับตนเอง

แนวคิดนี้มุ่งไปที่ท้องถิ่นที่เป็นรากแก้ว รากฝอย การทำงานผ่านระบบเครือข่ายในแนวราบ และระบบอุปถัมภ์และระบบเครือญาติ หากจะทำให้ต้นไม้เติบโตได้ต้องสร้างจากระบบตรงนี้คือ การพรุนดิน ใส่ปุ๋ยให้ต้นไม้เจริญงอกงามขึ้นมาได้

ระบบต้นไม้สวัสดิการนี้ ในความเป็นจริง ต้นไม้จะเติบโตได้ดีต้องได้รับการดูแล บำรุงรักษาทั้งระบบ (Holistic view) ถ้าหากมุ่งเน้นการพัฒนาเพียงส่วนหนึ่งส่วนใดเท่านั้นก็จะทำให้ต้นไม้ไม่งอกงาม หรืออาจตายได้ ฉะนั้นการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมในกรณีของเมืองไทย ต้องสร้างความสมดุลให้ได้ ต้องพัฒนาหนุนเสริมกันทุกภาคส่วน เพื่อก่อให้เกิดระบบสวัสดิการที่เป็นธรรมและทั่วถึง

(ง) ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนการจัดสวัสดิการสังคม ต่อกระทรวงการพัฒนาสังคม

กระบวนการจัดสวัสดิการ โดยผ่านช่องทางของคณะกรรมการบริหารกองทุนจัดสวัสดิการจังหวัด จากการศึกษาได้พบว่าระบบการบริหารจัดการขององค์กรมีความเคร่งครัดในการบริหารแบบ แบบราชการ (Red tape) อีกทั้งเป็นระบบงานที่เน้นการตั้งรับ ไม่เน้นกระบวนการ (Process) แต่ให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย (Output) และกระบวนการอนุมัติโครงการยังตอกย้ำความเป็นวัฒนธรรมแบบราชการเชิงอุปถัมภ์ ผู้วิจัยเห็นว่าเหตุผลที่ทำให้มีการใช้ระบบนี้ในการตัดสินใจอนุมัติโครงการเนื่องจาก ธรรมชาติของข้อมูลภาพรวมของหน่วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศักยภาพปัญหาเชิงพื้นที่ ดังนั้น การขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคมในพื้นที่ต้องให้ความสำคัญกับ

1.1) ฐานข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมของพื้นที่โดยใช้พื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล เทศบาล ฐานข้อมูลที่เป็นได้แก่จำนวนงบประมาณ กิจกรรม และคุณภาพขององค์กรในการดำเนินงานสวัสดิการสังคม และจัดลำดับกลุ่มทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงประเด็นปัญหาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาได้ตรงเป้าหมายมากที่สุด

1.2) ควรกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนที่อยู่บนฐาน สภาพปัญหาความต้องการของพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการด้วยตนเอง ผสมผสานร่วมกับการจัดสวัสดิการสังคมโดยรัฐ (Mix Welfare Regime)

1.3) หน่วยงานที่ทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมทั้งระบบจะต้องบูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยเริ่มจากการแลกเปลี่ยนข้อมูลในการดำเนินงาน แผนงาน โครงการ รวมไปถึงงบประมาณในการทำงานของหน่วยงาน ซึ่งถ้าหากได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมกันจะทำให้การดำเนินงานมีทิศทางที่ชัดเจน และการดำเนินงานจะช่วยหนุนเสริมพลังซึ่งกันและกัน (Synergistic Approaches)

2) ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนการจัดสวัสดิการสังคม ต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

2.1) การออกแบบโครงสร้างระบบการจัดสวัสดิการสังคมของจังหวัดให้เกิดโครงสร้างใหม่ที่เอื้อต่อการทำงานก่อให้เกิดการควบคุมแบบแผนพฤติกรรมขององค์กร (Style) การบริหารองค์กรยังถูกรอบและการกำหนดทิศทางโดยภาครัฐ แม้จะมีการออกแบบกลุ่มที่เรียกว่า “อนุกรรมการบริหารกองทุน” ซึ่งมีที่มาของคณะกรรมการที่หลากหลายทั้งภาครัฐ ประชาสังคม และท้องถิ่น แต่ก็ยังอยู่ภายใต้ระบบการควบคุมของวัฒนธรรมแบบราชการ โดยเฉพาะการกำหนดประธานกรรมการ และเลขานุการยังไม่ได้เกิดการกระจายลงมาสู่

ภาคประชาชนที่แท้จริง ดังนั้นควรมีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของโครงสร้างดังกล่าวให้มีในลักษณะเลขา
ร่วม หรือการเลือกประธานจากการเห็นชอบของที่ประชุมโดยผู้สมัคร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ตรวจสอบ ถ่วงดุล
ภายในกลุ่มตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร ต้องกำหนดประธาน หรือเลขานุการ ที่ไม่เป็นกลุ่มเดียวกัน

2.2) ระบบความสัมพันธ์ของผู้กระทำการ (Actors) ในระบบการจัดสวัสดิการสังคม หน่วย
ปฏิบัติการ ประกอบด้วย หน่วยกระทำการ 3 ระดับ **กลุ่มแรก** คือ หน่วยงานราชการในพื้นที่คือ สำนักงานพัฒนา
สังคมและความมั่นคงจังหวัด (พมจ.) เป็นหน่วยงานราชการในระดับพื้นที่ ที่ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักของทาง
ราชการในการดำเนินงานพัฒนาสังคม และจัดสวัสดิการสังคมครอบคลุมทุกพื้นที่และประเด็นสวัสดิการสังคม
และมีข้าราชการเป็นผู้ดำเนินการ การจัดระบบ **กลุ่มที่สอง** คือ ผู้กำกับและวางนโยบายระดับบน คือกระทรวงการ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีบทบาทในการชี้แนะการทำงานให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของ
กองทุน และเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่หน่วยปฏิบัติการในพื้นที่ ในกรณีที่เกิดความไม่ชัดเจนในระเบียบปฏิบัติ **กลุ่มที่**
สาม คือ ภาคีในท้องถิ่น ได้แก่ ภาคประชาชน สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ทำหน้าที่
ในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมโดยตรง มีความใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่น และ
สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ให้เข้าร่วมในขบวนการสวัสดิการของท้องถิ่น องค์ประกอบทั้งสามส่วน
ของระบบสวัสดิการสังคมไทยมีความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทั้งในรูปแบบของการปะทะประสาน
โต้แย้ง และยินยอมปฏิบัติตาม ในขณะที่การกระจายอำนาจในการตัดสินใจและอนุมัติงบประมาณเพื่อการจ
จัดสวัสดิการสังคมได้เปิดให้หน่วยปฏิบัติการในระดับจังหวัดดำเนินงานโดยสร้างกลไกใหม่ในชื่อ “อนุกรรมการ
บริหารกองทุน” รับรองโดยกฎหมายแต่ยังไม่ก่อให้เกิดการดำเนินงานที่เป็นอิสระจากระบบราชการอย่างแท้จริง
ส่วนหน่วยงานภาคีบางหน่วยก็ได้รับประโยชน์การเข้าร่วมเป็นเครือข่ายต่อรองและได้รับการจัดสรรทุนเพื่อการ
จัดสวัสดิการสังคมโดยช่องทางพิเศษ

2.3) แนวทางในการคลี่คลายปัญหาให้เกิดการทำงานที่ขับเคลื่อนไปได้ คือ การปรับองศาของ
ความสัมพันธ์ของภาคีให้อยู่ในแนวระนาบ (Horizontal relationship) แบบแผนของการปฏิสัมพันธ์ของภาคี ที่
เกิดขึ้นมีทั้งอยู่ในแนวตั้ง และแนวระนาบ และอยู่ในแนวที่ไม่ได้อยู่ในระนาบเดียวกัน ดังนั้นควรสร้างวัฒนธรรม
ในการทำงานแบบใหม่ที่พยายามปรับองศาของความสัมพันธ์ที่ไม่ห่างกันมาก และพยายามให้อยู่ในแนวระนาบ
ใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดการหล่อหลอมคน (Socialization) ในระบบให้
เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ทั้งนี้การทำงานร่วมกันต้องสร้างวัฒนธรรมของการไว้นับถือเชื่อ
ใจกัน หรือเปลี่ยนแปลงวิธีคิดภายใต้ทฤษฎี Y คือเชื่อว่าทุกคนเป็นคนดีและต้องการมีชีวิตที่ดีงามและมีความสุข มี
ครอบครัว ชุมชน ที่อบอุ่นและพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิมในอดีตที่มีองศาความสัมพันธ์ที่อยู่
ในแนวระนาบเดียวกัน

2.4) งานพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมปฏิเสธระบบรัฐไม่ได้ แต่องค์กรรัฐต้องปรับเปลี่ยน
บทบาทของตัวเอง โดยเฉพาะ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ต้องเป็นองค์กรเชื่อม
ประสานให้เกิดการทำงานขับเคลื่อนงานสวัสดิการทั้งจังหวัด ปรับเปลี่ยนบทบาทการทำงานจากการทำงานในเชิง
สงเคราะห์อย่างเดียวมาเป็นงานส่งเสริมและพัฒนาโดยการกระจายงานบางอย่างให้กับภาคีมีส่วนร่วมทำงาน
(Outsourcing) ซึ่งจะทำให้ผลการดำเนินงานตรงกับสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และลดขั้นตอน
การทำงานให้สั้นลง

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนาร่องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่ที่เรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยความดี ผู้วิจัยขอขอบคุณ อ.กิม ภคเมธาวิ และ ผศ.ดร.ทิพวัลย์ สัจจันทร์ หัวหน้าทีมและที่ปรึกษาทีมกลาง ที่เปิดโอกาสให้ทีมผู้วิจัยจากขอนแก่น ได้มีโอกาสเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการทำงานวิจัยที่ไม่ได้มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการวิจัยที่ทีมวิจัยเองได้รับการพัฒนาตนเองทั้งความคิดจิตวิญญาณ ได้เปิดมุมมองโลกทัศน์ต่อตนเองผู้อื่น ชุมชน สังคมผ่านกระบวนการจัดการความรู้ที่ทีมกลางมีความเชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะที่ปรึกษา คือ ผศ.ดร.ทิพวัลย์ สัจจันทร์ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และรศ.ดร.ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชุก จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะในงานวิจัย และได้ลงมาเยี่ยมเยียนให้กำลังใจทีมวิจัยในพื้นที่ด้วยดีตลอดมา รวมทั้งคณาจารย์ผู้อาวุโสจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นในระหว่างที่ทีมวิจัยได้นำเสนองานที่ สกว. อาทิ รศ.ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย ศ.ดร.อภิรัช พันธ์สุนทร ดร.กรูบ ขอดแก้ว, รศ.ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข

ผู้วิจัยขอขอบคุณที่ทรงคุณ สุโขโต ที่ให้คำปรึกษาต่องานมาโดยตลอด พร้อมยกบ้านริมน้ำที่สมุทรสงครามให้เป็นที่พักผ่อนซึ่งเป็นเป็นบรรยากาศที่ลืมไม่ได้

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อน พี่น้องทีมวิจัยจากลำปาง จันทบุรี พัทลุง ที่ให้ความคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ดร.ศรีสุวรรณ์ นิลกรรม อ.วิไลลักษณ์ อยู่สำราญ, คุณเทพรัตน์ จันทพันธ์ (โต), น้ำเพียร, พี่อาคม ภูติภัทร์ และน้องทีมผู้ช่วยวิจัย น้องรัช น้องเหม่ม

ผู้วิจัยขอขอบคุณพี่น้องเครือข่ายงานสวัสดิการสังคมและพัฒนาสังคมในจังหวัดขอนแก่นทุกท่าน รวมทั้ง เครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชนที่ร่วมขับเคลื่อนงานสวัสดิการในพื้นที่ให้ก้าวหน้าต่อไป ได้แก่ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น คุณเวชยันต์ อรรถนพพร คุณเสาวลักษณ์ จิรไกรโกศล คุณณัฐธรรณ ปัทมาพงษ์ เจ้าหน้าที่จาก สสว.6 สฟส5 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขอนแก่น พอช. และคณะกรรมการ กสจ. คณะอนุกรรมการบริหารกองทุน และภาคีเครือข่ายภาคประชาชนทุกท่าน

ผลงานการวิจัยนี้เป็นการศึกษาผ่านเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อที่จะหารูปแบบ กลไกในการดำเนินงานขับเคลื่อนสวัสดิการสังคมให้ผลประ โยชน์ตกไปสู่พี่น้ององค์กรชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้หากมีสิ่งใดที่ผลการศึกษามีเคราะห์ดีทำให้ได้รับผลกระทบบ้าง ผู้วิจัยกราบขออภัยและขอโทษกรรม หากผลการวิจัยพอจะมีอุปการะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นกับชุมชนและงานสวัสดิการสังคมในพื้นที่ขอขอบคุณนี้ให้กับภาคีเครือข่ายทุกท่านที่ร่วมหนุนเสริมขับเคลื่อนงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจมาโดยตลอด และขอให้ความดีนี้เกิดประโยชน์ต่องานพัฒนาด้านสวัสดิการสังคม และการพัฒนาสังคมต่อไป

ผศ.ดร. อภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์

หัวหน้าโครงการวิจัยฯ

กันยายน 2551

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนำร่องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่ จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ ประการแรกเพื่อสนับสนุนการทำงานของ คณะอนุกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคม และภาคีที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคม ให้บรรลุผลตามเป้าหมายและมีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ประการที่สองเพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการโดยขบวนองค์กรชุมชนในเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ รวมทั้งหารูปแบบและวิธีการสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมในพื้นที่ ประการสุดท้าย เพื่อเสนอแนะแนวทางในการขยาย เชื่อมโยงและบูรณาการกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมกับกองทุนอื่นๆ ในจังหวัด เพื่อเป็นกลไกในการสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกับชุมชนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบการสร้างเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการจัดการความรู้ มีระยะเวลาดำเนินการวิจัย 1 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2550 ถึง เดือนกันยายน 2551

ผลการวิจัย พบว่า 1) การดำเนินงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมในจังหวัดขอนแก่น มีองค์กรภาครัฐที่สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งเป็นกลไกทางราชการหลักในการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม ทั้งหมด 11 องค์กร รวมทั้งมีองค์กรภาคประชาชน องค์กรการบริหารส่วนตำบล และองค์กรสาธารณประโยชน์ ที่เป็นกลไกในระดับพื้นที่ในการดำเนินการ ผลักดันให้เกิดความสำเร็จในการจัดสวัสดิการสังคมต้องสร้างเวทีให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างแผนปฏิบัติการร่วม และการลงมือทำงานร่วมกัน ซึ่งอาจเรียกว่า SPA Model 2) รูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคมมี 2 รูปแบบ รูปแบบแรกโดยองค์กรภาครัฐจะมีการดำเนินงานผ่านคณะกรรมการบริหารกองทุนใช้รูปแบบการทำงานที่เน้นโครงการ (Project Oriented) เป็นตัวขับเคลื่อนและดำเนินการอยู่ภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์ของราชการอย่างเคร่งครัด รูปแบบที่สองโดยชุมชนท้องถิ่นจะดำเนินงานผ่านคณะอนุกรรมการชุมชนท้องถิ่นจังหวัด เน้นการทำงานในลักษณะเครือข่ายในท้องถิ่นและมีความยืดหยุ่นสูง แนวทางในการสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมในพื้นที่จะต้องสร้างความร่วมมือร่วมใจและผนึกกำลังในการทำงาน (Synergistic Approach) ผ่านการจัดสวัสดิการที่ผสมผสานกันระหว่างสวัสดิการโดยรัฐและสวัสดิการภาคประชาชน (Mix welfare regime) 3) แนวทางการขยายเชื่อมโยงกองทุน สามารถดำเนินการในระดับตำบลได้ด้วยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งสามารถสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนได้ทั้งงบประมาณและบุคลากร ส่วนแนวทางการบูรณาการกองทุนมีความเป็นไปได้ที่ชุมชนจะใช้เป็นเวทีของการเรียนรู้มากกว่าการระดมทุนร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในระดับนโยบายคือ ควรมีการผ่อนปรนระเบียบข้อกฎหมายการจัดการกองทุนให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่น และข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการในพื้นที่ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการวางแผนการปฏิบัติงานส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่ร่วมกันเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน และทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ด้านการจัดสวัสดิการสังคมมากที่สุด

Abstract

The objective of this pilot project on driving local social development and social welfare movement, Khon Kaen province was to 1) to support performance of the provincial social welfare management fund sub-committee, of society-oriented strategy working group and of authorities involved with social welfare management for realization of the set targets and collaboration establishment, 2) to explore patterns and approaches in social welfare management through local organizations based on issues and locality as well as to accommodate patterns and approaches to support local social welfare management, and 3) to formulate guidelines in expansion, coordination and integration between social welfare supporting funds with other provincial funds to support strategies to manage social welfare with local organizations effectively. This pilot project was based on participatory learning action-knowledge management under 1-year period from October 2007 to September 2008.

The following were results of this study. Movement in social development and social welfare management in Khon Kaen province was actively undergone by the government sectors under Ministry of Social Development and Human Security, a major governmental authority in affair of social welfare management, totally 11 agencies. The people organizations, local organizations, Tambol administration organizations and public organizations were also key local gears in achievement of social welfare management. Therefore, sharing, planning and acting model (SPA model) was required. 2). Patterns and approaches were revealed in two forms: first, the government agencies implement through project-oriented actions and second, the local organizations worked through community-based sub-committee in the province through the concept of local network establishment and high flexibility. It was noted that to support welfare management, local cooperation and synergistic approach were required in addition to mixed welfare regime. And, 3) to expand fund network, this could be achieved in Tambol level through supports from Tambol administration organizations in form of budgetary and personnel supports, while in respect of fund establishment, communities were likely and learning an area rather than collaborative fund raising.

Thus, a set of suggestion is made. Policy suggestion is that certain regulations and laws related to fund management be compromised according to authentic problems and local requirements. Meanwhile, acting suggestion is that exchange of knowledge and collaboration in planning local social welfare support be implemented in order to reduce overlapped work so that, finally, local communities could gain the optimal benefits from social welfare management.

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทคัดย่อ	ช
Abstract	ฅ
สารบัญ	ญ
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ
บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์	2
3. คำถามการวิจัย	2
4. กรอบแนวคิดในการวิจัย	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
6. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม	4
บทที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น	17
1.1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดขอนแก่น	16
1.2 สถานการณ์ด้านสวัสดิการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น	21
บทที่ 2 การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมของจังหวัดขอนแก่น	33
2.1 นโยบายและแผนการดำเนินงานการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น	33
2.2 กลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม	50
2.2.1 คณะกรรมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น (กสจ.)	51
2.2.2 คณะอนุกรรมการบริหารกองทุน	49
2.2.3 คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคม	55
2.2.4. คณะอนุกรรมการชุมชนท้องถิ่นจังหวัด	56
บทที่ 3 ขั้นตอนและกระบวนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมและการจัดสวัสดิการสังคมของทีมวิจัย	61
3.1 การจัดเวทีสร้างความเข้าใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียน	62
3.2 การดำเนินการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม	66
3.3 การติดตามการดำเนินงานของกองทุน	67
3.4 การจัดการเรียนรู้ระหว่างทีมวิจัย	68
3.5 การประชุม	70

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ฐานข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมของภาคส่วนต่าง ๆ ในจังหวัดและการศึกษากรณีต้นแบบของการจัดสวัสดิการสังคม	74
4.1 ฐานข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในจังหวัดขอนแก่น	75
4.2 ผลการวิเคราะห์องค์กรสวัสดิการชุมชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น และพื้นที่ต้นแบบของการจัดสวัสดิการสังคม	110
บทที่ 5 ผลการดำเนินงานกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น	121
5.1 กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม จังหวัดขอนแก่น “นำร่องปี 2550”	121
5.2 กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม “ขยายผล ปี 2551”	128
บทที่ 6 รูปแบบและวิธีการในการจัดสวัสดิการโดยภาคชุมชนระดับตำบล/เทศบาล และการขยายเชื่อมโยงกองทุน	162
6.1 รูปแบบและวิธีการในการจัดสวัสดิการ โดยภาคชุมชนระดับตำบล/เทศบาล	132
6.2 กรณีศึกษารูปแบบและวิธีการในการจัดสวัสดิการ โดยภาคชุมชนระดับตำบล/เทศบาล	139
6.3 ข้อเสนอแนะต่อการขยายเชื่อมโยงและบูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชน	148
บทที่ 7 สรุปและข้อเสนอแนะ	157
7.1 สรุปผลการดำเนินงาน	157
7.2 ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	161
7.3 ปัญหาและอุปสรรค	165
7.4 ข้อเสนอแนะ	165
เอกสารอ้างอิง	169
ภาคผนวก	172
ภาคผนวก ก. ปฏิญญาสวัสดิการชุมชนขอนแก่น	173
ภาคผนวก ข. ฐานข้อมูลองค์กร ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น	176
ภาคผนวก ค. ตัวอย่างการขึ้นรูปงานสวัสดิการสังคมระดับตำบลในจังหวัดขอนแก่น	228

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 สัดส่วนของประชากรในจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่ปี 2546-2550	17
ตารางที่ 1.2 โครงสร้างประชากรและอัตราการพึ่งพิง ปี 2549	17
ตารางที่ 1.3 ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ณ ราคาประจำปี ระหว่างปี 2543-2549	19
ตารางที่ 1.4 รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (Per Capita GDP,GRP,GPP)	19
ตารางที่ 1.5 ผลิตภัณฑ์จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามรายสาขา ในระยะ 5 ปี ที่ผ่านมา	20
ตารางที่ 1.6 อัตราการเรียนรู้ของคนไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและจังหวัดขอนแก่น	21
ตารางที่ 1.7 ค่าใช้จ่ายดำเนินการภาครัฐด้านการศึกษา ปีงบประมาณ 2549	22
ตารางที่ 1.8 จำนวนนักเรียน/นักศึกษา ผู้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ปี 2548	22
ตารางที่ 1.9 ผลผลิตภาพของแรงงานในประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และจังหวัดขอนแก่น	22
ตารางที่ 1.10 สัดส่วนแพทย์ต่อประชากร	23
ตารางที่ 1.11 อัตราตายทารกต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ปี 2544 และ 2548	23
ตารางที่ 1.12 สัดส่วนผู้ป่วยโรคเอดส์	23
ตารางที่ 1.13 ร้อยละของประชากรที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ (เหล้า, บุหรี่)	24
ตารางที่ 1.14 จำนวนการจดทะเบียนสมรส และหย่า	24
ตารางที่ 1.15 เด็กและผู้ด้อยโอกาสในชนบท ปี 2548	24
ตารางที่ 1.16 สัดส่วนผู้มีสิทธิมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส.	25
ตารางที่ 1.17 สถานการณ์ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยรายตัวชี้วัด	26
ตารางที่ 1.18 แสดงสถานการณ์ความมั่นคงด้านสุขภาพอนามัย	27
ตารางที่ 1.19 แสดงสถานการณ์ความมั่นคงด้านการศึกษา	27
ตารางที่ 1.20 แสดงสถานการณ์ความมั่นคงด้านการมีงานทำและรายได้	28
ตารางที่ 1.21 แสดงสถานการณ์ความมั่นคงส่วนบุคคล	28
ตารางที่ 1.22 แสดงสถานการณ์ความมั่นคงด้านครอบครัว	28
ตารางที่ 1.23 สถานการณ์ความมั่นคงด้านการสนับสนุนทางสังคม	29
ตารางที่ 1.24 สถานการณ์ความมั่นคงด้านสังคม-วัฒนธรรม	29
ตารางที่ 1.25 สถานการณ์ความมั่นคงด้านสิทธิและความเป็นธรรม	30
ตารางที่ 1.26 สถานการณ์ความมั่นคงด้านการเมืองและธรรมาภิบาล	30
ตารางที่ 1.27 ฐานข้อมูลผู้ด้อยโอกาสในจังหวัดขอนแก่น ปี 2549	31
ตารางที่ 2.1 แสดงค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น	38
ตารางที่ 2.2 การวิเคราะห์โดยใช้ SWOT Matrix เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ ด้านการจัดสวัสดิการสังคม	39

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 5.1 สรุปโครงการในพื้นที่ที่ได้รับงบประมาณปี 2551	122
ตารางที่ 5.2 แสดงการอนุมัติเงินสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ปี 51	129
ตารางที่ 6.1 แสดงฐานข้อมูลการพัฒนาสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล เทศบาล ในรูปแบบสวัสดิการ วันละบาท	133

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แผนที่ประเทศไทยและที่ตั้งของอำเภอในจังหวัดขอนแก่น	16
ภาพที่ 2.1 Roadmap สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น	44
ภาพที่ 2.2 หน่วยงานภาคีของกระทรวงการพัฒนาสังคมเข้ามาหนุนเสริมงานสวัสดิการสังคม	50
ภาพที่ 2.3 การวิเคราะห์การทำงานของคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนและจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น	54
ภาพที่ 2.4 พื้นที่ปฏิบัติการพัฒนาสวัสดิการจังหวัดขอนแก่น ปี 2549-2550	56
ภาพที่ 2.5 แนวทางการจัดสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นระดับจังหวัด	57
ภาพที่ 2.6 ตัวแบบการดำเนินงาน กองบุญสัจจะสวัสดิการไต่บ้าน	58
ภาพที่ 2.7 Road Map การขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น	59
ภาพที่ 2.8 การวิเคราะห์การทำงานของคณะอนุกรรมการสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น	60
ภาพที่ 3.1 สรุปการดำเนินงานวิจัยและการขับเคลื่อนงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น	61
ภาพที่ 7.1 การรื้อสร้างความหมายของสวัสดิการสังคม	162
ภาพที่ 7.2 ตัวแบบแนวคิดเรื่องต้นไม้สวัสดิการ	164
ภาพที่ 7.3 ตัวแบบทฤษฎี 3 ขาเพื่อการระดมทุนจัดสวัสดิการสังคมในท้องถิ่น	165
ภาพที่ 7.4 องค์ประกอบของหน่วยปฏิบัติการในระบบสวัสดิการสังคม	167
ภาพที่ 7.5 ระนาบของความสัมพันธ์ของภาคีที่ดำเนินจัดสวัสดิการสังคม	168

บทนำ

รายงานการวิจัย โครงการวิจัยนำร่องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่ จังหวัดขอนแก่น เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับภาคีความร่วมมืองานด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นความรู้ทางวิชาการแนวความคิด ด้านสวัสดิการสังคม และสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานขับเคลื่อนในพื้นที่ ซึ่งจะได้นำเสนอในบทต่าง ๆ ต่อไป และในส่วนของบทนำนี้จะได้กล่าวถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และกระบวนการทำวิจัยของคณะผู้วิจัย รวมทั้งการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักการและเหตุผล

โครงการวิจัยนำร่องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่ จังหวัดขอนแก่น เป็นการดำเนินการวิจัยนำร่อง (Pilot Project) ที่ทำเพื่อต้องการหารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่ภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันวิชาการและภาคประชาชน ซึ่งจังหวัดขอนแก่นได้รับเลือกให้เป็นจังหวัดนำร่องในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างไรก็ตามงานสวัสดิการสังคมได้มีการขับเคลื่อนนำมาก่อนแล้วโดย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ที่ให้ความสำคัญกับชุมชนโดยเรียกว่า “ระบบสวัสดิการแบบชาวบ้าน” มีหลักคิดสำคัญ 2 ประการ คือประการแรก เป็นระบบสวัสดิการที่ยั่งยืน คิดและดำเนินการโดยชุมชนเพื่อชุมชน สามารถดูแลคนทุกเพศทุกวัยในชุมชนได้อย่างทั่วถึงและมีความครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย และประการที่สองคือ เป็นระบบสวัสดิการที่นำไปสู่ความมั่นคงในชีวิตโดยมีฐานคิดที่ว่า สวัสดิการคือความมั่นคงในชีวิต ซึ่งหมายถึงสวัสดิการอย่างหลากหลายที่บูรณาการเข้าด้วยกันทั้งทุนทางสังคม ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางกายภาพ และทุนคนเพื่อความมั่นคงในชีวิต

จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาในเรื่องสวัสดิการและระบบสถาบันการเงินชุมชน มีข้อสรุปที่มุ่งไปที่การพัฒนาองค์กรชุมชนให้เกิดการพึ่งตนเองได้ และกระจายการจัดสวัสดิการสู่สมาชิกเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกันภายใต้วัฒนธรรมชุมชนของตน จากรายงานวิจัย บทสังเคราะห์ภาพรวม การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย โดย รศ.ดร.ณรงค์ เพชรประเสริฐ พบว่า มีความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาระบบสวัสดิการโดยภาคชุมชนในรูปแบบของกลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มผลิตภัณฑ์ ซึ่งควรพัฒนาเคียงคู่กันไปกับระบบสวัสดิการที่จัดโดยรัฐ (ณรงค์ เพชรประเสริฐ, 2546) และงานวิจัยการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาองค์กรการเงินชุมชน ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยจัดการความรู้องค์กรการเงินชุมชน มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ (ภิรม ภคเมธาวิ, 2549) พบว่า องค์กรการเงินชุมชนเป็น หน่วยจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนและสร้างทุนทางสังคม และมีศักยภาพที่จะเป็นหน่วยจัดการงบประมาณฐานเพื่อสร้างสวัสดิการชุมชน โดยมีแนวทางสำคัญอยู่ที่ การจัดตั้งกองทุน/สวัสดิการวันละ 1 บาท โดยให้สมาชิกตั้งสัจจะว่าจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท เพื่อนำเงินมาจัดสวัสดิการช่วยเหลือกันตาม ตัวแบบหลักของจังหวัดสงขลา โดยมีหน่วยจัดการระดับหมู่บ้าน ตำบล 3 รูปแบบคือ ตั้งขึ้นใหม่ในระดับตำบล เชื่อมโยงกับเครือข่ายองค์กรการเงินชุมชนตั้งเป็นกองทุนระดับตำบล และ เชื่อมโยงกับองค์กรการเงินชุมชนที่มีอยู่เดิมตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการระดับหมู่บ้าน โดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเรียนรู้ในระดับตำบล โชน และจังหวัด

คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติได้จัดทำยุทธศาสตร์ 5 ปี สร้างสวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2550-2554) และแผนปฏิบัติการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมไทยเพื่อชีวิตมั่นคง พ.ศ. 2550-2554 ตามยุทธศาสตร์ 5 ปี สร้างสวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2550 - 2554) มีแนวทางสำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรก การใช้กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมเป็นเครื่องมือในการกระจายอำนาจการจัดการสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น ประการที่สอง การเพิ่มงบประมาณกองทุนและแสวงหาความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ และประการที่สาม การเพิ่มกลไกคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคม และคณะกรรมการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นเพื่อเข้ามาเสริมการทำงานส่งเสริมการพัฒนาสังคม การจัดสวัสดิการท้องถิ่นและชุมชนโดยการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนาและองค์กรอื่น ได้มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม

จากแนวทางดังกล่าวได้นำไปสู่การจัดทำ โครงการวิจัยนำร่องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่ จังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้จังหวัดขอนแก่นเป็นเมืองหลักของภูมิภาคอีสาน มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ และองค์กรชุมชนเป็นจำนวนมาก มีพื้นที่การปกครอง 26 อำเภอ 198 ตำบล 2,331 หมู่บ้าน 280 ชุมชน จำนวนประชากร 1,875,571 คน และเป็นจังหวัดที่มีความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคมมาระดับหนึ่งแล้ว ซึ่งหากมีการศึกษาต่อยอดงานจะเป็นประโยชน์ที่จะใช้เป็นต้นแบบเรียนรู้งานสวัสดิการสังคมและการพัฒนาสังคมได้ต่อไป

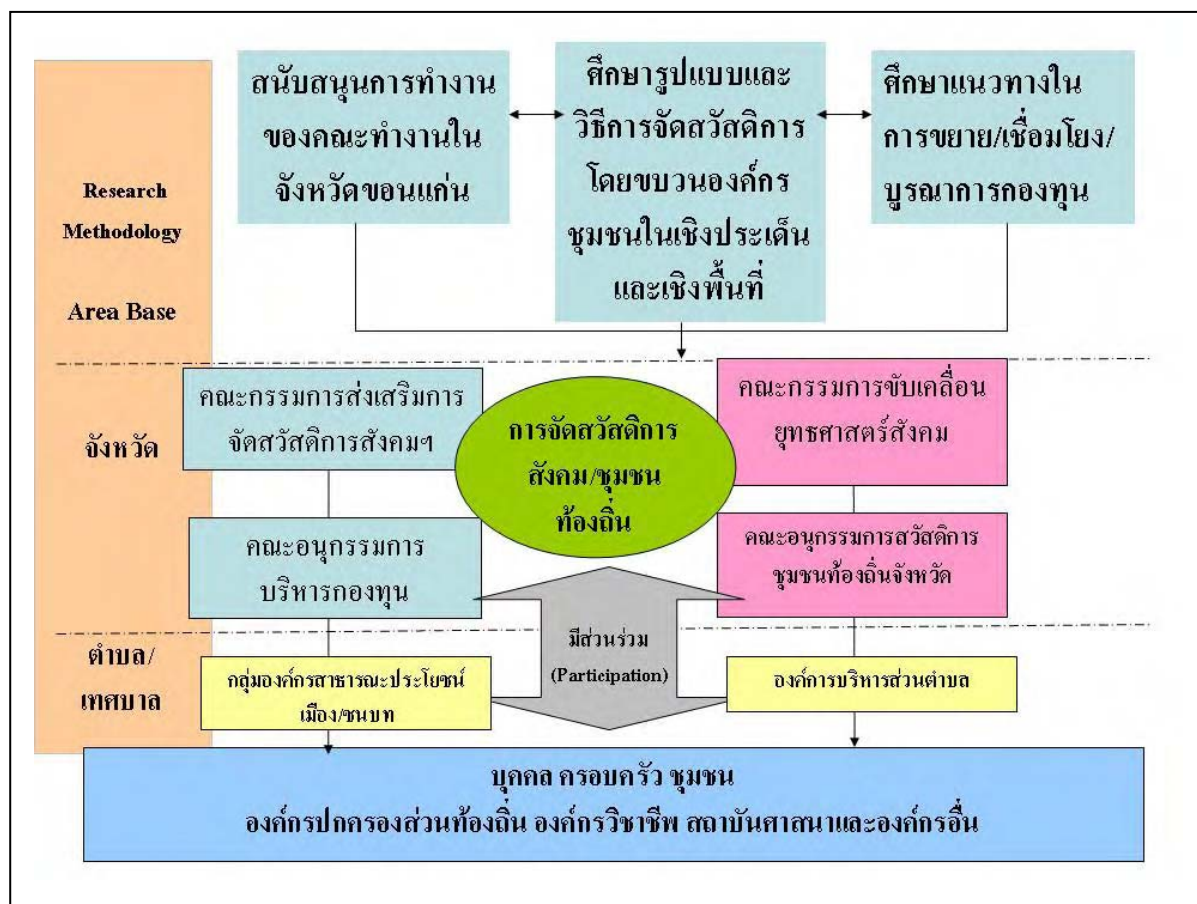
2. วัตถุประสงค์

- 2.1 สนับสนุนการทำงานของคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคม คณะอนุกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด และภาคีที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคม เช่น คณะกรรมการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นจังหวัด คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจังหวัด เป็นต้นให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน
- 2.2 ศึกษารูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการโดยขบวนองค์กรชุมชนในเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ในระดับตำบล/เทศบาล และจังหวัด รวมทั้งรูปแบบและวิธีการสนับสนุนและจัดสวัสดิการสังคม/ชุมชนของภาครัฐและภาคประชาสังคมในระดับจังหวัด
- 2.3 ศึกษาแนวทางในการขยาย เชื่อมโยง บูรณาการกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมกับกองทุนอื่นๆ ในจังหวัดเพื่อเป็นกลไกในการสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคม/ชุมชนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

3. คำถามวิจัย

- 3.1 รูปแบบและวิธีการในการจัดสวัสดิการโดยภาคชุมชนในเชิงประเด็นและพื้นที่ในระดับตำบล/เทศบาล และจังหวัดที่มีประสิทธิภาพที่สะท้อนการพึ่งตนเองของกลุ่มและขบวนการเป็นอย่างไร
- 3.2 รูปแบบและวิธีการในการสนับสนุนและจัดสวัสดิการสังคม/ชุมชนของภาครัฐและภาคประชาสังคมในระดับจังหวัดเป็นอย่างไร
- 3.3 รูปแบบและวิธีการในการขยาย เชื่อมโยง บูรณาการกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมกับกองทุนอื่นๆ ในจังหวัดเพื่อเป็นกลไกในการสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคม/ชุมชนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร?

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย



การวิจัยนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัยที่บูรณาการการทำงานร่วมกันกับภาคที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนการทำงานขับเคลื่อนสวัสดิการสังคม หารูปแบบวิธีการจัดสวัสดิการสังคมในเชิงประเด็นและพื้นที่และศึกษาหาแนวทางการขยายเชื่อมโยง และบูรณาการกองทุน ภายใต้บริบทของการทำงานในระดับจังหวัด ที่ขับเคลื่อนผ่านกลไกการทำงาน 4 คณะ ได้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม คณะอนุกรรมการบริหารกองทุน คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคม และคณะอนุกรรมการสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นจังหวัด และในระดับปฏิบัติการมีกลุ่มองค์กรสาธารณะประโยชน์ และ องค์กรบริหารส่วนตำบลเป็นกลไกในการทำงาน ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรต่างๆ ในพื้นที่

และในการทำงานได้ให้ความสำคัญกับ กระบวนการวิจัยจัดการความรู้ โดยใช้การจัดการความรู้เป็นกระบวนการหลักในการสนับสนุนการทำงานขับเคลื่อนขบวนสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นเพื่อตอบคำถามข้อ 1 ของโครงการ และใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยมีกลไกคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคม คณะอนุกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด คณะกรรมการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นจังหวัด และคณะอนุกรรมการในส่วนหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกลไกขบวนองค์กรชุมชนด้านการจัดสวัสดิการชุมชนร่วมเป็นทีมวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 และ 3

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และเป็นการเสริมสร้างการทำงานสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมให้กับสำนักงานพัฒนาการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดในพื้นที่เป้าหมายและพื้นที่เครือข่ายเรียนรู้ในฐานะนักจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมในระยะยาวต่อไป

6. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของสวัสดิการสังคม องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมและแนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมในปัจจุบัน สรุปได้ดังต่อไปนี้

6.1 ความหมายของสวัสดิการสังคม

การทำความเข้าใจความหมายของสวัสดิการสังคมนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหารายละเอียด จุดเน้นของความหมายอย่างชัดเจน โดยเฉพาะความหมายตามนัยยะของกฎหมายซึ่งระบุได้ชัดเจนครอบคลุม ในคำว่าสวัสดิการสังคม 7 มิติ ดังนี้

เพื่อสวัสดิการสังคม¹ หมายความว่า ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับการป้องกันแก้ไขปัญหการพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และการบริการสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

1) สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย หมายความว่า ประชาชนพึงได้รับ การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมและพัฒนา สุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน โดยประชาชนไม่ว่า เพศใด อายุวัยใด เชื้อชาติใด ศาสนาใด อยู่ในภูมิภาคใด หรืออยู่ใน วัฒนธรรมใด มีความสนใจในทาง การเมือง มีแบบแผนการดำรงชีวิต เช่นใด หรือมีสถานภาพทาง เศรษฐกิจ สังคม ในระดับชั้นใดก็ตาม พึงได้รับบริการสวัสดิการ สังคม ด้านสุขภาพอนามัย ที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง เสมอภาค เป็นธรรมสอดคล้องกับ ความต้องการ และสถานการณ์ปัญหาของ บุคคลกลุ่มบุคคล และ ประชาชน

สถานการณ์ ปี 2547 ประชาชนได้รับหลักประกันสุขภาพสูงถึงร้อยละ 95.4 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 78.2 ในปี 2543 ทั้งนี้เนื่องมาจากนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค

¹ พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 120 ตอน 94 ก 1 ตุลาคม 2546 ตามความในมาตรา 3

2) **สวัสดิการด้านการศึกษา** หมายความว่า ประชาชนพึงได้รับการที่ส่งเสริมและพัฒนาตนเองให้มี ความรู้ ทักษะ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิต อย่างมีคุณภาพต่อไปและแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคมหรือค้อย โอกาสทางการศึกษา ก็จะได้รับบริการการศึกษาพิเศษและจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ ของประชาชนที่มีข้อจำกัดเหล่านั้น ทั้งนี้ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาในระดับอย่างน้อยที่สุด คือ การศึกษา ขั้นพื้นฐาน ความพิการ ความบกพร่องด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาส ชน กลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อ ต่างความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้ผู้อยู่ ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกล เป็นผู้ด้อยโอกาส หรือแม้แต่เพศ วัย ผิวพรรณ ต้องไม่เป็นเหตุให้ประชาชนผู้ใดขาดโอกาส ทางการศึกษา หรือได้รับการบริการทางการศึกษาน้อยกว่าหรือด้อยกว่าไม่เป็นธรรมหรือไม่เท่าเทียมกับประชาชน โดยทั่วไป สถานการณ์ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรเพิ่มขึ้นจาก 7.2 ในปี 2543 เป็น 8.1 ในปี 2547 เพราะ การขยายโอกาสทางการศึกษาและผ่อนคลายกฎระเบียบของกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา

3) **สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย** หมายถึง การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรแก่สภาพ ช่วยเสริมสร้างคุณภาพ ชีวิตที่ดีในทำนองเดียวกัน ประชาชนทุกคนควรจะได้มีที่อยู่อาศัยตามแต่กำลังความสามารถของบุคคลที่จะได้มา อย่าง น้อยที่สุดที่อยู่อาศัยต้องให้ความปลอดภัย ความมั่นคง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีสภาพเสื่อมโทรมแออัดแออัด มลพิษหรือเสี่ยงต่อภัยพิบัติ เสี่ยงต่อความเสื่อมเสียทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม โดยประเทศไทยจะเป็น ประเทศ

4) **สวัสดิการด้านรายได้และการมีงานทำ** การมีรายได้ หมายความว่า ประชาชนมีงานทำที่ทำให้มีรายได้ อย่างน้อยเพียงพอแก่การดำรงชีพ งานที่ทำมีสวัสดิการที่ดีหรืออย่างน้อยตามที่กฎหมายกำหนดงานที่ต้องไม่เสี่ยง ต่อการเจ็บป่วย อุบัติเหตุและอุบัติเหตุต่าง ๆ ไม่เป็นงานที่สร้างความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิด ศีลธรรมหรือผิดกฎหมาย ประชาชนมีความภาคภูมิใจในงานที่ทำและมีโอกาสก้าวหน้าในการทำงานนั้นๆ ประชาชน ต้องได้รับรายได้และสวัสดิการจากการทำงานอย่างเสมอภาคเท่าเทียมและยุติธรรม ประชาชนสามารถรวมกลุ่มรวมตัว กันปกป้องผลประโยชน์ของตนในรูปของสหภาพแรงงาน เมื่อมีการเลือกปฏิบัติหรือประชาชนทราบว่าไม่ได้รับความ ยุติธรรมในเรื่องรายได้ สภาพการทำงาน การจ้างงานและสวัสดิการแรงงานประชาชนต้องได้รับความคุ้มครองจาก หน่วยงานหรือองค์การที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กระบวนการและกลไกด้านแรงงานสัมพันธ์ต้องสามารถรองรับ ปัญหาและความต้องการของประชาชนด้านนี้ได้

5) **สวัสดิการด้านนันทนาการ** หมายความว่า ประชาชนมีกิจกรรมนันทนาการเพื่อการบันเทิงและการ พักผ่อนใจอย่างมีคุณภาพ โดยกิจกรรมนันทนาการนั้นๆ ไม่เป็นการทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิด ศีลธรรม และไม่ผิดกฎหมายไม่เป็นการเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหงหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกลุ่ม อื่นๆ

6) **สวัสดิการด้านกระบวนการยุติธรรม** หมายถึง การที่ประชาชนได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่าง เสมอภาคและเป็นธรรม สามารถเข้าถึงบริการที่รัฐจัดให้ และได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย

7) ด้านการบริการสังคมทั่วไป หมายถึง การให้บริการแก่ประชาชนโดยเฉพาะผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบางพิเศษ เพื่อช่วยสร้างเสริม การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขตามควรแก่สภาพ

6.2 แนวคิดเกี่ยวและเกณฑ์การนิยามคำว่า “สวัสดิการสังคม”

แนวคิดเบื้องหลังในการนิยามความหมายของคำว่า สวัสดิการสังคมนั้น มีผู้ที่ให้คำนิยามโดยใช้เกณฑ์ในมิติต่าง ๆ เข้ามาเป็นหลักในการนิยาม แต่อย่างไรก็ตามหากพิจารณาจากรากศัพท์แล้ว อภิธัญญา เวชชชัย และคณะ (2547) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการสังคมไว้ว่า สวัสดิการ เป็นคำศัพท์มาจากภาษาอังกฤษว่า Welfare มีความหมายครอบคลุมถึงสวัสดิการใน 2 มิติทั้งในทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Welfare) และสวัสดิการสังคม (Social Welfare) โดย

สวัสดิการในทางเศรษฐศาสตร์ จะถือเอาเฉพาะความพึงพอใจของผู้บริโภคเป็นตัวกำหนด ถ้าพอใจมาก แสดงว่าได้สวัสดิการมาก โดยที่ไม่ได้สนใจคุณภาพหรือผลดีผลเสียต่อร่างกาย จิตใจ สิ่งแวดล้อม

สวัสดิการสังคม ถือเอาความจำเป็นของสังคมโดยส่วนรวมเป็นตัวกำหนด เป็นสิ่งที่หลายๆ สังคมเห็นว่าสวัสดิการเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องเข้าถึง จะต้องได้รับ เพราะถือว่าเป็นเรื่องของสิทธิพื้นฐานทางสังคม (Social Basic Right) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาของสหประชาชาติที่มุ่งไปสู่การให้คนได้บรรลุความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Basic Needs Approach) ดังนั้น การที่คนมีระบบสวัสดิการสังคมสนับสนุนช่วยเหลือจึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติเช่นเดียวกัน (Jonsson, 2003: 31-32)

ระพีพรรณ คำหอม (2549) ได้แบ่งการให้นิยามความหมายไว้ในแต่ละช่วงเวลาดังนี้

1) การใช้เกณฑ์คุณภาพชีวิตที่ดี หรือการอยู่ดีกินดี (Quality of Life or Well-being)

มาริสสา ภูเพชร (2535 อ้างถึงใน ระพีพรรณ คำหอม, 2549) ได้กล่าวไว้ว่า “นักวิชาการต่างประเทศและนักวิชาการไทยได้นิยามไว้ในตั้งแต่ พ.ศ. 2501-2535 ซึ่งสะท้อนองค์ประกอบของสวัสดิการสังคมว่าเป็นงานที่มุ่งช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในยามปกติ และในยามที่ประสบปัญหา การให้ความช่วยเหลือมีหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นเงิน สิ่งของ การดูแลและการให้บริการ (Cashes, Kinds, Care and Services) โดยมีองค์ประกอบของกิจกรรมด้านการศึกษา การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย การประกันรายได้ การจ้างงาน และบริการสังคม”

Encyclopedia Britannica (1768 อ้างใน มาริสสา ภูเพชร, 2535: 2) ให้ความหมายสวัสดิการสังคม หมายถึง การปฏิบัติจัดทำทั้งหลาย ไม่ว่าส่วนราชการหรือเอกชน เป็นการปฏิบัติจัดทำเพื่อช่วยเหลือบุคคล ครอบครัว กลุ่มชน และชุมชนให้มีมาตรฐานการครองชีพอันดี มีสุขภาพและสังคมที่น่าพึงพอใจ โดยมุ่งให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมเดียวกันได้ต่อไป

สุวรรณ รื่นยศ (2512 อ้างใน สุเทพ เชาวลิศ, 2527, 3-4) ให้ความหมายว่า งานสวัสดิการสังคมมีความหมายครอบคลุมไปถึงการดำเนินการทุกอย่างของรัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์หรือกลุ่มชนที่รวมกันเป็นสังคม เป็นชาติ ผู้ที่ไม่สามารถช่วยตัวเองให้มีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ ให้มีปัจจัยจำเป็นแก่การดำรงชีพ คืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ตลอดจนการบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ การศึกษาอบรมตามสมควรแก่สภาพ และความรู้ที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต เพื่อความเรียบร้อยและความเป็นปึกแผ่นของสังคม

เรณู โชติคิลก (2523 อ้างใน สุเทพ เชาวลิขิต, 2527: 234) ได้ให้ความหมายที่เพิ่มเติมนอกเหนือจากความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเพิ่มว่าพื้นฐานในเรื่องสวัสดิการสังคมจะต้องประกอบด้วย มีหลักประกันรายได้ขั้นต่ำ มีการจัดหาบ้านช่องที่พักอาศัยของประชาชน มีบริการในเรื่องสุขภาพของประชาชน มีระบบการประกันสังคม

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนางานสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ (2535-2539) นิยามสวัสดิการสังคมว่า “สวัสดิการสังคม” หมายถึงระบบการจัดบริการสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมอันเนื่องมาจากการที่ประชาชนไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ หรือไม่สามารถปรับตัวเข้ากับระบบสังคม และไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมของตนเองได้ ทั้งนี้ โดยที่บริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน และความมั่นคงทางสังคมในระดับมาตรฐาน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ (2545:4) ได้ปรับนิยามความหมายของสวัสดิการสังคม (Social Welfare) ในแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545-2549) ว่า หมายถึง ระบบการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ในระดับมาตรฐานโดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านการศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคม การมีนันทนาการ และการบริการทางสังคมทั่วไป โดยระบบการจัดบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิที่ประชาชนต้องได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการสังคมในทุกระดับ

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดบริการทางสังคม พ.ศ. 2546 ได้ให้ความหมายสวัสดิการสังคมหมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกันการแก้ไขปัญหาการพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรมและบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับและมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

การให้นิยามความหมายของสวัสดิการสังคมของคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติในแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545-2549) และการนิยามความหมายของสวัสดิการสังคมของพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 เป็นการให้ความสำคัญกับระบบการจัดบริการสังคม เน้นการสร้างระบบความมั่นคงทางสังคมภายใต้หลักการให้คุณค่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อบริการสังคม (ระพีพรรณ คำหอม, 2549, 9-10)

2) การใช้เกณฑ์สวัสดิการสังคมเป็นวัตถุประสงค์ (Aims)

ความหมายนี้เชื่อว่าสวัสดิการสังคมเป็นเป้าหมายการทำงานเพื่อใช้งานสวัสดิการสังคมเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การพัฒนาสังคมโดยรวม นักวิชาการที่ให้ความหมายนี้ได้แก่

วิจิตร ระวังค์ (2532: 3-4 อ้างใน ระพีพรรณ คำหอม, 2549:11) ให้ความเห็นว่า สวัสดิการสังคมมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม ในฐานะที่เป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาสังคม ดังนั้น สวัสดิการสังคมยังอาจหมายถึงการกำหนดนโยบายสังคมโดยรัฐที่จะมีผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 บริการได้แก่

1. บริการประกันสังคม (Social Insurance)
2. บริการสงเคราะห์ประชาชน การประชาสงเคราะห์ สาธารณูปการ (Public Assistance)
3. บริการสังคม (Social Service)

3) การใช้เกณฑ์ความหมายเฉพาะในรูปของโครงการ กิจกรรม บริการ (Project Activities or Services)

นักวิชาการที่ให้ความหมายของสวัสดิการสังคมโดยใช้เกณฑ์ความหมายเฉพาะเจาะจงในรูปของโครงการหรือกิจกรรมได้แก่

Encyclopedia of Social Work (1971:1446 อ้างใน ระพีพรรณ คำหอม, 2549:12) ให้นิยามว่า “สวัสดิการสังคม หมายถึง กิจกรรมต่างๆที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของรัฐและอาสาสมัครเพื่อมุ่งป้องกันและจัดปัญหาสังคมหรือปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล กลุ่ม และชุมชน กิจกรรมดังกล่าวนี้ใช้บุคลากรวิชาชีพที่เกี่ยวข้องอย่างมากมาย อาทิ แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย นักการศึกษา วิศวกร นักบริหาร นักสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนผู้ช่วยนักวิชาชีพในสาขาต่างๆ”

ศาสตราจารย์นิคม จันทรวิทุร (2535 อ้างใน ระพีพรรณ คำหอม, 2549 :12) สวัสดิการสังคม หมายถึง โครงการที่รัฐหรือสังคมจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนที่ด้อยทางเศรษฐกิจและสังคม และไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ได้แก่ เด็กกำพร้า เด็กอนาถาไร้ที่พึ่ง เด็กเร่ร่อนไร้ที่พึ่งและคนยากจนที่ขาดรายได้ในการครองชีพ คนชรา คนพิการ และผู้ประสบภัยต่างๆ เป็นต้น โครงการนี้ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยรัฐ เรียกว่า การสังคมสงเคราะห์ สวัสดิการสังคมเป็นโครงการที่ผู้ได้รับประโยชน์ไม่ต้องออกเงินสมทบโดยเงินค่าใช้จ่ายจากงบประมาณของรัฐ และการบริจาคในกรณีที่เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยองค์กรเอกชน

4) การใช้เกณฑ์สวัสดิการสังคมเป็นสถาบันทางสังคม (Social Institution)

นักวิชาการที่นิยามความหมายสวัสดิการสังคมเป็นสถาบันทางสังคม ได้แก่

เฟเดอริโก (Federico, 1980: pp.5-6 อ้างในระพีพรรณ คำหอม, 2549 : 12) อธิบายว่า สวัสดิการสังคมเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสังคม ในขณะที่ทุกสังคมมักจะประกอบด้วยอย่างน้อย 5 สถาบันหลักได้แก่ 1. สถาบันครอบครัว 2. สถาบันการศึกษา 3.สถาบันศาสนา 4. สถาบันการเมือง 5. สถาบันเศรษฐกิจ สวัสดิการสังคมถือเป็นสถาบันที่หกของสังคม ที่มีหน้าที่สำคัญและเด่นชัดในสังคม และมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแยกไม่ออกกับสถาบันสังคมทั้ง 5 สถาบัน ข้างต้น

5) การใช้เกณฑ์สวัสดิการสังคมเป็นสิทธิและความเท่าเทียมของทุกคนในสังคม (Rights and Equality)

ศาสตราจารย์ปวย อึ้งภากรณ์ ได้เขียนบทความจากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน กล่าวถึง ชีวิตของคนแต่ละคนที่จะต้องได้รับสวัสดิการสังคมตั้งแต่เมื่ออยู่ในครรภ์มารดา การได้รับสารอาหารที่มีประโยชน์ การคลอดจากครรภ์มารดาอย่างปลอดภัย การได้รับวัคซีนตามวัย เมื่อเติบโตถึงวัยเรียนต้องได้รับการศึกษาจากภาครัฐ การได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ เมื่อจบก็มีงานทำ มีรายได้ที่เลี้ยงตัวเองและครอบครัว มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและสังคม เมื่อมีครอบครัวก็สามารถดูแลครอบครัวได้ โดยกล่าวโดยสรุป คือ บริการสังคมพื้นฐานที่รัฐต้องจัดให้กับ

สมาชิกทุกคนในสังคม และประชาชนควรมีโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐอย่างเท่าเทียมกัน สะท้อนสวัสดิการสังคมที่คนไทยพึงได้รับจากรัฐ

อภิญญา เวชยชัย (2548 อ้างใน ระพีพรรณ คำหอม, 2549: 22) ได้สังเคราะห์ความหมายของงานสวัสดิการสังคมว่ามี 3 ลักษณะได้แก่

1. ความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์สังคม
 - ระบบการจัดสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมฐานชีวิตทั้งมวลของมนุษย์
 - การได้รับการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน การเข้าถึงคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของชีวิตในระยะยาวอย่างยั่งยืน
 - การได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับต่างๆ
 - สวัสดิการที่เคารพ ยอมรับในคุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ประสบปัญหา
 - สวัสดิการที่อยู่บนความหลากหลาย เป็นธรรมทางสังคม
2. ความหมายกว้างขวาง ครอบคลุมเรื่องระบบการให้บริการความมั่นคงของชีวิตมากขึ้น
 - สวัสดิการที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่รอบด้าน เช่น 7 ด้านของความมั่นคงในชีวิต เช่น การศึกษา สาธารณสุข ที่อยู่อาศัย รายได้ และการมีงานทำ ความมั่นคงทางสังคม นันทนาการ และบริการทางสังคม
3. ความหมายที่มองสวัสดิการเชิงลึกในด้านการพัฒนาและบริการเสริมพลังอำนาจให้แก่กลุ่มผู้ใช้บริการมากกว่าการสงเคราะห์เป็นด้านหลัก

สวัสดิการในความหมายนี้ ให้ความสำคัญกับแนวคิดสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค ความเท่าเทียมทางโอกาส การเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการของตนเองมากขึ้น สวัสดิการจึงเป็นเรื่องการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิ การส่งเสริมสวัสดิภาพ การพัฒนาความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย

การให้ความหมายของงานสวัสดิการสังคมในทุกมิติจึงเกี่ยวข้องกับกลไกของนโยบายรัฐ กลไกการบริหารจัดการ กลไกการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โดยทั่วไปงานด้านสวัสดิการสังคมทั่วโลกจึงเลือกทำเฉพาะด้านหลักที่นำจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคม เช่น ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านที่อยู่อาศัย การจัดสวัสดิการจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบทุกด้านให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการสร้างนโยบายสาธารณะให้เรื่องสวัสดิการเป็นแบบสากลมากขึ้น และกระจายความรับผิดชอบทางสังคมสู่ภาคส่วนต่างๆ

6.3 องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม

ระพีพรรณ คำหอม (2549) ได้ให้องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะกว้าง แบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่

- 1.1 การศึกษา (Education)
- 1.2 สุขภาพอนามัย (Health)
- 1.3 ที่อยู่อาศัย (Housing)
- 1.4 การทำงานและการมีรายได้ (Employment and Income Maintenance)
- 1.5 ความมั่นคงทางสังคม (Social Security)

1.6 บริการสังคม (Social Services)

1.7 นันทนาการ (Recreation)

2. องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบตามพระราชบัญญัติความมั่นคงทางสังคมของสหรัฐอเมริกา แบ่งเป็น 3 บริการ ได้แก่

2.1 บริการประกันสังคม (Social Insurance)

เป็นบริการที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 โดยใช้ระยะเวลาอยู่จนถึง 38 ปี (2495-2533) ซึ่งกฎหมายดังกล่าวบังคับให้สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมประกอบด้วย 3 ฝ่ายได้แก่ นายจ้าง ลูกจ้าง และรัฐบาลในอัตราไม่เกินร้อยละ 1.5 ของลูกจ้างรายเดือนของลูกจ้างแต่ละคนเท่าๆกัน โดยครอบคลุมให้ลูกจ้างได้สิทธิประโยชน์ทดแทนระยะแรก 4 กรณี ได้แก่ กรณีประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยนอกเวลาทำงาน กรณีพิการ ทูพพลภาพ กรณีคลอดบุตร และกรณีตาย ต่อมาเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2541 กองทุนประกันสังคมได้ขยายสิทธิประโยชน์ทดแทนเพิ่มขึ้นอีก 2 กรณี คือกรณีสงเคราะห์บุตร และกรณีชราภาพ จึงส่งผลให้ผู้ประกันตนต้องจ่ายเพิ่มอีกร้อยละ 2.0 และรัฐบาลสมทบเพิ่มร้อยละ 1.0 เงินสมทบที่ฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างต้องนำส่งร้อยละ 3.5 ต่อเดือน ในปี 2546 รัฐบาลเห็นว่าเศรษฐกิจเริ่มจะฟื้นตัว จึงประกาศเพิ่มอัตราเงินสมทบ 2 กรณีหลัง เป็นร้อยละ 3.0 รวมเงินสมทบฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างต้องนำส่งเป็นร้อยละ 4.5 ต่อเดือน จนกระทั่งวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2547 ได้ขยายครอบคลุมกรณีว่างงาน จึงทำให้มีการจัดเก็บเงินสมทบเพิ่มจากนายจ้างและลูกจ้างร้อยละ 0.5 และรัฐบาลสมทบเพิ่มร้อยละ 0.25 รวมเงินสมทบของฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างต้องนำส่งร้อยละ 5.0 ต่อเดือน ในปี พ.ศ. 2547 บริการประกันสังคมครอบคลุมจำนวนผู้ประกันตนทั่วประเทศ 8,429,085 หรือ 8.4 ล้านคน ส่วนผู้ที่ไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคมจากกองทุนประกันสังคม ได้แก่ กลุ่มแรงงานนอกระบบ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพอิสระ และกลุ่มที่รับจ้างทำงานตามบ้าน

2.2 บริการสงเคราะห์ประชาชน

การประชาสงเคราะห์ สาธารณูปการ (Public Assistance) มีการใช้คำนี้อยู่หลายคำ เช่นบริการประชาสงเคราะห์ บริการสาธารณูปการ การสงเคราะห์แบบให้เปล่า เป็นต้น บริการในลักษณะนี้เป็นบริการหนึ่งที่รัฐให้การช่วยเหลือแก่ประชาชน หรือครอบครัวที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ โดยหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือจะมีการทดสอบความจำเป็น (Means-Test) ก่อนให้การช่วยเหลือถือเป็นบริการทดแทนชั่วคราว เป็นการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เฉพาะหน้า (Relief) เช่น การให้เงิน (Cashes) การให้สิ่งของหรือเครื่องอุปโภคบริโภค (Kinds) การให้บริการอื่นๆที่จำเป็น (Service) ได้แก่ บริการให้คำแนะนำปรึกษา บริการให้ความรู้ บริการเหล่านี้ถือเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการจัดบริการสวัสดิการสังคม ซึ่งมักจะทำให้เกิดการเข้าใจผิดต่อวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ว่าเป็นการช่วยสงเคราะห์เฉพาะหน้าเท่านั้น เมื่อผู้ใช้บริการได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้นแล้ว นักสังคมสงเคราะห์จำเป็นจะต้องใช้วิธีการและกระบวนการทำงานต่อเนื่องร่วมกับผู้ให้บริการ เพื่อพัฒนาให้ผู้ใช้บริการได้จัดการปัญหาและพัฒนาตนเองและสังคมในระยะยาวได้ต่อไป

2.3 บริการสังคม (Social Service)

เป็นบริการที่รัฐ หรือเอกชนที่มีความพร้อมทำหน้าที่จัดให้มีบริการสังคม จึงเป็นบริการทางเลือกที่รัฐเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน ภาคประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบสังคมโดยจัดบริการให้กับประชาชน

แท่นรัฐ เป็นการใช้กลไกตลาดเข้ามาจัดการมุ่งส่งเสริมสวัสดิภาพของบุคคลในสังคมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขตามอัตภาพ ซึ่งผู้ใช้บริการสามารถเลือกใช้บริการได้ตามความต้องการของตนเอง เช่น บริการของโรงพยาบาลเอกชน บริการรักษาความปลอดภัย บริการสถาบันการศึกษาเอกชน เป็นต้น บริการสังคมที่ดำเนินการโดยเอกชน จึงเป็นบริการทางเลือกให้กับประชาชนที่สามารถซื้อหาบริการได้โดยไม่ต้องรอใช้บริการของรัฐเพียงด้านเดียว บริการเหล่านี้ได้แก่ สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน สถานพักฟื้นผู้ป่วยในโรงพยาบาล เป็นต้น บริการทางสังคมเป็นบริการที่กระจายให้ทั้งภาครัฐและเอกชน ดำเนินการจนทำให้ขาดการตรวจสอบ ควบคุม ติดตามบริการดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ

ดังนั้นองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะกว้าง 7 ด้าน และองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบ 3 ด้าน จึงขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ของนักสวัสดิการสังคม สำหรับในสังคมไทยนำมาใช้ทั้ง 2 ลักษณะ ทั้งด้านกว้างและด้านแคบ แต่โดยทั่วไปแล้วสังคมไทยมักจะรู้จักบริการสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบมากกว่า โดยบริการประกันสังคมถือเป็นบริการที่นำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงทางสังคมให้กับลูกจ้างผู้ใช้แรงงานที่พัฒนาขยายความครอบคลุมและสิทธิประโยชน์ทดแทนมากขึ้น ขณะที่บริการสงเคราะห์ประชาชนยังคงเป็นบริการที่รัฐจัดสรรงบประมาณช่วยเหลือกับผู้เดือดร้อนเป็นต้น ปัจจุบันรัฐพยายามใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กรภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาร่วมรับผิดชอบในระบบสวัสดิการสังคมมากขึ้น

6.4 หลักการจัดสวัสดิการสังคมไทย

การจัดสวัสดิการสังคมของไทยในปัจจุบัน ได้คำนึงถึงหลักการที่สอดคล้องกับความเป็นสากลสำคัญ ได้แก่

1) สิทธิมนุษยชน (Human Right)

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้กำหนดถึงหลักสิทธิของบุคคล เด็ก สตรี คนชรา และผู้พิการ ทูพพลภาพที่เน้นให้มีการพิทักษ์ปกป้องคุ้มครอง โดยเฉพาะบริการพื้นฐานที่ประชาชนไทยควรได้รับ เช่น บริการการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี และบริการประกันสุขภาพจากโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค

2) ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs)

ประชาชนทุกคนควรได้รับบริการสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐานจากรัฐบริการที่มุ่งตอบสนองปัญหาและความต้องการของคนในสังคมโดยทั่วไป บริการพื้นฐานมักถือเป็นบริการขั้นต่ำสุด (Minimum Needs) ที่รัฐต้องจัดให้กับคนในสังคม เช่น การศึกษาภาคบังคับ และบริการสุขภาพอนามัยของรัฐเป็นต้น ซึ่งรัฐได้กำหนดให้มีเครื่องชี้วัดถึงความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของคนในสังคมได้ในระดับหนึ่ง

3) ความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice)

หลักการสำคัญ คือ บริการสวัสดิการสังคมที่ดีจะต้องเป็นบริการที่อยู่บนพื้นฐานความถูกต้องของกฎหมาย ความยุติธรรมทางสังคม บริการที่ไม่เลือกปฏิบัติที่ไม่เลือกกว่าเป็นเพศ ชนชั้น สีผิว ศาสนา วัฒนธรรม ซึ่งหลักการนี้ยังแสดงถึงความครอบคลุม ครอบคลุมของบริการที่ประชาชนพึงจะได้รับ การเข้าถึงบริการสวัสดิการสังคมโดยไม่ถูกตัดโอกาสออกไป

4) การมีส่วนร่วมของคนในสังคมทุกระดับ (Participation)

บริการสวัสดิการสังคมจำเป็นต้องตระหนักถึงหลักการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม เพราะบริการสวัสดิการสังคมเป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับคนในสังคมตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่ม ทุกระดับที่เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่ร่วมคิดค้นปัญหา ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมจัดบริการ และร่วมติดตามประเมินผลบริการที่จัดให้ว่าเป็นที่พึงพอใจ และสอดคล้องกับความต้องการของคนในสังคมมากน้อยเพียงใด

5) ความโปร่งใส (Transparency)

หลักการข้อนี้เปิดโอกาสให้ประชาชน องค์กรต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดบริการสามารถเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบถึงความถูกต้อง ความเหมาะสมของโครงการ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนผู้ใช้บริการเป็นหลัก โดยองค์กรจะต้องใช้กระบวนการประชาธิปไตยเข้ามาในการจัดบริการสวัสดิการสังคม เช่น การมีตัวแทนเข้ามาเป็นปากเสียง การติดตามตรวจสอบผลงานของรัฐให้เป็นไปตามทิศทางที่ถูกต้องเป็นต้น

6.5 หลักเกณฑ์การจัดสวัสดิการสังคมในแง่รัฐบาล

ธีระ ศรีธรรมรักษ์ และวิทย์ ชนะภัย (2538: 52-53 อ้างใน ระพีพรรณ คำหอม, 2549) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การจัดสวัสดิการสังคมในแง่ของประชาชนควรคำนึงถึงในประเด็นต่อไปนี้คือ

1. การจัดให้ตรงตามความต้องการของประชาชน

การจัดสวัสดิการจะต้องจัดให้ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นความสำคัญอันดับแรกที่จะนำมาพิจารณาเพื่อให้บริการนั้นได้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน สามารถช่วยเหลือประชาชนได้จริงๆ ก่อให้เกิดผลที่คุ้มค่ากับการลงทุน การจัดสวัสดิการที่ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน จะทำให้เสียเวลา เสียเงินไปโดยเปล่าประโยชน์ นอกจากนั้นประชาชนยังไม่เห็นคุณค่าของบริการที่จัดขึ้นด้วย จึงจำเป็นต้องมีการสำรวจเพื่อหาความต้องการของประชาชนว่ามีความต้องการที่จะให้หน่วยงานจัดสวัสดิการเพิ่มเติมในเรื่องใดและอย่างไรบ้าง อาจทำได้โดยการสัมภาษณ์ การออกแบบสอบถาม และจากการสังเกตสภาพการต่างๆ รวมกันหลายวิธี เพื่อรวบรวมปัญหาและความต้องการที่จะเป็นประโยชน์ในการจัดสวัสดิการ จะได้จัดสวัสดิการได้อย่างถูกต้องตรงตามความต้องการอย่างแท้จริง

2. การให้ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมรับผิดชอบในการจัดสวัสดิการ

เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการคือรัฐและเอกชน รวมถึงผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆได้ร่วมรับผิดชอบในการจัดสวัสดิการ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาและแสดงความคิดเห็นก่อให้เกิดความรับผิดชอบ ประชาชนจะให้การสนับสนุน ลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น เกิดความกระตือรือร้นและมีความสนใจที่จะร่วมในกิจกรรมนั้น

3. การจัดให้ประชาชนทุกระดับโดยความเท่าเทียมกัน

การจัดสวัสดิการควรให้ประชาชนได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมกันทุกคน ไม่ว่าผู้ให้บริการจะอยู่ในฐานะหรือความเป็นอยู่อย่างใด รัฐควรจัดสวัสดิการให้อย่างยุติธรรม ไม่เกิดความเหลื่อมล้ำค่าสูงกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดช่องว่างระหว่างประชาชน ไม่เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก ซึ่งยากแก่การควบคุม นำไปสู่การแตกร้าวในหมู่คณะชุมชนด้วยกัน เช่น การจัดสร้างแฟลตราคาถูกขายให้ประชาชน แต่ประชาชนมีมาก ควรใช้วิธีจับฉลากเพื่อความยุติธรรม เป็นต้น

4. ความสม่ำเสมอ

บริการที่จัดให้แก่ประชาชนในประเทศนั้นควรจัดให้อย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช่ตามความพอใจของรัฐบาล หรือผู้ให้บริการ การจัดสวัสดิการให้ประชาชนเพียงชั่วคราว ย่อมไม่ก่อให้เกิดความผูกพันที่ดีระหว่างกัน

5. การไม่เป็นภาระแก่ประชาชน

การจัดสวัสดิการเพื่อผ่อนคลายความเดือดร้อน และเสริมสร้างความผาสุกแก่ประชาชน ดังนั้นการจัดสวัสดิการไม่ควรเป็นภาระแก่ประชาชน

6.6 หลักเกณฑ์การจัดสวัสดิการสังคมในแง่ของรัฐหรือองค์กร

รัฐหรือองค์กรที่จัดบริการสวัสดิการสังคมอาจต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์สำคัญๆที่จะไปสู่การตัดสินใจโปรแกรมบริการที่ควรจัดให้มีขึ้นหรือไม่ โดยพิจารณาจากประเด็นดังต่อไปนี้

1. คำนึงถึงต้นทุนหรืองบประมาณ

การจัดบริการสวัสดิการสังคมในรูปโปรแกรมกิจกรรมใดก็ตามรัฐจะต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ รัดกุม โดยเฉพาะจะต้องมีการศึกษาอย่างจริงจังเกี่ยวกับมาตรการการเงินการคลังของรัฐว่า รัฐมีแผนงานรองรับการดำเนินงานในลักษณะใด ซึ่งในสังคมไทยมักเข้าใจผิดว่าการจัดบริการทางสังคมคือการใช้งบประมาณของรัฐสูง และจะเป็นภาระผูกพันด้านงบประมาณของรัฐในระยะยาว ดังนั้นรัฐจึงมักจะผ่านโครงการบริการเหล่านี้ได้ยากกว่าโครงการเชิงเศรษฐกิจ เช่นผ่านพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 ของไทยไม่สามารถผ่านมติคณะรัฐมนตรีได้ เพราะรัฐบาลแต่ละสมัย ยังขาดความรู้ความเข้าใจต่องานสวัสดิการเป็นเรื่องที่รัฐต้องลงทุนโดยใช้งบประมาณมาก จัดสรรให้เท่าใดก็ไม่เพียงพอ ทางออกของรัฐก็คือ การให้เหตุผลว่า รัฐไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะดำเนินการได้ เป็นต้น

2. คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

การจัดสวัสดิการสังคมของรัฐหรือองค์กร นักสวัสดิการสังคมจำเป็นต้องคิดอย่างรอบด้านว่า จะทำให้เกิดกระทบกับปัญหาสังคมด้านอื่นๆที่ยังไม่เกิดขึ้นหรือไม่ เช่น การทำให้ภาคเอกชนขยายสถานพยาบาลมากขึ้น รัฐเห็นว่าเพื่อเปิดการแข่งขันเสรีให้นักลงทุนทำธุรกิจโรงพยาบาลในไทยเพิ่มขึ้น แต่หากรัฐไม่สามารถควบคุมคุณภาพการให้บริการ ราคาการให้บริการก็จะส่งผลกระทบต่อประชาชนคือ ประชาชนคือประชาชนก็จะซื้อบริการสุขภาพราคาแพงกว่าที่เป็นจริง และเกิดการบริโภคที่ไม่จำเป็นเช่น การตรวจสุขภาพด้วยเครื่องมือทันสมัย แทนการตรวจด้วยเครื่องมือทางการแพทย์ปกติ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาและอีกหลายประเทศที่พัฒนาแล้ว

3. คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับ

การจัดสวัสดิการสังคม รัฐ หรือองค์กรควรคำนึงถึงผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ การประหยัด และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นว่าได้รับกับประชาชนเฉพาะกลุ่ม หรือประชาชนทุกคน และ บริการที่จะจัดไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใด

4. คำนึงถึงการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

บริการสวัสดิการสังคมเป็นบริการที่กว้าง จึงจำเป็นต้องจัดให้มีความหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหา สังคมและความต้องการ เนื่องจากข้อจำกัดของต้นทุน หรืองบประมาณ รัฐหรือองค์กรควรต้องจัดลำดับความสำคัญ ของปัญหาสังคมของพื้นที่ และจัดบริการสวัสดิการสังคมในปัญหาเร่งด่วนก่อน

6.7 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมในปัจจุบัน

อภิญญา และคณะ (2547) ได้แบ่งแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆดังนี้

แนวคิดแบบซ้าย แบ่งเป็นสายปฏิบัติเช่นแนวคิดมากซิสต์ แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองของกลุ่มสตรีนิยม แนวคิดของพวกสีเขียวนิยม (Greenism) เป็นต้น และซ้ายปฏิรูป เช่นแนวคิดของพวกสังคมนิยม(ที่ไม่ใช่สังคมนิยม แนวมาร์กซ์)และสังคมประชาธิปไตย เป็นต้น

แนวคิดแบบขวา ก็แบ่งเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มเสรีนิยม(ขวาใหม่เสรีนิยมใหม่)และกลุ่มอนุรักษนิยมและ อำนาจนิยม

แนวคิดปฏิรูปกลางๆ เช่น แนวคิดสังคมเฟเบียน ชุมชนนิยมและทุนนิยมสวัสดิการ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันในส่วนนี้จึงแบ่งแนวคิดสวัสดิการสังคม ตามข้อถกเถียงหลักที่มีปรากฏและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง 4 แนวคิดดังนี้

1. แนวคิดปฏิรูปทั่วด้าน

กลุ่มมาร์กซิสเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้นักยากจนส่วนใหญ่ได้อยู่ดีกินดีอย่างยั่งยืนมีเพียงหนทาง เดียวนั่นคือ การเปลี่ยนระบบกรรมสิทธิ์และระบบสังคม จากระบบทุนนิยม มาสู่ระบบสังคมนิยม

กลุ่มเฟเบียนเห็นว่า รัฐต้องแทรกแซงและควบคุมกลไกตลาด เพื่อให้คนชั้นล่างมีสิทธิมีเสียง มีอำนาจ ต่อรองสูงขึ้น โดยคิดว่าการค่อยๆเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างทั่วด้านในที่สุด แนวคิดนี้เป็นต้นกำเนิดของระบบรัฐ สวัสดิการที่เน้นเรื่องความเสมอภาคของทุกกลุ่มคนและชนชั้น

2. แนวคิดเสรีนิยม หรือสำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกตามแนวคิดของอดัมสมิธ

เชื่อมั่นในกลไกตลาดเสรีและเสรีภาพส่วนบุคคล เห็นว่า การสร้างระบบสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือคนจนจึง เป็นเรื่องที่ขัดต่อกลไกการแข่งขันอย่างเสรีในตลาด โดยคิดว่าสวัสดิการสังคมเป็นเรื่องของคนใจบุญสุนทาน

3. แนวคิดเสรีนิยมใหม่ และโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม

เมื่อรัฐประสบปัญหาทางการคลัง การให้ความสำคัญกับกลไกตลาดและการลดบทบาทของรัฐตามแนวคิด เสรีนิยมก็หวนกลับมาอีกครั้ง พร้อมกับการลดบทบาทของแนวคิดเสรีนิยมก็หวนกลับมาอีกครั้ง พร้อมกับการลด

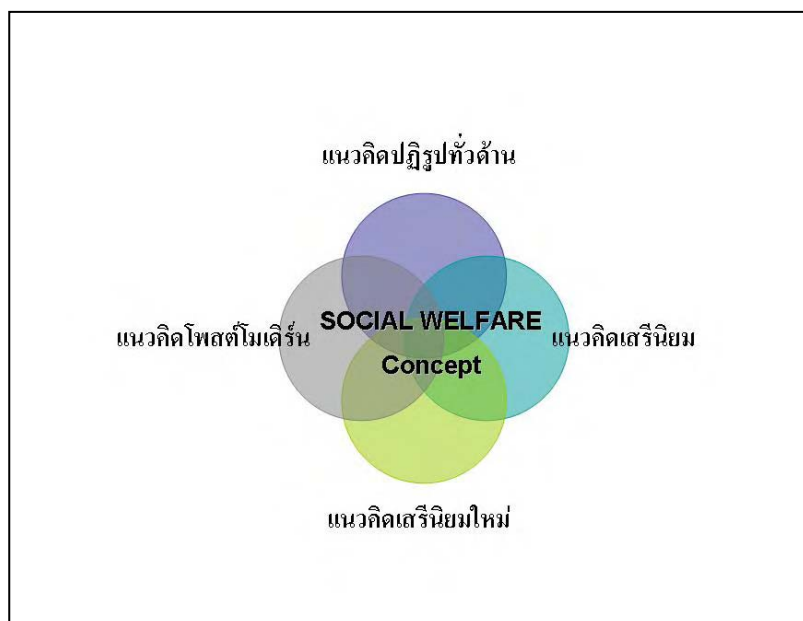
บทบาทของแนวคิดเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์และนโยบายรัฐสวัสดิการของพวกเฟเบียน ในชื่อที่เรียกขานทั่วไปว่าแนวคิดเสรีนิยมใหม่

แนวคิดนี้ได้เปลี่ยนรูปการจัดสวัสดิการ จากรัฐสวัสดิการเพื่อทุกกลุ่มและชนชั้น มาเป็นสวัสดิการขั้นพื้นฐานสำหรับกลุ่มคนจนด้อยโอกาส โดยเพิ่มบทบาทให้ภาคเอกชนเข้าร่วมรับผิดชอบการจัดสวัสดิการมากขึ้น แล้วตั้งชื่อรูปแบบสวัสดิการใหม่นี้ว่า โครงการความช่วยเหลือทางสังคม (คปส.)

4. แนวคิดโพสต์โมเดิร์น

ตั้งคำถามต่อวิธีการมองสรรพสิ่งในโลกคล้ายๆ กับปรัชญาพุทธศาสนาเรื่องความมีอยู่จริงของสรรพสิ่งเป็นเพียงภาพลวงตาเป็นมายาคติ เพราะสรรพสิ่งล้วนเป็นอนัตตา เรื่องการจัดสวัสดิการ แนวคิดกลุ่มนี้ไม่มีข้อเสนอที่ชัดเจน บอกแต่เพียงว่า การจะนำเงินภาครัฐไปจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ใครควรจะต้องถามผู้จ่ายภาษีว่าเห็นควรให้ดำเนินการหรือไม่อย่างไร

จะเห็นว่า แนวคิดหลักในการจัดสวัสดิการสังคมในปัจจุบัน อยู่ภายใต้วิธีคิด 4 รูปแบบดังกล่าว ซึ่งในบริบทสังคมไทยนั้น ก็มีความเหมือนและแตกต่างจากบริบทของประเทศอื่น ๆ ซึ่งหากจะนำเอาแนวคิดมาปรับใช้เพื่อการจัดสวัสดิการในสังคมไทย จำเป็นต้องพิจารณาถึงบริบททางสังคมวัฒนธรรมซึ่งจะเป็นฐานให้คิดวิธีการที่เหมาะสมต่อไปได้



การจัดสวัสดิการสังคมและพัฒนาสังคมในบริบทของไทย ต้องยอมรับว่าหลักคิดทางพุทธศาสนาเข้ามามีอิทธิพลมาก และบางแห่งได้นำเอาหลักคิดทางพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการ ซึ่งวางเป้าหมายไปที่การอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีการแบ่งปันมีความเอื้ออาทรต่อกัน เชื่อในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ จนมีคำกล่าวที่ว่า “การรับอย่างมีคุณค่า และการให้อย่างมีศักดิ์ศรี” การทำงานวิจัยในครั้งนี้ก็ได้พยายามศึกษาแบบวิธีคิดของชุมชน รวมทั้งการจัดการที่ชุมชนต้องประสานกับภาคีในระดับต่าง ๆ ซึ่งจะนำมาขับเคลื่อนงานซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ในแต่ละบทต่อไป

บทที่ 1

ข้อมูลพื้นฐานด้านการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น

1.1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดขอนแก่น

1.1.1 ที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพ¹

จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เป็นระยะทาง 445 กิโลเมตร โดยใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ถึง จังหวัดสระบุรี ตรงหลักกิโลเมตรที่ 107 แยกขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) ผ่านจังหวัด นครราชสีมาถึงจังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่นมีขนาดพื้นที่ 10,886.0 ตร.กม. เป็นอันดับที่ 15 ของประเทศ อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 15-17 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 101-103 องศาตะวันออก

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดขอนแก่นโดยทั่วไปจะเป็นพื้นที่ราบสูง มีพื้นที่สูงต่ำสลับเป็นลูกคลื่น อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางโดยเฉลี่ย 100 - 200 เมตร ประกอบด้วยลักษณะภูมิประเทศ ดังนี้

- 1) ที่ราบเชิงเขา จะอยู่ทางทิศตะวันตก ตามแนวเขาภูกระดึง และเพชรบูรณ์ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอชุมแพ ภูผาม่าน ภูเวียง อำเภอเวียงเก่า อำเภอหนองนาคำ อำเภอหนองเรือ อำเภอบุธรัตน์ อำเภอเขา สวนกว๊าม อำเภอสีชมพู
- 2) ที่ราบลุ่มน้ำ จะอยู่ตอนกลางทางทิศตะวันออกและทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ โดยมีลุ่มน้ำสำคัญได้แก่ ลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำพอง และลุ่มน้ำเซิน ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอพระยืน อำเภอบ้านฝาง อำเภอฆ้องชัย อำเภอโคกโพธิ์ชัย อำเภอน้ำพอง อำเภอกระนวน อำเภอชำสูง อำเภอชนบท
- 3) ที่ราบดินปนทราย จะอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัด ครอบคลุมพื้นที่อำเภอบ้านไผ่ อำเภอ แวงน้อย อำเภอแวงใหญ่ อำเภอพล อำเภอหนองสองห้อง อำเภอเปือยน้อย อำเภอบ้านแฮด อำเภอโนนศิลา



ภาพที่ 1.1 แผนที่ประเทศไทยและที่ตั้งของอำเภอในจังหวัดขอนแก่น

¹ ข้อมูลจากฐานข้อมูลจังหวัดขอนแก่น (POC) และรายงานข้อมูลพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานคณะกรรมการสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

1.1.2 ประชากรและลักษณะการปกครอง

ประชากรในจังหวัดขอนแก่น ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2551 มีประชากรรวม 1,875,571 คน และจากตารางที่ 1.1 สัดส่วนประชากรในจังหวัดขอนแก่น ในปี 2546-2550 ซึ่งในระหว่างปี 2547, 2548, 2549 อัตราการเพิ่มของประชากรเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้นในสัดส่วนร้อยละ 1.10, 9.92 และ 11.73 ตามลำดับ และในปี 2550 มีจำนวนประชากรรวม 1,522,582 คน จำนวนครัวเรือนรวม 386,476 ครัวเรือน สัดส่วนของประชากรเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาลดลงในอัตราร้อยละ 12.9

ตารางที่ 1.1 สัดส่วนของประชากรในจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่ ปี 2546-2550

ปี พ.ศ.	ชาย	หญิง	ประชากร	อัตราการเพิ่ม (%)	จำนวนครัวเรือน
2546	706,084	702,750	1,408,834	-	327,936
2547	727,836	696,461	1,424,297	1.1	346,021
2548	783,600	782,025	1,565,625	9.9	354,994
2549	876,288	872,961	1,749,249	11.7	405,471
2550	760,065	762,517	1,522,582	-12.9	386,476

ที่มา: ฐานข้อมูลจังหวัดขอนแก่น (http://www.khonkaenpoc.com/khonkaen/center_index_sub2.php)

จากตารางที่ 1.2 ในปี 2549 โครงสร้างประชากรในจังหวัดขอนแก่นมีสัดส่วน 2:7:1 ซึ่งใกล้เคียงกับโครงสร้างประชากรในระดับภาคและประเทศ และอัตราการพึ่งพิงของประชากรในจังหวัดขอนแก่น ร้อยละ 45.0 ซึ่งต่ำกว่าอัตราการพึ่งพิงของระดับประเทศ ร้อยละ 47.5 และระดับภาค ร้อยละ 46.9

ตารางที่ 1.2 โครงสร้างประชากรและอัตราการพึ่งพิง ปี 2549

ระดับ/ช่วงอายุ	อายุ 0-14 ปี	อายุ 15-59 ปี	อายุ 60 ปีขึ้นไป	อัตราการพึ่งพิง (%)
ประเทศ	21.3	67.8	10.9	47.5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	21.9	68.1	10.0	46.9
ขอนแก่น	20.6	69.0	10.4	45.0

ที่มา: กรมการปกครอง อ้างถึงใน ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549.

การปกครองในจังหวัดขอนแก่น ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ได้กำหนดให้มีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1) ราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัดขอนแก่น มี ส่วนราชการประจำจังหวัด 29 ส่วนราชการ การปกครองแบ่งออกเป็นอำเภอ 26 อำเภอ 198 ตำบล 2,331 หมู่บ้าน 280 ชุมชน

2) ราชการส่วนท้องถิ่น

- องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง
- เทศบาลนคร 1 แห่ง
- เทศบาลเมือง 3 แห่ง
- เทศบาลตำบล 29 แห่ง
- องค์การบริหารส่วนตำบล 191 แห่ง

3) ราชการส่วนกลางและรัฐวิสาหกิจ 208 หน่วยงาน

คำขวัญจังหวัด



ภารกิจหลักของจังหวัด

- 1) สร้างความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ และแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัด
- 2) สร้างสังคมที่สงบสุขและพึงปรารถนาาร่วมกัน
- 3) สร้างการพัฒนาให้เกิดดุลยภาพที่ยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน
- 4) บริหารราชการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
- 5) แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในจังหวัด
- 6) ปฏิบัติภารกิจอันเป็นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และนโยบายของรัฐบาล เช่น การแก้ไขปัญหายาเสพติด การแก้ไขปัญหามลพิษ และการปราบปรามทุจริตและการประพฤติดมิชอบ

ยุทธศาสตร์จังหวัดขอนแก่นกับการพัฒนาเชิงบูรณาการ



1.1.3 ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

จังหวัดขอนแก่นมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (ตารางที่ 1.3) เพิ่มขึ้นในระหว่างปี 2543-2546 และในช่วงปี 2547-2549 มีมูลค่าลดลงกว่าครึ่ง และเพิ่มขึ้นมากกว่าครึ่งเช่นกันในปีถัดไป ส่วนในปี 2549 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ (GPP) ในราคาประจำปี มูลค่า 107,906 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2548 จำนวน 10,217 ล้านบาท อัตราการขยายตัวร้อยละ 9.5 โดยภาคอุตสาหกรรม มีมูลค่าการผลิต 34,590 ล้านบาท การค้า มูลค่า 8,838 ล้านบาท ภาคเกษตรกรรม มูลค่า 6,217 ล้านบาท สัดส่วนของ GPP ต่อ GRP ร้อยละ 13.7

ตารางที่ 1.3 ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ณ ราคาประจำปี ระหว่างปี 2543-2549

หน่วย : ล้านบาท

GDP/GRP/GPP	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
ประเทศ	4,922,731	5,133,502	5,450,643	5,917,368	6,489,847	7,087,660	7,816,474
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	514,717	529,137	576,152	633,687	683,364	720,506	789,598
ขอนแก่น	66,375	67,742	74,320	83,286	92,804	97,689	107,906
อัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปี	-1.0	2.0	8.9	10.8	10.3	5.0	9.5
สัดส่วน GPP/GRP	12.9	12.8	12.9	13.1	13.6	13.6	13.7

ที่มา : สำนักบัญชีประชาชาติ สศช.

จากตารางที่ 4 รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีระหว่างปี 2543-2549 พบว่า ประชากรในจังหวัดขอนแก่นมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในระหว่างปี 2543-2546 และปรับตัวลดลงในปี 2547, 2548 ขณะเดียวกันในปี 2549 เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.0 เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา มีมูลค่า 56,558 บาท/คน/ปี สูงเป็นลำดับที่ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่น้อยกว่ารายได้เฉลี่ยรวมของประชากรทั้งประเทศ

ตารางที่ 1.4 รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (Per Capita GDP, GRP, GPP)

หน่วย : บาท

รายได้เฉลี่ยต่อคน	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
ประเทศ	79,098	81,915	86,322	92,960	101,092	109,440	119,825
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	24,186	24,742	26,795	29,298	31,401	32,897	35,877
ขอนแก่น	37,521	38,866	43,270	49,205	55,643	58,977	65,558
อัตราการเพิ่มเฉลี่ย (%)	-	3.5	10.2	12.1	11.6	5.7	10.0

ที่มา : สำนักบัญชีประชาชาติ สศช.

จากตารางที่ 1.5 แสดงผลิตภัณฑ์จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามรายสาขาการผลิต ในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา พบว่า ปี 2549 สาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงสุด 24,378 ล้านบาท อัตราการเพิ่มเมื่อเทียบกับปี 2545 เพิ่มขึ้น ร้อยละ 18.9 และอันดับที่สองในสาขา การขายส่ง ขายปลีก และซ่อมยานยนต์มีมูลค่า 8,838 ล้านบาท และอันดับที่สามในสาขาเกษตรกรรมลำสัตว์และป่าไม้ มีมูลค่า 5,925 ล้านบาท

ตารางที่ 1.5 ผลิตภัณฑ์จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามรายสาขา ในระยะ 5 ปี ที่ผ่านมา

หน่วย: ล้านบาท

สาขาการผลิตปี	2545	2546	2547	2548	2549
เกษตรกรรม ล่าสัตว์ ป่าไม้	8,055.20	9,299.00	10,384.00	12,371.00	5,925.00
ประมง	348.90	387.40	475.00	472.00	292.00
เหมืองแร่/เหมืองหิน	2,272.00	2,101.10	1,827.00	2,130.00	642.00
อุตสาหกรรม	20,501.00	25,330.00	28,361.00	30,033.00	24,378.00
ไฟฟ้า/ก๊าซ/ประปา	1,507.40	1,576.20	1,792.00	1,796.00	1,424.00
การก่อสร้าง	4,333.30	4,835.80	4,977.00	5,329.00	1,801.00
ขายส่ง/ปลีก/ซ่อมยานยนต์	13,608.20	15,157.10	16,339.00	17,212.00	8,838.00
โรงแรม/ภัตตาคาร	1,588.30	1,584.90	1,837.00	1,889.00	1,271.00
ขนส่ง/คมนาคม	3,971.90	4,138.30	4,417.00	4,104.00	4,225.00
การเงิน/ธนาคาร/ประกันภัย	2,127.80	2,345.80	2,660.00	3,207.00	1,557.00
อสังหาริมทรัพย์	2,394.30	2,428.80	2,498.00	2,755.00	2,025.00
การบริหารราชการ	4,605.60	4,819.70	5,350.00	5,809.00	2,245.00
การศึกษา	6,445.10	7,173.80	8,047.00	8,775.00	3,259.00
บริการสุขภาพ	2,379.00	2,334.00	2,491.00	2,824.00	991.00
บริการชุมชน/สังคม	329.90	343.30	493.00	505.00	270.00
ลูกจ้างในครัวเรือน	124.00	128.00	132.00	137.00	55.00

ที่มา: ฐานข้อมูลจังหวัดขอนแก่น (http://www.khonkaenpoc.com/khonkaen/center_index_sub2.php)

จังหวัดขอนแก่น มีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่สำคัญ ที่นิยมปฏิบัติสืบต่อกันมา แต่โบราณ จนถึงปัจจุบันที่สำคัญมี 3 เทศกาล คือ

เทศกาลดอกคูณเสียงแคน จัดขึ้นระหว่างวันที่ 13 -15 เมษายน ของทุกปี บริเวณบึงแก่นนคร ซึ่งเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และชุมนุมสังสรรค์ของชาวขอนแก่น ช่วงเวลาจะจัดในช่วงระหว่างวันที่ 13-15 เมษายน ของทุกปี ความสำคัญ เป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อชุมนุมสังสรรค์ของชาวขอนแก่น ในงานนี้จะตกแต่งด้วยดอกไม้หลากหลายสี เพื่อประกวดความสวยงามและแนวคิดสร้างสรรค์ จุดเด่นของงานจะเป็นความงามของขบวนรถบุปผชาติ เสียงเพลงและสาวงาม

เทศกาลงานเทศกาลใหม่ และประเพณีผูกเสี่ยว จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน ถึงต้นเดือนธันวาคม เป็นเวลา 10 วัน 10 คืน บริเวณสนามกีฬาากลางจังหวัด ช่วงเวลา จะจัดเป็นประจำทุก ๆ ปี ในระหว่างวันที่ 29 พฤศจิกายน ถึง 10 ธันวาคม ความสำคัญ ประเพณีผูกเสี่ยวเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวอีสาน ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ คำว่า "เสี่ยว" หมายถึงเพื่อนรัก เพื่อนสนิท ที่เกื้อกูลและเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมสุขร่วมทุกข์ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันเหมือนญาติสนิท บางทีเรียกว่า "เพื่อนตาย" ก็มีจังหวัดขอนแก่น จึงขอเชิญชวนชาวอีสานทุกคนได้ร่วมใจผูกเสี่ยว เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพแห่งความรัก ความผูกพันสืบทอดมรดกวัฒนธรรมอันดีงามของชาวอีสาน ในงานเทศกาลใหม่ ประเพณีผูกเสี่ยว และงานกาชาดขอนแก่น

เทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่น จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในวันเพ็ญเดือนหก (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6) ณ วัดเจติยภูมิ เป็นงานเฉลิมฉลองพระธาตุ เพื่อให้ประชาชนได้สักการะพระธาตุคู่บ้านคู่เมือง

2.2 สถานการณ์ด้านสวัสดิการสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น

สถานการณ์ด้านสวัสดิการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นการนำเสนอข้อมูลจากการรวบรวมของศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานคณะกรรมการสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ในจังหวัดขอนแก่น จากการสรุปรวบรวมของคณะกรรมการในปี 2551 มีดังนี้

2.2.1 สถานการณ์ด้านสวัสดิการสังคม

สามารถนำเสนอโดยการจำแนกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) ด้านการศึกษา

จำนวนปีเฉลี่ยการศึกษาของประชากรในปี 2548 เท่ากับ 7.8 ปี ต่อคน และในปี 2549 มีประชากรในวัยเรียน 240,345 คน เป็นนักเรียน 234,241 คน และอยู่นอกระบบโรงเรียน 6,104 คน รายจ่ายต่อหัวในการศึกษา 3,933 บาท/คน อัตราการเรียนรู้ของคนในจังหวัดขอนแก่น (ตารางที่ 1.6) มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยในปี 2547 คิดเป็นร้อยละ 59.68 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาค

ตารางที่ 1.6 อัตราการเรียนรู้ของคนไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและจังหวัดขอนแก่น

ระดับ	2544	2545	2546	2547
ประเทศ	56.26	57.25	58.69	60.08
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	54.06	55.12	56.53	58.26
ขอนแก่น	56.23	57.07	58.65	59.68

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา (ประมวลจากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรรอบ 3 สำนักงานสถิติแห่งชาติ) อ้างถึงใน ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549

ค่าใช้จ่ายในการในด้านการศึกษาของภาครัฐ (ตารางที่ 1.7) จังหวัดขอนแก่นมีค่าใช้จ่ายในปี 2549 รวม 6,884 ล้านบาท มีสัดส่วน ร้อยละ 2.5 ของทั้งประเทศ และร้อยละ 10.6 ของระดับภาค

ตารางที่ 1.7 ค่าใช้จ่ายดำเนินการภาครัฐด้านการศึกษา ปีงบประมาณ 2549

หน่วย : ล้านบาท

ระดับ	อนุบาลและ ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	อาชีวศึกษา	อุดมศึกษา	อื่น ๆ	รวม
ประเทศ	91,661.4	33,024.7	7,980.7	24,209.4	17,939.9	267,430.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	55,367.3	99.7	2,762.4	4,874.2	1,829.6	64,933.2
ขอนแก่น	4,598.4	4.6	266.5	1,844.8	169.4	6,884.0

ที่มา : กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง อ้างถึงใน ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2549

จำนวนนักเรียน/นักศึกษา ที่กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ปี 2548 พบว่า จังหวัดขอนแก่นมีจำนวน 17,734 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 ของภาค

ตาราง 1.8 จำนวนนักเรียน/นักศึกษา ที่กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ปี 2548

ระดับ	มัธยมปลาย	ปวช.	ปวท.	ปวส.	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	รวม
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	97,585	47,206	34	42,947	531	1,814	190,117
ขอนแก่น	7,142	4,310	3	5,913	223	143	17,734

ที่มา : สำนักงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา อ้างถึงใน ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2549

2) ด้านแรงงาน

ปี 2549 จังหวัดขอนแก่น มี กำลังแรงงานรวม 870,599 คน ผู้มีงานทำ 837,159 คน ผู้ว่างงาน 16,465 คน กำลังแรงงานที่รอฤดูกาล 16,975 คน และผลิตภาพของแรงงาน คิดเป็น 70,712 บาท/คน/ปี สูงกว่าภาค

ตารางที่ 1.9 ผลิตภาพของแรงงานในประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และจังหวัดขอนแก่น

หน่วย : บาทต่อคนต่อปี

ระดับ	2545	2546	2547	2548	2549
ประเทศ	83,975	102,540	105,661	109,388	124,637
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	31,806	33,426	33,375	33,249	34,479
ขอนแก่น	49,828	54,681	59,003	63,083	70,712

ที่มา: สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา (ประมวลจากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร รอบ 3 สำนักงานสถิติแห่งชาติ) อ้างถึงใน ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2549

3) ด้านสุขภาพของประชาชน

สัดส่วนแพทย์ต่อประชากรในจังหวัดขอนแก่น มีสัดส่วนอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับระดับประเทศ คือ แพทย์ 1 คน ดูแลผู้ป่วย 3,231 คน และภาคอีสานมีสัดส่วนที่สูงกว่าจังหวัดขอนแก่นมากกว่า 2 เท่า

ตารางที่ 1.10 สัดส่วนแพทย์ต่อประชากร

ระดับ	2545	2546	2547	2548
ประเทศ	3,569	3,476	3,305	3,182
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	7,251	8,116	7,466	7,015
ขอนแก่น	2,521	4,212	3,697	3,231

ที่มา : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข อ้างถึงใน ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2549

อัตราการตายของทารกต่อการเกิดมีชีพในปี 2544 และ 2548 มีแนวโน้มที่สูงขึ้น ในระดับจังหวัด เปรียบเทียบกับภาคและประเทศ คือ จังหวัดขอนแก่นอยู่ระหว่าง 13.8 ระดับภาค 8.0 และระดับประเทศ 7.6

ตารางที่ 1.11 อัตราตายทารกต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ปี 2544 และ 2548

หน่วย : ร้อยละ

ระดับ	ปี 2544	ปี 2548
ประเทศ	6.5	7.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6.2	8.0
ขอนแก่น	9.3	13.8

ที่มา : รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี 2546 และ 2550 UNDP อ้างถึงใน ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2549

สัดส่วนผู้ป่วยโรคเอดส์ในปี 2545-2549 มีแนวโน้มที่ลดลงสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในระดับภาค และประเทศ โดยในปี 2549 จังหวัดขอนแก่นมีจำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์ 4.97 คนต่อแสน

ตารางที่ 1.12 สัดส่วนผู้ป่วยโรคเอดส์

หน่วย : 100,000 คน

ระดับ/ปี	2545	2546	2547	2548	2549
ประเทศ	701.63	720.90	767.32	547.68	241.38
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	24.56	27.40	30.05	19.53	6.55
ขอนแก่น	23.61	29.68	33.71	15.88	4.97

ที่มา : ศูนย์ข้อมูลทางระบาดวิทยา สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค อ้างถึงใน ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2549

ประชากรที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ คือมีการเสพยาและ บุหรี่ จากปี 2544 และ 2547 จังหวัดขอนแก่นมีแนวโน้มที่สูงขึ้นคือ ร้อยละ 30.5 ในปี 2544 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 43.2 ในปี 2547

ตารางที่ 1.13 ร้อยละของประชากรที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ (เหล้า, บุหรี่)

ระดับ/ปี	ปี พ.ศ. 2544 (ร้อยละ)	ปี พ.ศ. 2547 (ร้อยละ)
ประเทศ	32.2	35.7
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	35.2	38.5
ขอนแก่น	30.5	43.2

ที่มา : รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี 2546 และ 2550 UNDP อ้างถึงใน ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2549

4) ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา รวม 617 แห่ง แยกเป็น วัด 592 แห่ง สำนักสงฆ์ 533 แห่ง มีพระภิกษุ สามเณร 10,916 รูป โบสถ์คริสต์ 20 แห่ง และมัสยิด 5 แห่ง

5) ด้านความมั่นคงของชีวิตและสังคม

ข้อมูลการจดทะเบียนสมรสเปรียบเทียบกับจดทะเบียนหย่าในปี 2545 และ 2549 การจดทะเบียนสมรสมีจำนวนเพิ่มขึ้นเล็กน้อยคือ จาก 6,561 คน เป็น 9,051 คนในขณะที่หย่าร้างเพิ่มสูงขึ้นเป็นเท่าตัวคือจาก 1,198 เป็น 2,474 ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในระดับภาค

ตารางที่ 1.14 จำนวนการจดทะเบียนสมรส และหย่า

ระดับภาค/จังหวัด	2545		2549	
	สมรส	หย่า	สมรส	หย่า
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	104,661	17,709	108,290	24,469
ขอนแก่น	8,561	1,198	9,051	2,474

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย อ้างถึงใน ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2549

จำนวนเด็กและผู้ด้อยโอกาสในปี 2548 จังหวัดขอนแก่นมีสัดส่วนต่อพัน อยู่ในอัตรา 2.5 ซึ่งต่ำกว่าภาคเล็กน้อย (2.8) แต่สูงกว่าในระดับประเทศ (1.9)

ตารางที่ 1.15 เด็กและผู้ด้อยโอกาสในชนบท ปี 2548

หน่วย : คน

ระดับ/ ประเภท	เด็ก กำพร้า	เด็ก เร่ร่อน	เด็กถูก ทอดทิ้ง	คนจนไม่ มีที่อยู่	คนพิการ ยากจน	รวม	สัดส่วน ต่อพัน
ประเทศ	66,613	1,419	1,917	34,478	16,687	121,114	1.9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	32,121	745	1,051	17,989	7,865	59,771	2.8
ขอนแก่น	1,964	55	47	1,533	855	4,454	2.5

ที่มา : กชช.2ก. 2548 กรมพัฒนาชุมชน อ้างถึงใน ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2549

สัดส่วนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและมาใช้สิทธิตั้งแต่ปี 2529 – 2548 มีสัดส่วนที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักคือ อยู่ระหว่างร้อยละ 60-70 ซึ่งในปี 2548 จังหวัดขอนแก่นมีสัดส่วนร้อยละ 70.98 สูงกว่าระดับภาค (67.37) และต่ำกว่าในระดับประเทศ (72.56)

ตารางที่ 1.16 สัดส่วนผู้มีสิทธิมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส.

หน่วย : ร้อยละของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ระดับ/ปี	2529	2531	2535	2538	2539	2544	2548
ประเทศ	59.26	61.17	59.75	61.67	61.32	70.55	72.56
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	73.72	77.64	69.31	64.43	63.96	68.18	67.37
ขอนแก่น	70.19	68.89	59.56	61.60	61.75	69.61	70.98

ที่มา : ข้อมูลในช่วงปี 2529-2539 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ข้อมูลปี 2544 และ 2548 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง อ้างถึงใน ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549

6) ด้านที่อยู่อาศัย

ฐานข้อมูลเรื่องสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยในจังหวัดขอนแก่น องค์กรที่เข้ามาดำเนินการจัดสวัสดิการที่สำคัญคือ การเคหะแห่งชาติ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ซึ่งการเคหะแห่งชาติได้ดำเนินงานในชื่อ “โครงการบ้านเอื้ออาทร” และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนดำเนินการภายใต้ “โครงการบ้านมั่นคง” ซึ่งในการดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2546 ถึงมีนาคม 2551 ชุมชนในจังหวัดขอนแก่นได้รับงบประมาณซึ่งเป็นสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย เป็นงบประมาณด้านสาธารณูปโภค ประมาณ 96 ล้านบาท งบสินเชื่อเพื่อซื้อที่ดิน 17 ล้านบาท และสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย 94 ล้านบาท รวมแล้วมากกว่า 200 ล้านบาท

จากการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อน และมีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2551) ข้อมูลเมื่อเดือนมีนาคม 2551 ในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 236 ชุมชน มีครัวเรือนที่เดือดร้อนและต้องการที่อยู่อาศัย จำนวน 13,429 ครัวเรือน

7) ด้านการบริการสังคม

ข้อมูลด้านการจัดสวัสดิการในส่วนนี้เกี่ยวข้องกับ ผู้สูงอายุ เด็กด้อยโอกาส การจดทะเบียนแต่งงานและหย่าร้าง และสัดส่วนผู้มีสิทธิมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังนี้

รัฐบาลและเอกชนได้จัดสวัสดิการและบริการต่างๆเพื่อผู้สูงอายุ เช่น สถานสงเคราะห์คนชรา บัณฑิตสุขภาพ บัณฑิตประจำตัวผู้สูงอายุ การให้เบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่ยากจน การลดหย่อนค่าโดยสารเป็นต้น เมื่อพิจารณาประเภทความต้องการการช่วยเหลือจากรัฐบาลพบว่า มีความต้องการให้มีหน่วยบริการเยี่ยมบ้านที่มีผู้สูงอายุร้อยละ 87.7 ต้องการขอรับเบี้ยยังชีพจากทางราชการร้อยละ 87.5 ต้องการมีบัตรสุขภาพเพื่อขอลดหย่อนค่ารักษาพยาบาลร้อยละ 87.2 ต้องการมีบัตรประจำตัวผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 85.1 ต้องการเกี่ยวกับสถานสงเคราะห์คนชราของรัฐบาลร้อยละ 25.2 ต้องการศูนย์บริการผู้สูงอายุทางสังคม/ศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัด หรือในชุมชนร้อยละ 73.6

มีบริการสวัสดิการของรัฐที่ได้จัดให้ผู้สูงอายุแล้วพบว่า ประเภทบริการสวัสดิการที่ผู้สูงอายุไปใช้บริการมากที่สุดคือการขอรับเบี้ยยังชีพจากทางราชการ ร้อยละ 91.0 การใช้บัตรประจำตัวผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 44.3 ไปใช้บริการโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคร้อยละ 42.7 ใช้บริการศูนย์บริการผู้สูงอายุทางสังคม ร้อยละ 5.5 ไปใช้บริการสถานสงเคราะห์คนชราของรัฐบาลเพียงร้อยละ 0.5

ส่วนเรื่องความต้องการที่จะให้รัฐบาลจัดสวัสดิการต่างๆเพิ่มจากที่มีอยู่ พบว่าต้องการให้รัฐบาลจัดสวัสดิการการจัดบริการตามบ้านเพื่อช่วยผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตประมาณร้อยละ 94.8 ต้องการให้รัฐบาลจัดงานหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยร้อยละ 93.8 ต้องการให้รัฐบาลจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในที่สาธารณะร้อยละ 93.2 ต้องการให้รัฐบาลจัดให้มีสวนสาธารณะหรือสนามกีฬาสำหรับการออกกำลังกาย การพักผ่อนที่เหมาะสมและปลอดภัย ร้อยละ 91.8 และต้องการมีศูนย์ดูแลกลางวันสำหรับผู้สูงอายุร้อยละ 91.7

2.2.2 สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ในจังหวัดขอนแก่น

ผลการสำรวจข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ 10 มิติ 56 ตัวชี้วัด ปรากฏสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น² ดังนี้

1) ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย

สภาพความหนาแน่นของที่อยู่อาศัยต่อพื้นที่ตารางกิโลเมตร โดยเฉลี่ย 50 หลัง มีอัตราการเป็นเจ้าของถือครองที่อยู่อาศัย ร้อยละ 94.6 อัตราการมีไฟฟ้า น้ำประปา และส้วม ร้อยละ 100 , 19.63 และ 97 ตามลำดับ มีพื้นที่ป่าไม้ 833,680 ไร่ (ตารางที่ 1.17)

ตารางที่ 1.17 สถานการณ์ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยรายตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด	สถานการณ์ของจังหวัด	ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ
1. ความหนาแน่นของครัวเรือน	50 หลัง	116.76 หลัง
2. อัตราการถือครอง	94.6%	84.54 %
3. อัตราการมีไฟฟ้าใช้	100%	96.54 %
4. อัตราการมีน้ำประปาใช้	19.63 %	66.51 %
5. อัตราการมีส้วมใช้	97 %	99.03 %
6. อัตราพื้นที่ป่าไม้	833,680 ไร่	146.86 ไร่

2) ความมั่นคงด้านสุขภาพอนามัย

อัตราผู้ป่วย 1,013 คน ต่อ 1 เติ้ง ต่อ ภาระการดูแลผู้ป่วยโดยเฉลี่ยแพทย์ 1 คน ดูแลผู้ป่วย 3,874 คน ขณะที่ทันตแพทย์ 1 คน ต้องรับภาระดูแลผู้ป่วยถึง 9,222 คน ส่วนภาระในการดูแลผู้ป่วยของพยาบาล 1 คน อยู่ที่ 2,083 คน และการเจ็บป่วยด้วยโรคมุขมึ้นกันบกพร่องต่อ 10,000 ครัวเรือน อยู่ที่ระดับ 0.37 คน (ตาราง 1.18)

² ข้อมูลจากการสรุปของคณะอนุกรรมการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม ปี 2551

ตารางที่ 1.18 แสดงสถานการณ์ความมั่นคงด้านสุขภาพอนามัย

ตัวชี้วัด	สถานการณ์ของจังหวัด	ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ
7. อัตราผู้ป่วยต่อ 1 เตียง	1,013	964.58
8. แพทย์ 1 คนต่อจำนวนผู้ป่วย	3,874	9,843.05
9. ทันตแพทย์ 1 คนต่อจำนวนผู้ป่วย	9,222	40,121.16
10. พยาบาล 1 คนต่อจำนวนผู้ป่วย	2,083	1,329.43
11. อัตราการป่วยด้วยโรคมุมนิคมกัน บกพร่องต่อ 10,000 คน	0.37	14.71

3) ความมั่นคงด้านการศึกษา

อัตราส่วนของนักเรียนต่อห้องเรียน และความรับผิดชอบของครู 1 คน ต่อจำนวนนักเรียน โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 50 คน และ 10 คน ตามลำดับ (ตารางที่ 1.19)

ตารางที่ 1.19 แสดงสถานการณ์ความมั่นคงด้านการศึกษา

ตัวชี้วัด	สถานการณ์ของ จังหวัด	ค่าเฉลี่ย ระดับประเทศ
12. จำนวนนักเรียนต่อ 1 ห้องเรียน	50	25.51
13. ครู 1 คนต่อจำนวนนักเรียน	10	21.14
14. อัตราการลงทะเบียนเรียนต่อ 1,000 คน	-	94.63
15. อัตราการออกกลางคันต่อ 1,000 คน	-	2.90
16. อัตรานักเรียนที่มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ ต่อ 1,000 คน	-	0.54
17. อัตรานักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ต่อ 1,000 คน	-	38.78

4) ความมั่นคงด้านการมีงานทำและรายได้

อัตราผู้มีงานทำต่อครัวเรือนโดยเฉลี่ยอยู่ระดับ 1 คน โดยผู้ที่มีงานทำทำให้ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ย 13,088 บาท/เดือน ในจำนวนครัวเรือนทั้งหมดมีครัวเรือนที่มีหนี้สิน ร้อยละ 25.70 โดยมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน 98,315 บาท การกระจายรายได้ของครัวเรือนซึ่งสะท้อนจากค่าสัมประสิทธิ์จีนิ และการมีส่วนร่วมในรายได้ประจำของครัวเรือนที่จนที่สุด 20 % แรก พบว่าค่าสัมประสิทธิ์จีนิโดยเฉลี่ยอยู่ระดับ 0.36 ซึ่งแสดงถึงความเหลื่อมล้ำการกระจายรายได้ของครัวเรือน และครัวเรือนที่ยากจนที่สุด 20% สุดท้าย มีส่วนในการครอบครองรายได้ 52% (ตารางที่ 1.20)

ตารางที่ 1.20 แสดงสถานการณ์ความมั่นคงด้านการจ้างงานทำและรายได้

ตัวชี้วัด	สถานการณ์ของจังหวัด	ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ
18.อัตราผู้มีงานทำต่อครัวเรือน (คน)	1.11	2.48
19.รายได้ครัวเรือนต่อเดือน (บาท)	13,088	12,028.43
20.การมีส่วนในรายได้ของครัวเรือนที่จนที่สุด 20% สุดท้าย	25.70%	7.99 %
21.สัมประสิทธิ์จีนี	0.36	0.35
22.อัตราครัวเรือนที่เป็นหนี้	52%	62.56 %
23.หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท)	98,315	135,746.38

5) ความมั่นคงส่วนบุคคล

พิจารณาจากคดียาอาชญากรรมรุนแรง 6 ประเภท โดยเป็นอัตราต่อ 100,000 ครัวเรือน อัตราการเกิดคดีทำร้ายร่างกายสูงที่สุด รองลงมาอัตราคดีข่มขืน และคดีฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ตามลำดับ (ตารางที่ 1.21)

ตารางที่ 1.21 แสดงสถานการณ์ความมั่นคงส่วนบุคคล

ตัวชี้วัด	สถานการณ์ของจังหวัด	ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ
24.คดีฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาต่อ 100,000 ครัวเรือน	20.94	11.04
25.คดีปล้นทรัพย์ต่อ 100,000 ครัวเรือน	7.6	4.56
26.คดีชิงทรัพย์ต่อ 100,000 ครัวเรือน	6.28	5.27
27.คดีทำร้ายร่างกายต่อ 100,000 ครัวเรือน	172	74.25
28.คดีข่มขืนต่อ 100,000 ครัวเรือน	22.6	12.01
29.คดีมีและเผยแพร่วัตถุลามกต่อ 100,000 ครัวเรือน	16.40	9.29

6) ความมั่นคงด้านครอบครัว

อัตราครอบครัวอบอุ่น และครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีมีค่าสถิติสูงสุด คือ ร้อยละ 93.69 และ 71.83 ตามลำดับ อัตราการสมรสและอัตราการหย่ามีค่าสถิติใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 53.63 และ 51.31 ตามลำดับ ซึ่งน่าสังเกตอัตราการสมรสมีมากกว่าอัตราการหย่า เล็กน้อย ส่วนอัตราครอบครัวที่พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้อยู่ที่ระดับ 70.76% (ตารางที่ 1.22)

ตารางที่ 1.22 แสดงสถานการณ์ความมั่นคงด้านครอบครัว

ตัวชี้วัด	สถานการณ์ของจังหวัด	ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ
30. อัตราการสมรส	53.63%	55.10%
31. อัตราการหย่า	51.31%	56.45%
32. อัตราครอบครัวอบอุ่น	93.69%	95.31%
33. อัตราครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี	71.83%	75.46%
34. อัตราครอบครัวที่พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้	70.76%	56.27%

7) ความมั่นคงด้านการสนับสนุนทางสังคม

สถิติการเลือกกรมธรรม์ประกันชีวิตของประชากร ไม่พบ ขณะที่อัตราการประกันสังคมต่อ 1,000 คน โดยเฉลี่ยอยู่ระดับ 368.06 คน จำนวนวัด มัสยิด และโบสถ์ต่อ 1,000 คนเฉลี่ย 1.76 แห่ง, 0.01 และ 0.10 แห่ง ตามลำดับ อัตราการฆ่าตัวตาย พยายามฆ่าตัวตาย และทำร้ายตนเองต่อ 1,000 คนเฉลี่ย 2.87 คน (ตารางที่ 1.23)

ตารางที่ 1.23 สถานการณ์ความมั่นคงด้านการสนับสนุนทางสังคม

ตัวชี้วัด	สถานการณ์ของจังหวัด	ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ
35.อัตราการเลือกกรมธรรม์ประกันชีวิตต่อประชากร	-	12.87%
36.อัตราการประกันสังคมต่อ 1,000 คน	368.06	868.34
37.จำนวนวัดต่อ 1,000 คน (แห่ง)	1.76	2.59
38.จำนวนมัสยิดต่อ 1,000 คน (แห่ง)	0.01	0.31
39.จำนวนโบสถ์ต่อ 1,000 คน (แห่ง)	0.10	0.09
40.อัตราการฆ่าตัวตายและทำร้ายตนเองต่อ 1,000 คน	2.87	0.82

8) ความมั่นคงด้านสังคม-วัฒนธรรม

ปัจจุบันครัวเรือนในจังหวัดขอนแก่น มีโทรศัพท์ใช้โดยเฉลี่ยร้อยละ 22.94 ขณะที่อัตราเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีใช้ในครัวเรือนมีเพียงร้อยละ 19.09 % อัตราประชากรที่ทำงาน 0 ชั่วโมง ซึ่งสะท้อนการใช้เวลาหยุดพักผ่อนมีจำนวน 27,759 คนต่อ 10,000 ครัวเรือน (ตารางที่ 1.24)

ตารางที่ 1.24 สถานการณ์ความมั่นคงด้านสังคม-วัฒนธรรม

ตัวชี้วัด	สถานการณ์ของจังหวัด	ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ
41. อัตราครัวเรือนที่มีโทรศัพท์	22.94	38.05 %
42. อัตราครัวเรือนที่มีคอมพิวเตอร์	19.09 %	5.17 %
43. จำนวนองค์กรเอกชนต่อ 10,000 ครัวเรือน(แห่ง)	-	96.81
44. จำนวนผู้ทำงาน 0 ชั่วโมงต่อ 10,000 ครัวเรือน	27,759	4,478.63

9) ความมั่นคงด้านสิทธิและความเป็นธรรม

จากการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และหน่วยงานระดับจังหวัด คดีของศาลปกครอง การร้องเรียนกรณีที่ยาสูบขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่รัฐ และกรณีที่ราษฎรคัดค้านโครงการรัฐ ของจังหวัดขอนแก่น ไม่พบข้อมูล (ตารางที่ 1.25)

ตารางที่ 1.25 สถานการณ์ความมั่นคงด้านสิทธิและความเป็นธรรม

ตัวชี้วัด	สถานการณ์ของจังหวัด	ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ
45.คดีในศาลปกครองต่อ 10,000 ครั้วเรือน	-	0.03
46.คดีความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อ 10,000 ครั้วเรือน	-	6.17
47.คดีคัดค้านโครงการของรัฐต่อ 10,000 ครั้วเรือน	-	0.11

10) ความมั่นคงด้านการเมืองและธรรมาภิบาล

อัตราผู้มาใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 64.57 แบบบัญชีรายชื่อ 64.09 อัตราผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เฉลี่ยร้อยละ 70.91 สำหรับอัตราบัตรเสียของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อยู่ที่ 11.96% มากกว่า อัตราบัตรเสียของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ คือ 9.27% ส่วนอัตราบัตรเสียของการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พบว่าอยู่ที่ 4.46% และอัตราผู้ประสงค์ไม่ออกคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ประสงค์ลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ และผู้ไม่ประสงค์ลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พบว่าอยู่ที่ 13.75% , 16.30% และ 4.30% ตามลำดับ (ตารางที่ 1.26)

ตารางที่ 1.26 สถานการณ์ความมั่นคงด้านการเมืองและธรรมาภิบาล

ตัวชี้วัด	สถานการณ์ของจังหวัด	ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ
48. อัตราผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ส.ส.	64.57%	73.72 %
49. อัตราผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ส.ส.บัญชีรายชื่อ	64.09 %	73.68 %
50. อัตราผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง สว.	70.91%	73.08 %
51. อัตราบัตรเสียของการเลือกตั้ง ส.ส.	11.96 %	6.10 %
52. อัตราบัตรเสียของการเลือกตั้ง ส.ส.บัญชีรายชื่อ	9.27%	3.36 %
53. อัตราบัตรเสียของการเลือกตั้ง สว.	4.46%	6.76 %
54. อัตราผู้ประสงค์ไม่ออกคะแนนเลือกตั้ง ส.ส.	13.75%	2.10 %
55. อัตราผู้ประสงค์ไม่ลงคะแนนเลือกตั้ง ส.ส.บัญชีรายชื่อ	16.30 %	1.17 %
56. อัตราผู้ประสงค์ไม่ลงคะแนนเลือกตั้ง สว.	4.30 %	3.50 %

ข้อมูลพื้นฐานด้านการจัดสวัสดิการสังคมของจังหวัดขอนแก่น เป็นการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากหน่วยงานที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการพัฒนาโดยเฉพาะจากศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพพัฒนา และจากศักยภาพในเชิงพื้นที่ซึ่งจังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลางของภาคอีสานทั้งในเชิงพื้นที่และการบริหารราชการแผ่นดิน จึงทำให้มีทรัพยากรงบประมาณในการบริหารค่อนข้างสูง และการที่มีสถานศึกษา และสถานพยาบาลหลักอยู่ในจังหวัด ก็เป็นสาเหตุหนึ่งของการดึงดูดผู้คนจากจังหวัดต่างๆ เดินทางเข้าสู่จังหวัดขอนแก่นสูงขึ้น ขณะเดียวกันการจัดสวัสดิการที่เกิดขึ้นทั้งระบบเป็นระบบสวัสดิการที่เกิดขึ้นโดยรัฐ (Welfare State) ซึ่งผลที่เกิดขึ้นก็ยังสามารถครอบคลุมทั้งหมด แต่ก็มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นทั้งในเชิงพื้นที่และประเด็น

สรุปฐานข้อมูลผู้ด้อยโอกาสในจังหวัดขอนแก่น ปี 2549

จากการสำรวจของ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ปี 2549 ทำให้ทราบจำนวนผู้ด้อยโอกาสในด้านต่างๆ ในจังหวัดขอนแก่น โดยอำเภอที่มีจำนวนผู้ด้อยโอกาสสูงที่สุดคืออำเภอน้ำพอง จำนวน 2,338 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 ของจังหวัด และประเด็นปัญหาผู้ด้อยโอกาสเรื่องสตรีหม้ายและครอบครัวฐานะยากจนมีจำนวนมากที่สุด จำนวน 4,283 คน คิดเป็นร้อยละ 19.2 ของจังหวัด

ตารางที่ 1.27 ฐานข้อมูลผู้ด้อยโอกาสในจังหวัดขอนแก่น ปี 2549

ที่	อำเภอ	เด็กกำพร้า	เด็กถูกทอดทิ้ง	ผู้ป่วยเอดส์	ผู้สูงอายุขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู	สตรีหม้ายครอบครัวฐานะยากจน	ครอบครัวฐานะยากจน	สุราเรื้อรัง	คนพิการ	รวม
1	เขาสวนกวาง				27				1	28
2	ภูผาม่าน	3			6	7	8	1	10	35
3	วางน้อย	9	2	2	16	23	14	3	16	85
4	กิ่ง อ. โนนศิลา	33	2	2	62	40	22	1	21	183
5	เปือยน้อย	32	12	1	45	28	38	3	25	184
6	อุบลรัตน์	27	5	17	54	27	66	11	46	253
7	กิ่ง อ.บ้านเสียด	33	20	10	53	79	64	7	107	373
8	ภูเวียง	68	18	9	75	80	90	1	75	416
9	กิ่ง อ. ชำสูง	57	91	5	111	99	76	20	55	514
10	กิ่ง อ. โคกโพธิ์ไชย	73	39	16	86	104	132		70	520
11	กระนวน	90	25	5	175	136	143	10	100	684
12	กิ่ง อ.หนองนาคำ	94	64	16	58	164	184	18	117	715

ที่	อำเภอ	เด็กกำพร้า	เด็กถูกทอดทิ้ง	ผู้ป่วยเอดส์	ผู้สูงอายุขาดผู้ อุปการะเลี้ยงดู	สตรีหม้ายครอบครัวยากจน	ครอบครัวฐานะ ยากจน	สุรา เรื้อรัง	คนพิการ	รวม
13	บ้านฝาง	124	45	10	115	182	144	14	97	731
14	เวียงใหญ่	150	81	20	135	187	142	16	175	906
15	บ้านไผ่	128	90	23	238	207	202	22	121	1,031
16	ชุมแพ	176	73	65	206	248	209	31	257	1,265
17	มัญจาคีรี	142	82	36	266	280	346	23	192	1,367
18	หนองสองห้อง	100	86	32	229	298	347	28	281	1,401
19	พระยืน	835	46	18	104	151	121	20	130	1,425
20	สีชมพู	159	159	43	446	248	219	6	180	1,460
21	หนองเรือ	176	73	33	481	273	385	31	490	1,942
22	เมือง	265	145	80	366	530	231	109	470	2,196
23	พล	273	192	52	464	409	444	57	385	2,276
24	น้ำพอง	283	156	21	484	483	500	64	347	2,338
รวม		3,330	1,506	516	4,302	4,283	4,127	496	3,768	22,328

ที่มา : ข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลของ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี 2549

บทที่ 2

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมของจังหวัดขอนแก่น

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมของจังหวัดขอนแก่น เป็นการศึกษาวิจัยและรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็น แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม เมื่อเดือน กรกฎาคม 2551¹ และในส่วนของแผนยุทธศาสตร์การจัดสวัสดิการสังคม เกิดขึ้นจากการจัดทำยุทธศาสตร์เมื่อเดือนกันยายน 2549² และส่วนที่สองจะเป็นการกล่าวถึงกลไกในการดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการเชิงพื้นที่ ซึ่ง สามารถนำเสนอในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1 นโยบายและแผนการดำเนินงานการพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น

2.1.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมจังหวัดขอนแก่น

แผนและยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมจังหวัดขอนแก่น ได้จัดทำขึ้นโดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของจังหวัดขอนแก่น (พมจ.) โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายด้านการพัฒนาสังคมในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นซึ่งได้เป็นผู้จัดกระบวนการระดมความคิดเห็นเพื่อการจัดทำแผน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์

“ขอนแก่นเมืองน่าอยู่ บูรณาการภาคีเครือข่ายพัฒนาสังคม มุ่งสู่การอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน”

พันธกิจ

1. พัฒนาคุณภาพคนและชุมชนสู่สังคมคุณธรรม
2. บูรณาการภาคีเครือข่าย ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม
3. พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีศักยภาพในการพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการ
4. สร้างหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิต
5. สร้างสถาบันครอบครัวและชุมชนเข้มแข็ง

ประเด็นยุทธศาสตร์

1. การพัฒนาทุนทางสังคมและวัฒนธรรม
2. การพัฒนาระบบบริหารจัดการพัฒนาสังคม
3. การบูรณาการภาคีเครือข่ายพัฒนาสังคม
4. การจัดระเบียบสังคมมุ่งสู่สังคมคุณธรรม

¹ ประชุมจัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาสังคมขอนแก่น วันที่ 1-2 กรกฎาคม 2551 ณ อินเตอร์ริสอร์ท อ.หนองแสง จ.อุดรธานี

² อ้างอิงจาก แผนการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น, 2549)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1

1. การพัฒนาทุนทางสังคมและวัฒนธรรม

1. กลยุทธ์ : ส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

ตัวชี้วัด : ร้อยละของกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

2. กลยุทธ์ : ส่งเสริมสนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสังคม

ตัวชี้วัด : จำนวนกิจกรรมที่พัฒนาสังคมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. กลยุทธ์ : การเสริมสร้างโอกาสในการพึ่งตนเอง

ตัวชี้วัด : 1. ร้อยละของกลุ่มเป้าหมายที่พึ่งพาตนเองได้

2. จำนวนของโครงการ/กิจกรรมที่สร้างโอกาสในการพึ่งตนเอง

4. กลยุทธ์ : การเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้และสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ตัวชี้วัด : จำนวนโครงการ/กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้และสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

5. กลยุทธ์ : เสริมสร้างศักยภาพการอยู่ร่วมกันของครอบครัวและชุมชน

ตัวชี้วัด : จำนวนโครงการ/กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพการอยู่ร่วมกันของครอบครัวและชุมชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ 2

2. การพัฒนาระบบบริหารจัดการพัฒนาสังคม

1. กลยุทธ์ : เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านกฎหมาย

ตัวชี้วัด : จำนวน โครงการ/กิจกรรม

2. กลยุทธ์ : พัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านการพัฒนาสังคม

ตัวชี้วัด : จำนวนฐานข้อมูลการพัฒนาสังคม

3. กลยุทธ์ : พัฒนาระบบติดตามประเมินผล

ตัวชี้วัด : มีการติดตาม/พัฒนาระบบ

4. กลยุทธ์ : พัฒนาระบบจัดสวัสดิการแก่กลุ่มเป้าหมาย

ตัวชี้วัด : 1. มีการพัฒนาระบบจัดสวัสดิการ

2. จำนวน/ร้อยละของกิจกรรมที่มีการจัดสวัสดิการ

5. กลยุทธ์ : พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาสังคม

ตัวชี้วัด : 1. มีการพัฒนาระบบสารสนเทศในการพัฒนาสังคม

2. จำนวน/ร้อยละของกิจกรรมที่มีการพัฒนาระบบฯ

6. กลยุทธ์ : เสริมสร้างขีดสมรรถนะบุคลากรด้านพัฒนาสังคม

ตัวชี้วัด : จำนวน/ร้อยละของกิจกรรมเสริมสร้างขีดสมรรถนะบุคลากรด้านพัฒนาสังคม

7. กลยุทธ์ : เสริมสร้างการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

ตัวชี้วัด : จำนวน/ร้อยละการเสริมสร้างการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

ประเด็นยุทธศาสตร์ 3

3. การบูรณาการภาคีเครือข่ายพัฒนาสังคม

1. กลยุทธ์:บูรณาการภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

ตัวชี้วัด: จำนวน/ร้อยละของกิจกรรมบูรณาการฯ

2. กลยุทธ์:ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

ตัวชี้วัด: จำนวน/ร้อยละของกิจกรรมประสานความร่วมมือฯ

3. กลยุทธ์:เสริมสร้างมาตรการกลไกในการดูแลกลุ่มเป้าหมาย

ตัวชี้วัด: จำนวน/ร้อยละของกิจกรรมเสริมสร้างมาตรการกลไกในการดูแลกลุ่มเป้าหมาย

ประเด็นยุทธศาสตร์ 4

4. การจัดระเบียบสังคมมุ่งสู่สังคมคุณธรรม

1. กลยุทธ์:ส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว

ตัวชี้วัด: จำนวน/ร้อยละของกิจกรรมส่งเสริมความเข้มแข็งฯ

2. กลยุทธ์:ปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม/จริยธรรมแก่ประชาชน

ตัวชี้วัด : จำนวน/ร้อยละของกิจกรรมปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมฯ

3. กลยุทธ์:ส่งเสริมให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ตัวชี้วัด: จำนวน/ร้อยละของกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนฯ

4. กลยุทธ์:เสริมสร้างมาตรการกลไกทางกฎหมายให้เข้มแข็ง

ตัวชี้วัด: จำนวน/ร้อยละของกิจกรรมเสริมสร้างมาตรการฯ

5. กลยุทธ์:ส่งเสริม สนับสนุนการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต

ตัวชี้วัด: จำนวน/ร้อยละของกิจกรรมส่งเสริมการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงฯ

2.1.2 สถานการณ์ด้านสวัสดิการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น

เพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องสวัสดิการสังคมและกรอบของการวัด จะนำเสนอถึงความหมายและนิยาม ของคำที่เกี่ยวข้องในประเด็นการวัดเรื่องสวัสดิการสังคม ดังนี้

ความมั่นคงของมนุษย์

หมายถึง ความมั่นคงของมนุษย์ 10 มิติ คือ การมีงานทำและรายได้ ครอบครัวยุติธรรม สุขภาพอนามัย การศึกษา สังคมวัฒนธรรม การสนับสนุนทางสังคม ความมั่นคงส่วนบุคคล สิทธิและความเป็นธรรม และการเมืองและธรรมาภิบาล ความมั่นคงของมนุษย์เหล่านี้ถูกประเมินให้ปรากฏค่าเป็นตัวเลขหรือสัมประสิทธิ์ผ่านตัวชี้วัด ที่เลือกใช้แตกต่างกันไปในแต่ละกรณี

ดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ (Composite Human Security Index : CHSI)

หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการประมวลข้อมูลจากตัวชี้วัดด้วยวิธีการที่พัฒนาโดยการวิจัยครั้งนี้ ที่แสดงถึงระดับความมากน้อยของความมั่นคงของมนุษย์โดยรวมหรือในแต่ละมิติ

เปอร์เซ็นต์ไทล์ของดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ (Percentile of the Composite Human Security Index : PHSE)

หมายถึง ค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ของ CHSI ที่บ่งบอกตำแหน่งเป็นอัตราร้อยละของสัมประสิทธิ์ CHSI นั้นๆ เพื่อเปรียบเทียบกับบุคคลหรือพื้นที่ที่เป็นกลุ่มเกณฑ์

ตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์

ตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ 10 มิติ มี 2 ระดับ คือ ระดับบุคคล 69 ตัวชี้วัด และระดับพื้นที่ 56 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

มิติที่ 1 ที่อยู่อาศัย

หมายถึง การมีสิทธิครอบครองที่อยู่อาศัยที่มีสภาพมั่นคง มีสาธารณูปโภคพื้นฐานที่พอเพียง อยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี และมีทางเข้า-ออกที่สะดวก

มิติที่ 2 สุขภาพอนามัย

หมายถึง การมีสถานภาพด้านสุขภาพอนามัยที่ดี ได้รับการคุ้มครองจากหลักประกันด้านสุขภาพที่พอเพียง สามารถเข้าถึงได้โดยมีข้อจำกัดน้อย และปราศจากพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้านร่างกายและจิตใจ

มิติที่ 3 การศึกษา

การได้รับการศึกษาที่อย่างน้อยไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับและการได้รับการศึกษาต่อเนื่องอย่างเท่าเทียม ตลอดจนได้ใช้ความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตรงตามการศึกษาที่ได้รับมา

มิติที่ 4 การมีงานทำและรายได้

หมายถึง การได้ทำงานเต็มเวลาที่มั่นคงและพึงพอใจ มีรายได้และเงินออมที่พอเพียงแก่การดำรงชีพ โดยไม่มีหนี้สินที่ไม่มีคุณค่า

มิติที่ 5 ความมั่นคงส่วนบุคคล

หมายถึง การมีความปลอดภัย และการรู้สึกปลอดภัยจากการประทุษร้ายทางร่างกายและทรัพย์สิน

มิติที่ 6 ครอบครัว

หมายถึง การที่สมาชิกครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดี เคารพและให้เกียรติซึ่งกัน และกัน มีการร่วมรับผิดชอบในภาระและครอบครัว

มิติที่ 7 การสนับสนุนทางสังคม

หมายถึง การที่บุคคลมีบุคคลที่พร้อมจะให้การช่วยเหลือ ได้รับการ คุ้มครองและสามารถเข้าถึงบริการของสังคมได้โดยมีข้อจำกัดน้อยและความรู้สึกมีคุณค่าและความสุขในชีวิต

มิติที่ 8 สังคมวัฒนธรรม

หมายถึง การที่บุคคลมีเวลาปลอดภัยจากภารกิจ การงานเพื่อใช้สำหรับการพักผ่อนอย่างพอเพียง ตลอดจนการติดตามข่าวสารด้านสังคม-วัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ ใช้เวลาในการพัฒนาทางจิตใจ โดยการปฏิบัติ ศาสนกิจ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน

มิติที่ 9 สิทธิและความเป็นธรรม

หมายถึง การที่บุคคลได้รับการเคารพในสิทธิไม่ถูกล่วงละเมิดสิทธิ และรู้สึกถึงการได้รับโอกาสจากสังคมอย่างเท่าเทียม และเป็นธรรม

มิติที่ 10 การเมืองและธรรมาภิบาล

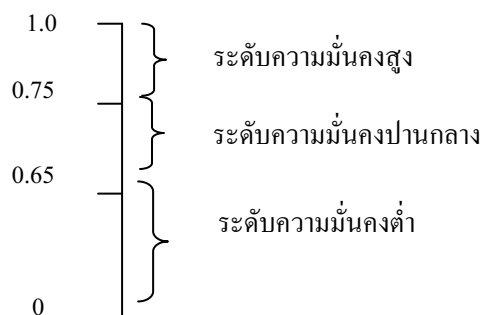
หมายถึง การที่บุคคลมีส่วนร่วมทางการเมืองประเภทและระดับต่างๆ อย่างสม่ำเสมอตลอดจนได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมจากหน่วยงานและบุคลากรของรัฐ นอกจากนี้ยังรู้สึกไว้วางใจในความโปร่งใสของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เกณฑ์ความมั่นคงของมนุษย์

การประมวลผลค่าดัชนีมีความมั่นคงของมนุษย์ (Composite Human Security Index : CHSI) ใช้วิธีการแปลงข้อมูลดิบ จากการวัดด้วยตัวชี้วัดทุกกรณีให้เป็นค่ามาตรฐาน ก่อนนำค่ามาตรฐานมาประมวลผลจากสูตร

ค่า CHSI ที่คำนวณได้มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ค่าที่เข้าใกล้ 1 แสดงถึงความมั่นคงของมนุษย์สูง ค่าที่เข้าใกล้ 0 แสดงถึงความมั่นคงของมนุษย์ต่ำ ค่านี้นอกจากใช้แสดงถึงระดับความมั่นคงของมนุษย์ของบุคคล หรือพื้นที่ว่ามีมากน้อยเพียงใดแล้ว ยังใช้เปรียบเทียบระหว่างบุคคลและพื้นที่ต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการแปลความหมายค่า CHSI การให้ความหมาย CHSI ครั้งนี้ใช้ผลลัพธ์ของการประมวลผลข้อมูลระดับพื้นที่เป็นแนวทาง ดังนี้

สัมประสิทธิ์ CHSI



ค่า CHSI ที่คำนวณได้ทั้งในระดับบุคคลและพื้นที่สะท้อนความเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ระดับความมั่นคงของมนุษย์ที่ประเมินจากตัวชี้วัดที่ใช้ทั้งหมด
2. การกระจายความกินคืออยู่ดีกับสัดส่วนของบุคคลหรือพื้นที่ในแต่ละกลุ่ม ซึ่งเกี่ยวข้องกัน ดังนี้

2.1 ค่า CHSI ของกลุ่มต่ำจะยกระดับขึ้นแต่ละค่า CHSI ของกลุ่มสูงลดลงหาก $f2$ มากกว่า $f1$ กล่าวคือ หากสังคมมีกลุ่มที่มีฐานะดีมากกว่ากลุ่มที่มีฐานะไม่ดี การถ่ายเททรัพยากรไปสู่กลุ่มที่มีฐานะไม่ดีจะมีมากทำให้ค่า CHSI ในกลุ่มต่ำยกระดับขึ้น แต่สำหรับกลุ่มที่มีฐานะดีแล้วการแข่งขันแย่งชิงทรัพยากรในกลุ่มจะมีมากทำให้ CHSI ในกลุ่มสูงลดลง

2.2 หาก $f2 < f1$ หรือมีกลุ่มที่มีฐานะไม่ดีมากกว่ากลุ่มมีฐานะดี การถ่ายเททรัพยากรจากกลุ่มที่มีฐานะดีมาสู่กลุ่มที่มีฐานะไม่ดีจะลดน้อยลง เพราะปริมาณคนหรือพื้นที่มีมาก ค่า CHSI ในกลุ่มต่ำจะลดลง แต่สำหรับกลุ่มที่มีฐานะดีที่มีจำนวนน้อยการแข่งขันด้านทรัพยากรมีน้อย จึงทำให้ค่า CHSI ในกลุ่มนี้ยกระดับขึ้น

3. กรณีที่การแจกแจงของบุคคลหรือพื้นที่ที่ไม่ใกล้เคียงกันโค้งปกติแล้ว ค่า M_z จะเป็นค่าที่ดึงให้ค่า CHSI เบี่ยงเบนไปในด้านนั้นๆ เช่น หาก M_z เป็นค่าฝั่งลบที่แตกต่างจากค่าสูงสุดในฝั่งบวกมาก จะทำให้ค่า CHSI ลดลง
4. ค่า CHSI เป็นค่าอิงกลุ่มโดยพิจารณาความแตกต่างจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มคั้งนั้น ขอบเขตของ ค่า CHSI จึงถูกกำหนดจากค่าเฉลี่ยของกลุ่ม

ตารางที่ 2.1 แสดงค่าดัชนีความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น

มิติ	ค่า CHSI ของประเทศ	ค่า CHSI ของจังหวัดขอนแก่น	ลำดับของประเทศ
มิติที่ 1 ที่อยู่อาศัย	0.6954	0.8090	12
มิติที่ 2 สุขภาพอนามัย	0.6988	0.7711	23
มิติที่ 3 การศึกษา	0.7016	0.7723	14
มิติที่ 4 การมีงานทำและรายได้	0.7018	0.6395	58
มิติที่ 5 ความมั่นคงส่วนบุคคล	0.7037	0.7281	31
มิติที่ 6 ครอบครัว	0.7019	0.7377	19
มิติที่ 7 การสนับสนุนทางสังคม	0.7012	0.7212	32
มิติที่ 8 สังคมวัฒนธรรม	0.7040	0.6697	50
มิติที่ 9 สิทธิและความเป็นธรรม	0.7028	0.7191	41
มิติที่ 10 การเมืองและธรรมาภิบาล	0.6895	0.8397	13

ที่มา : รายงานสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ระดับพื้นที่รายจังหวัด ประจำปี 2549
กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ตารางที่ 2.2 การวิเคราะห์โดยใช้ SWOT Matrix เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ ด้านการจัดสวัสดิการสังคม

		จุดแข็ง	จุดอ่อน
โอกาส	1. กระแสสิทธิมนุษยชน และความมั่นคงของมนุษย์ 2. กระแสธรรมาภิบาล 3. ความร่วมมือทางวิชาการ 4. กระแสการกระจายอำนาจ 5. ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ	1. มีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมใจ โดยมีหลักแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 2. ภาคเอกชนพร้อมที่จะให้ร่วมมือ 3. ชุมชนยังมีความเข้มแข็ง และมีภูมิปัญญา 4. สถาบันทางสังคม และองค์กรพัฒนาเอกชน มีจำนวนอาสาสมัครมาก	1. หน่วยงานต่างๆ ทำงานกันแบบแยกส่วน 2. ไม่มีระบบการใช้งบประมาณร่วมกัน 3. ข้อมูลไม่ยังทันเหตุการณ์ และไม่เชื่อมโยง 4. กฎหมายไม่ยืดหยุ่น 5. คนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในสิทธิหน้าที่ 6. ปริมาณและคุณภาพบุคลากรยังไม่พอเพียง
		1. ส่งเสริมแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้นกับเครือข่ายการแก้ไขปัญหาคาความมั่นคงของมนุษย์และธรรมชาติ 2. เน้นการมีส่วนร่วมและกระจายอำนาจในการจัดสวัสดิการสู่ อปท. ชุมชน เอกชน สถาบันทางสังคม และอาสาสมัคร	1. พัฒนาศูนย์บูรณาการจัดสวัสดิการสังคม และเป้าหมายที่เป็นเอกภาพ 2. สร้างองค์ความรู้ พัฒนาขีดความสามารถของผู้บริหารหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงาน 3. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาระบบข้อมูล 4. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย 5. รณรงค์ให้ความรู้ประชาชนในรูปแบบต่างๆ
ภาวะคุกคาม	1. ภัยสังคมด้านต่างๆ สูงขึ้น 2. การแข่งขันทรัพยากรพลังงาน 3. ชีตความสามารถการแข่งขันของเพื่อนบ้าน 4. กระแสบริโภคนิยม	1. ระดมทุกภาคส่วนให้ช่วยรณรงค์และให้ความรู้เรื่องวิถีชีวิตแบบใหม่ที่มีคุณค่า ตลอดจนความรู้เท่าทันเหตุการณ์ สามารถอดค้ำภัยให้แกตนเองและชุมชนได้	

2.1.3 . ยุทธศาสตร์การจัดสวัสดิการสังคม จังหวัดขอนแก่น

วิสัยทัศน์

เน้นชุมชนและประชาสังคมเข้มแข็ง สามารถป้องกันแก้ไขปัญหาและมีส่วนร่วม ในการจัดสวัสดิการสังคม ครอบครัวยากจนและขาดโอกาสได้รับหลักประกันทางสังคม ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา การมีงานทำ ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม รายได้ขั้นต่ำที่เหมาะสมกับเพศ วัย ตามสิทธิขั้นพื้นฐาน รวมทั้งได้รับความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพตามกฎหมาย และความช่วยเหลือบนหลักการสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

จุดเน้นของแผนยุทธศาสตร์

1. เป็นการ จัดสวัสดิการสังคมแบบพหุลักษณะ
2. วิธีการสวัสดิการสังคมเชิงรุก
3. ใช้กระบวนการพัฒนาสังคม

ยุทธศาสตร์

1. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนางานและ โครงการสวัสดิการสังคม
2. ยุทธศาสตร์ด้านการเงิน การคลัง
3. ยุทธศาสตร์ด้านกฎหมาย
4. ยุทธศาสตร์ด้านการปรับปรุงระบบงาน

เป้าประสงค์

1. ประชาชนไทยมีความมั่นคงทางสังคมที่เกิดจากการได้รับสวัสดิการสังคมที่มีคุณภาพตามสิทธิพลเมืองขั้นพื้นฐาน
2. ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกได้
3. สังคมไทยเป็น “สังคมที่มีความสุขยั่งยืน” (Green and happiness Society) ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขภายใต้ความหลากหลายด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา บน พื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง มีเสถียรภาพ พึ่งตนเองได้ และแข่งขันได้ ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วม โปร่งใสเป็นธรรม นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่สมดุลและยั่งยืน

2.1.4. ยุทธศาสตร์จังหวัดและผลกระทบต่องานสวัสดิการสังคม

ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (ร้อยแก่นสาร)

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (ร้อยแก่นสาร) ประกอบด้วย 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม และจังหวัดร้อยเอ็ด

วิสัยทัศน์	ศูนย์กลางการค้า การลงทุน และการบริการในภูมิภาค สู่สากล
เป้าประสงค์	เพิ่มรายได้ต่อหัวประชากร โดยเฉลี่ยร้อยละ 6 ต่อปี
ประเด็นยุทธศาสตร์	การเพิ่มขีดความสามารถทางการค้า การลงทุน และการบริการ

ยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ของกลุ่มจังหวัด (Strategies)

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 : รวบรวมและกระจายสินค้าในภูมิภาค
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 : สร้างศักยภาพการแข่งขันภาคอุตสาหกรรม
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 : ปรับโครงสร้างการผลิตและการตลาด
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 : พัฒนาทุนมนุษย์

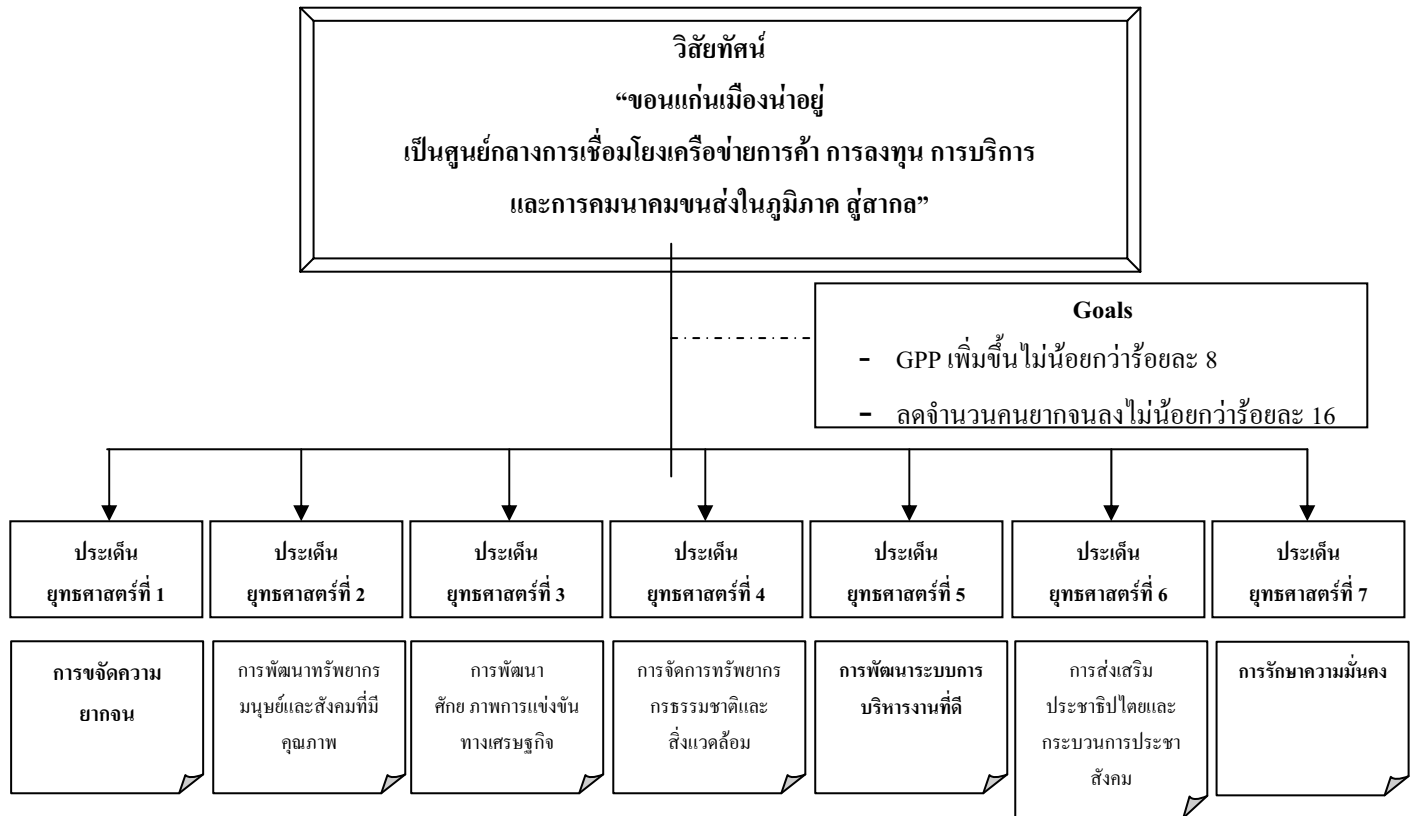
ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติราชการตามแผนยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด

- 1) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (GPP) ภาคการค้าและบริการ
- 2) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของจำนวนธุรกิจตั้งใหม่ที่มีการจดทะเบียนนิติบุคคล
- 3) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์ OTOP ที่ได้รับมาตรฐาน 4 – 5 ดาว
- 4) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาสู่ SMEs
- 5) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของผู้ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน

การจัดแบ่งภารกิจระหว่างจังหวัดภายในกลุ่มจังหวัด

กลุ่มจังหวัดนี้ มีการจัดแบ่งภารกิจระหว่างจังหวัดภายในกลุ่มดังนี้ จังหวัดขอนแก่น ขอนแก่นเมืองนำอยู่ เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงเครือข่ายการค้า การลงทุน การบริการ และการคมนาคมขนส่งในภูมิภาคสู่สากล จังหวัดมหาสารคาม เมืองการศึกษา พัฒนาศักยภาพบุคคล แหล่งผลิตผลสินค้าเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ และผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ชำนาญ และจังหวัดร้อยเอ็ด มุ่งเป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายข้าวหอมมะลิชั้นดีสู่ตลาดโลก ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว และพัฒนาคุณภาพฝีมือแรงงานเพื่อสร้างรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

สรุป พังยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดขอนแก่น



กลยุทธ์	กลยุทธ์	กลยุทธ์	กลยุทธ์	กลยุทธ์	กลยุทธ์	กลยุทธ์
1. จัดทำทำกิน ที่อยู่อาศัย พร้อมสาธารณูปโภค	1. พัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้	1. เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร	1. เพิ่มความสมบูรณ์พื้นที่ป่าไม้	1. จัดระบบ ปรับกระบวนการงาน	1. สร้างความรู้ความเข้าใจในกระบวนการประชาธิปไตย	1. สนับสนุนระบบดาวเทียมความปลอดภัยพิทักษ์รักษาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
2. ปรับปรุงแหล่งน้ำ	2. ผลิตและพัฒนาฝีมือแรงงาน	2. เพิ่มมูลค่าสินค้า OTOP	2. ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	2. พัฒนาขีดสมรรถนะบุคลากร	2. ส่งเสริมการตรวจสอบการดำเนินงานภาครัฐ	2. ส่งเสริมและสนับสนุนการฝึกกำลังของภาคราชการและภาคเอกชนในการป้องกันและแก้ไขวิกฤติภัยของจังหวัด
3. ขยายโอกาสเข้าสู่ทุน	3. สร้างภูมิคุ้มกันแก่เยาวชน	3. ส่งเสริมการลงทุนประกอบการ SMEs	3. จัดระบบบริหารจัดการกลุ่มน้ำ	3. พัฒนาระบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ	3. สร้างความเข้มแข็งในการบริหารองค์กรท้องถิ่น	3. เสริมสร้างศักยภาพงานการข่าว
4. คลินิกแก้จนแบบบูรณาการ	4. เสริมสร้างระบบประกันสังคม/บริการการแพทย์	4. พื้นฟูอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	4. พัฒนาระบบฐานข้อมูล GIS	4. ป้องกัน/ปราบปรามการทุจริต	4. ส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในองค์กร	4. พัฒนาระบบตรวจสอบจัดระเบียบแรงงานต่างด้าว
5. ส่งเสริมการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	5. ส่งเสริมกีฬา	5. สนับสนุนการค้า การบริการ การลงทุน	5. เพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม	5. ปลุกจิตสำนึกค่านิยมประชาชนต่อต้านการทุจริต		
6. ส่งเสริมกระบวนการยุติธรรม	6. สนับสนุนประชาชนเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	6. สร้างศักยภาพโครงสร้างพื้นฐาน		6. คุ้มครองผู้บริโภค		
7. พัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น				7. ส่งเสริมให้มีการนำศิลปกรรมมาใช้		
8.ยกระดับความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน						

2.1.5 แผนการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น

วิสัยทัศน์

เมืองน่าอยู่ ประชาชนอยู่ดีมีสุข มีคุณธรรม จริยธรรม

พันธกิจ

1. เพิ่มประสิทธิภาพของการคุ้มครองทางสังคม
2. พัฒนาหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิต
3. สร้างสถาบันครอบครัวและชุมชนเข้มแข็ง

เป้าประสงค์

1. คนมีคุณภาพ
2. จัดสวัสดิการที่ครอบคลุมทั่วถึง
3. มีกฎหมายและระบบการจัดระเบียบสังคม
4. มีระบบบริหารจัดการ / ประสานงานที่ดี

ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การพัฒนาคน

- กลยุทธ์ด้านการศึกษา
- กลยุทธ์ด้านอาชีพ/รายได้
- กลยุทธ์ด้านการปลูกจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม
- กลยุทธ์ด้านคุณธรรมจริยธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมทั่วถึง

- กลยุทธ์ด้านสุขภาพรักษาฟรีทุกโรค
- กลยุทธ์ด้านบริการทางสังคมทั่วไป
- กลยุทธ์ด้านการจัดที่อยู่อาศัยสำหรับทุกคน
- กลยุทธ์ด้านจัดการกับความยากจน
- กลยุทธ์ด้านจัดการเรื่องหนี้สิน
- กลยุทธ์ด้านสาธารณสุข

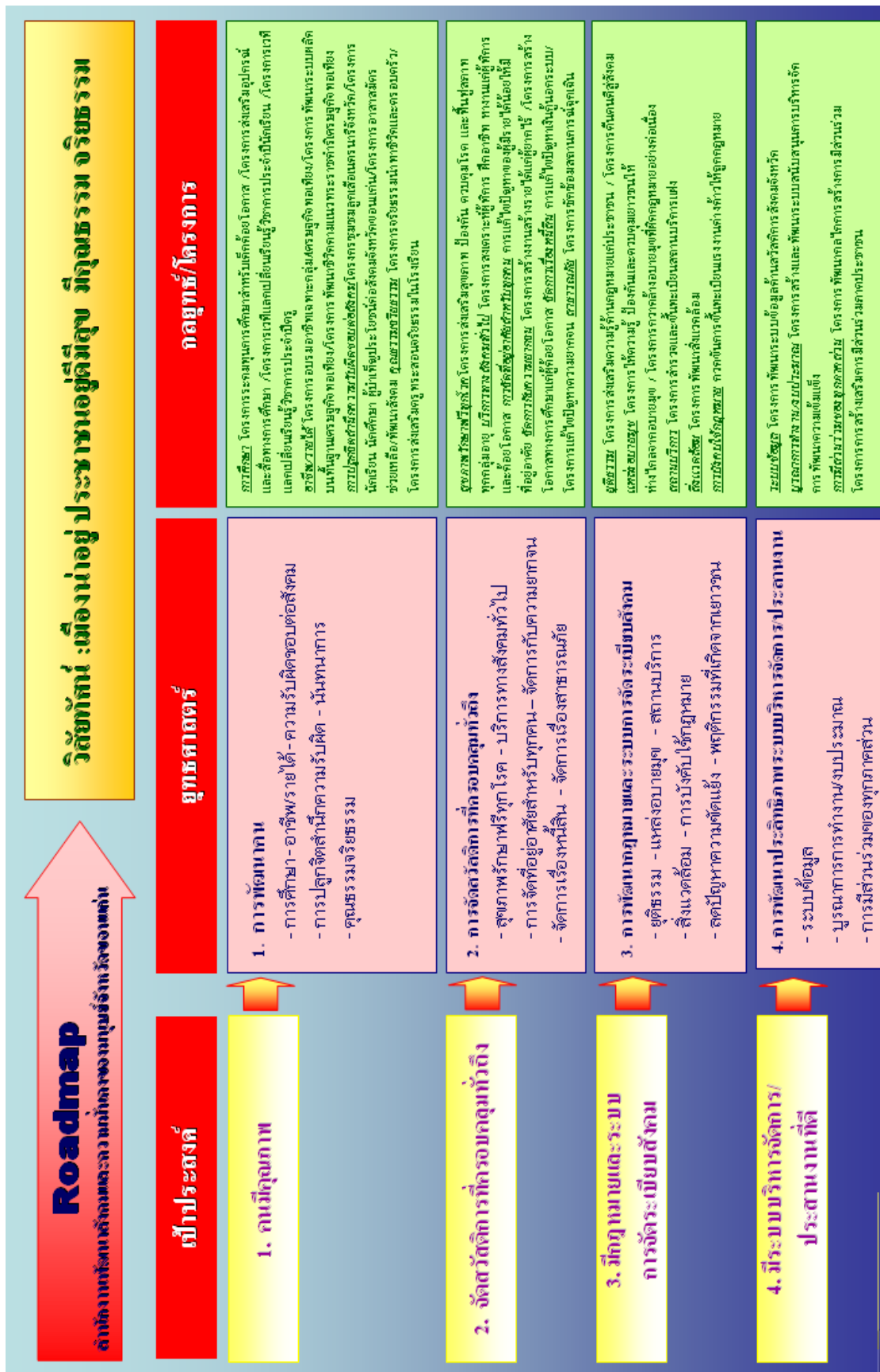
ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การพัฒนากฎหมายและระบบการจัดระเบียบสังคม

- กลยุทธ์ด้านยุติธรรม
- กลยุทธ์ด้านแหล่งอบายมุข
- กลยุทธ์ด้านสถานบริการ
- กลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อม
- กลยุทธ์ด้านการบังคับใช้กฎหมาย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การพัฒนาประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการ/ประสานงาน

- กลยุทธ์ด้านระบบข้อมูล
- กลยุทธ์ด้านบูรณาการทำงาน/งบประมาณ
- กลยุทธ์ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ภาพที่ 2.1 Roadmap สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น



2.1.6 แผนงานโครงการ ภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น

กรอบแผนงานตามยุทธศาสตร์และโครงการต่างๆ ในการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น ระยะ 5 ปี มีรายละเอียด ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การพัฒนาคน

กลยุทธ์ด้านการศึกษา

- โครงการระดมทุนการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส
- โครงการส่งเสริมอุปกรณ์และสื่อทางการศึกษา
- โครงการเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิชาการประจำปีนักเรียน
- โครงการเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิชาการประจำปีครู

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

องค์กรเอกชน

กลยุทธ์ด้านอาชีพ/รายได้

- โครงการอบรมอาชีพเฉพาะกลุ่ม
- โครงการพัฒนาระบบผลิตบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง
- โครงการพัฒนาชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถาบันอาชีวศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน

สำนักงานเกษตรจังหวัด

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรเอกชน

กลยุทธ์ด้านการปลูกจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม

- โครงการชมรมลูกเสือเนตรนารีจังหวัด
- โครงการนักเรียน นักศึกษา ผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมจังหวัดขอนแก่น
- โครงการอาสาสมัครช่วยเหลือ/พัฒนาสังคม

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถาบันอุดมศึกษา

องค์กรเอกชน

กลยุทธ์ด้านคุณธรรมจริยธรรม

- โครงการจริยธรรมนำพาชีวิตและครอบครัว
- โครงการส่งเสริมครูพระสอนจริยธรรมในโรงเรียน

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถาบันอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาของสงฆ์

สถาบันอาชีวศึกษา

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

องค์กรเอกชน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การจัดสวัสดิการที่ครอบคลุมทั่วถึง

กลยุทธ์ด้านสุขภาพรักษาฟรีทุกโรค

- โครงการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ควบคุมโรค และฟื้นฟูสภาพ ทุกกลุ่มอายุ

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

ศูนย์จัดสวัสดิการสังคมจังหวัด

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรเอกชน

กลยุทธ์ด้านบริการทางสังคมทั่วไป

- โครงการสงเคราะห์ผู้พิการ ผู้สูงอายุ หางานแก่ผู้พิการและด้อยโอกาส

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

ศูนย์จัดสวัสดิการสังคมจังหวัด

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรเอกชน

กลยุทธ์ด้านการจัดที่อยู่อาศัยสำหรับทุกคน

- การแก้ไขปัญหาของผู้มีรายได้น้อยให้มีที่อยู่อาศัย

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

ศูนย์จัดสวัสดิการสังคมจังหวัด

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

การเคหะแห่งชาติ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรเอกชน

กลยุทธ์ด้านจัดการกับความยากจน

- โครงการสร้างงานสร้างรายได้แก่ผู้ยากไร้

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

ศูนย์จัดสวัสดิการสังคมจังหวัด

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรเอกชน ธนาคารออมสิน

- โครงการสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

ศูนย์จัดสวัสดิการสังคมจังหวัด

หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรเอกชน

กลยุทธ์ด้านการจัดการเรื่องหนี้สิน

- การแก้ไขปัญหาเงินกู้ยืมในระบบ

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

ศูนย์จัดสวัสดิการสังคมจังหวัด

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรเอกชน ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

- โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

ศูนย์จัดสวัสดิการสังคมจังหวัด

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรเอกชน

ธนาคารออมสิน

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

กลยุทธ์ด้านสาธารณสุข

- ป้องกันสาธารณสุข

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัด

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรเอกชน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การพัฒนากฎหมายและระบบการจัดระเบียบสังคม

กลยุทธ์ด้านยุติธรรม

- โครงการส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมายแก่ประชาชน

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

สำนักงานยุติธรรมจังหวัด สำนักงานอัยการจังหวัด

กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรเอกชน

- โครงการคืนคนดีสู่สังคม

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

สำนักงานคุมประพฤติจังหวัด

สำนักงานยุติธรรมจังหวัด

สำนักงานอัยการจังหวัด

กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรเอกชน

กลยุทธ์ด้านแหล่งอบายมุข

- โครงการให้ความรู้ ป้องกัน และควบคุมเยาวชนให้ห่างไกลจากอบายมุข
- โครงการกวาดล้างอบายมุขที่ผิดกฎหมายอย่างต่อเนื่อง

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

สำนักงานคุมประพฤติจังหวัด

สำนักงานยุติธรรมจังหวัด

สำนักงานอัยการจังหวัด

กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัด

หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรเอกชน

กลยุทธ์ด้านสถานบริการ

- โครงการสำรวจและขึ้นทะเบียนสถานบริการแฝง

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัด

สำนักงานจังหวัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรเอกชน

กลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อม

- โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

อุตสาหกรรมจังหวัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรเอกชน

กลยุทธ์ด้านการบังคับใช้กฎหมาย

- กวดขันการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวให้ถูกต้องกฎหมาย
 หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
 สำนักงานจัดหางานจังหวัด
 สำนักงานแรงงานจังหวัด
 อุตสาหกรรมจังหวัด
 กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัด
 สำนักงานจังหวัด
 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 องค์การเอกชน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การพัฒนาประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการ/ประสานงาน

กลยุทธ์ด้านระบบข้อมูล

- โครงการพัฒนาระบบข้อมูลด้านสวัสดิการสังคมจังหวัด
 หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

กลยุทธ์ด้านบูรณาการทำงาน/งบประมาณ

- โครงการสร้างและพัฒนาระบบสนับสนุนการบริหารจัดการพัฒนา
 หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 องค์การเอกชน

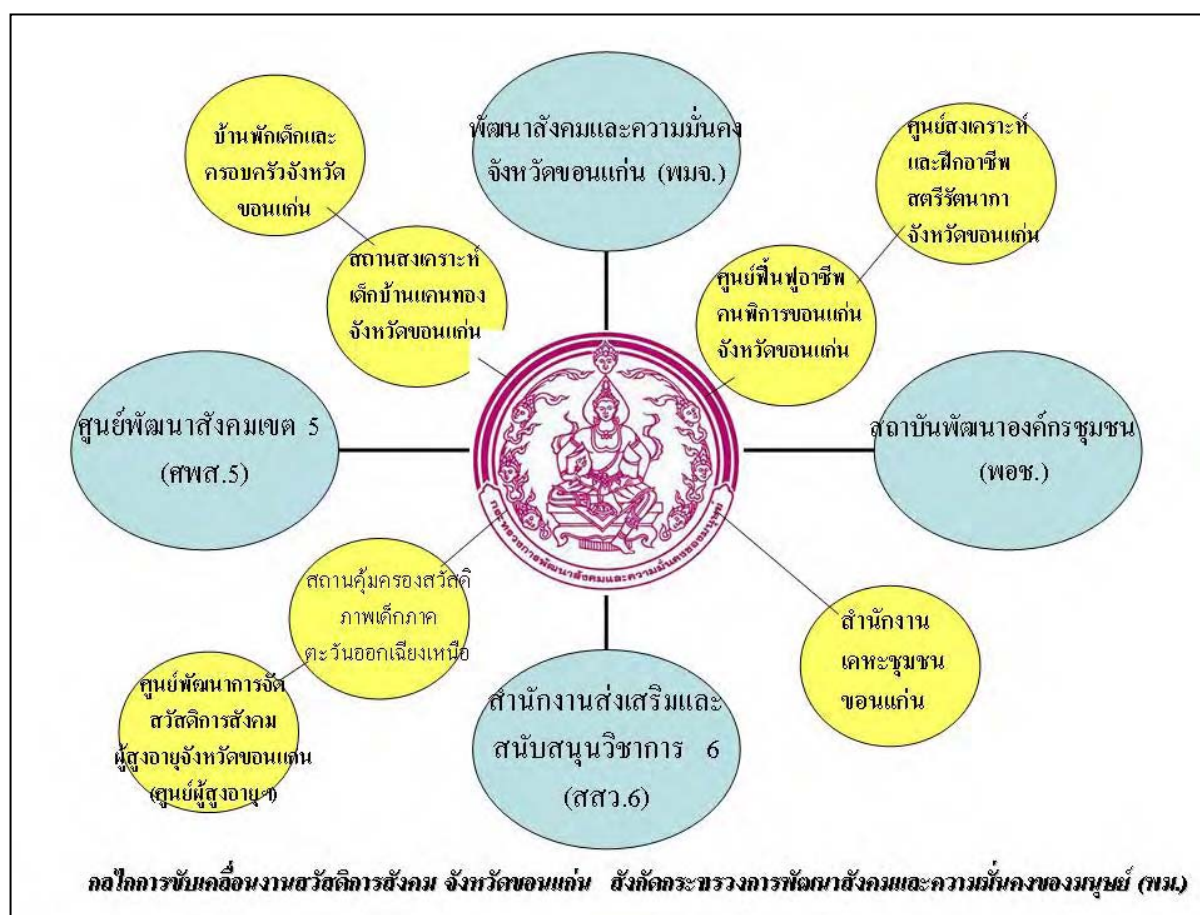
กลยุทธ์ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

- โครงการการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมภาคประชาชน
- โครงการพัฒนากลไกการสร้างการมีส่วนร่วม
 หน่วยงานรับผิดชอบ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 องค์การเอกชน

2.2 กลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม

ภายใต้การดำเนินงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคม มีคณะกรรมการและอนุกรรมการอยู่ทั้งหมด 4 ชุด นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานภาคีของกระทรวงการพัฒนาสังคมเข้ามาหนุนเสริมการทำงาน ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ 11 หน่วยงานประกอบด้วย

- 1) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- 2) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 3) สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 6
- 4) ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 5
- 5) บ้านเด็กและครอบครัวจังหวัดขอนแก่น
- 6) สถานสงเคราะห์เด็กบ้านแคนทอง
- 7) ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีรัตนากา
- 8) ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการขอนแก่น
- 9) ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดขอนแก่น
- 10) สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 11) สำนักงานเลขาธิการชุมชนขอนแก่น



ภาพที่ 2.2 หน่วยงานภาคีของกระทรวงการพัฒนาสังคมเข้ามาหนุนเสริมงานสวัสดิการสังคม

หน่วยงานภาคีของกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ มาหนุนเสริมงานสวัสดิการสังคม 11 หน่วยงาน เป็นกลไกทางราชการที่สำคัญที่เข้ามามีบทบาทขับเคลื่อนงานพัฒนาสังคมในมิติต่าง ๆ หากพิจารณาถึงสถานภาพขององค์กรซึ่งส่วนมากเป็นราชการส่วนภูมิภาค การดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงฯ ซึ่งมีภารกิจในหน่วยงานของตนอย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามยังมีรูปแบบการทำงานที่ทับซ้อนกันอยู่บ้าง โดยเฉพาะหน่วยงาน 1-4 ซึ่งหากมีการวางเป้าหมาย กำหนดแผนการทำงานร่วมกัน ก็จะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กลไกการทำงานในรูปของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม สามารถสรุปได้ดังนี้

2.2.1 คณะกรรมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น (กสจ.)

คณะกรรมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น มีพัฒนาการการเกิด และการดำเนินงานสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) การแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน³ (วันที่ 21 สิงหาคม 2549)

ในหนังสือแต่งตั้งคณะกรรมการ อ้างถึงคำสั่งจังหวัดขอนแก่นที่ 1105/2549 ลงวันที่ 27 เมษายน 2549 แต่งตั้งคณะกรรมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น (กสจ.) และเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพจึงได้ตั้ง คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ จำนวน 5 ฝ่าย ซึ่งในหนังสือคำสั่งไม่ได้มีการกำหนดวาระของคณะกรรมการ ประกอบด้วย

- 1.1) คณะกรรมการด้านการวิเคราะห์รายงานชี้สถานการณ์และเฝ้าระวังเดือนภัยทางสังคมระดับจังหวัด มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น นายสุนทร สิริภักดิ์ เป็นประธาน มีอนุกรรมการทั้งหมด 26 คน
- 1.2) คณะกรรมการด้านนโยบายและแผนงานสวัสดิการสังคม มีพัฒนาสังคมและความมั่นคงจังหวัดขอนแก่น เป็นประธาน มีอนุกรรมการทั้งหมด 16 คน
- 1.3) คณะกรรมการด้านการป้องกัน แก้ปัญหาและพัฒนาเด็ก เยาวชน สตรี คนพิการ และผู้สูงอายุ มีพัฒนาสังคมและความมั่นคงจังหวัดขอนแก่นเป็นประธาน มีอนุกรรมการทั้งหมด 17 คน
- 1.4) คณะกรรมการด้านส่งเสริมและประสานงาน มีนายไพโรจน์ สุวรรณจันทร์ดี เป็นประธาน มีอนุกรรมการทั้งหมด 11 คน
- 1.5) คณะกรรมการด้านการติดตามและประเมินผล มี รศ.ดร.สุนิสา สุขิดานนท์ เป็นประธาน มีอนุกรรมการทั้งหมด 10 คน

ในการแต่งตั้งอนุกรรมการทั้ง 5 ฝ่ายได้มีการกำหนด หน้าที่รับผิดชอบ แต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ายังไม่เห็นกลไกการสนับสนุนการดำเนินงาน แผนงาน และงบประมาณในการดำเนินงานของอนุกรรมการแต่ละฝ่าย

2) การมอบนโยบายการจัดสวัสดิการสังคม⁴ (วันที่ 22 มกราคม 2550)

จาก รายงานการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น (กสจ.ขก.) ครั้งที่ 1/2550 วันที่ 22 มกราคม 2550 เวลา 13.30-16.00 น. ณ ห้องประชุมพระธาตุขามแก่น ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น

³ คำสั่งจังหวัดขอนแก่น ที่ 2177/2549 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการในคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น ลงวันที่ 21 สิงหาคม 2549 โดย ผู้ว่าราชการจังหวัด นายเจตน์ ธนวัฒน์

⁴ รายงานการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น (กสจ.ขก.) ครั้งที่ 1/2550 วันที่ 22 มกราคม 2550 เวลา 13.30-16.00 น. ณ ห้องประชุมพระธาตุขามแก่น ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น

นายปานชัย บวรรัตนปราชญ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นเป็นประธานในการประชุม ได้ให้แนวนโยบายการพัฒนาของรัฐบาลใหม่ที่เน้น “การสร้างสังคมเข้มแข็งที่คนในชาติอยู่เย็นเป็นสุขอย่างสมานฉันท์บนพื้นฐานของคุณธรรม” และสังคมไทยที่พึงปรารถนา คือ สังคมไทยที่ดีงามและอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน โดยยึดหลัก 8 ประการ คือ

1. เป็นสังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน
2. มีเศรษฐกิจพอเพียง
3. มีการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน
4. มีการเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นคนของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน
5. มีความเป็นธรรมทางสังคม
6. มีสันติภาพ
7. มีการพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น
8. มีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นและประชาสังคม

สรุป เป้าหมายในการจัดสวัสดิการสังคมให้น่าหลักการเสาเข็ม 8 ต้นมาใช้ในการดำรงชีวิต คือ

1. รักสุขภาพ
2. ไม่ขาดออกกำลังกาย
3. ขวนขวายหาความรู้
4. สู้กับชีวิต
5. พิชิตอุปสรรค
6. สุขกับความพอดี
7. เปรมปรีย์ประชาธิปไตย
8. สร้างวินัยในตนเอง

รายงานการประชุมของ กสจ. ครั้งแรกเป็นการมอบนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการเน้นที่หลักการ “เสาเข็ม 8 ต้น” ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นคำขวัญหรือวิสัยทัศน์ในการพัฒนาในจังหวัดขอนแก่น นอกจากนั้นเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลในการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนของหน่วยงานต่าง ๆ โดย ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งถึงปัญหาในจังหวัดขอนแก่นที่สำคัญคือ “ปัญหานี้สิน” ซึ่งเกิดจากการใช้ชีวิตแบบฟุ่มเฟือยการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าเกินความจำเป็น

3) การคัดเลือกตัวแทนองค์กรต่าง ๆ เข้าเป็นคณะกรรมการบริหารกองทุน⁵ (วันที่ 21 เมษายน 2550)

จากบันทึกข้อความจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น ที่ ขก. 0004/1361 ลงวันที่ 21 เมษายน 2550 เรื่อง การขับเคลื่อนกองทุนส่งเสริมสวัสดิการสังคมสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น เสนอเรียนผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อ อ้างถึงหนังสือที่ พม.0212/ว.13404 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2550 จากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่องการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการสังคมสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น ดังนั้นจึงจะดำเนินการคัดเลือกผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

⁵ บันทึกข้อความจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น ที่ ขก. 0004/1361 ลงวันที่ 21 เมษายน 2550 เรื่อง การขับเคลื่อนกองทุนส่งเสริมสวัสดิการสังคมสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น

- 1) ให้มีการจัดประชุมเลือกผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในวันที่ 3 พฤษภาคม 2550 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุมพระธาตุขามแก่น ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น
- 2) ประชุมเลือกผู้แทนองค์กรประชาสัมพันธ์ ในวันที่ 4 พฤษภาคม 2550 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุมเสียงแคน ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น

ทั้งนี้ในหนังสือแจ้งว่า อนุกรรมการผู้แทนภาคประชาชน ได้มีการประสานงานองค์กรเครือข่ายเสนอชื่อตนเอง จำนวน 4 คน ได้แก่

- 1) นายสุพัฒน์ กุมพิทักษ์ ที่ปรึกษาสภาองค์กรชุมชนท้องถิ่น ต.บ้านฝ่อ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น
- 2) นายอภิชาติ ศิริสุนทร ที่ปรึกษากองทุนสวัสดิการชุมชน ต.ยางคำ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น
- 3) นายวิฑูรย์ มงคลอินทร์ ประธาน ศจพ. จ.ขอนแก่น
- 4) นายสุภี ทองมีคำ ที่ปรึกษากองทุนสวัสดิการชุมชน ต.หนองแวง โสภพระ อ.เวียงน้อย จ.ขอนแก่น
- 4) การแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม 7 ด้าน⁶ (วันที่ 25 พฤษภาคม 2550)

อ้างอิงรายงานการประชุมครั้งที่ 2/2550 ของ กสจ. การประชุมมี นายประณีต บุญมี รองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ได้ให้ พมจ. แจ้งที่ประชุมเพื่อทราบถึงการสรรหาคณะอนุกรรมการบริหารกองทุน และเรื่องการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนลงมาที่จังหวัดขอนแก่น และในการประชุมนี้ได้มีมติให้แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และการบริการทางสังคม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

2.2.2 คณะอนุกรรมการบริหารกองทุน

3.1 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนและจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น⁷

คำสั่งแต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการ นายปานชัย บวรรัตนปราน โดยมีปลัดจังหวัดเป็นประธานกรรมการ มีวาระในการทำงาน 2 ปี

3.2 แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณากลับกรองโครงการจังหวัดขอนแก่น⁸

3.3 แต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนและจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น⁹

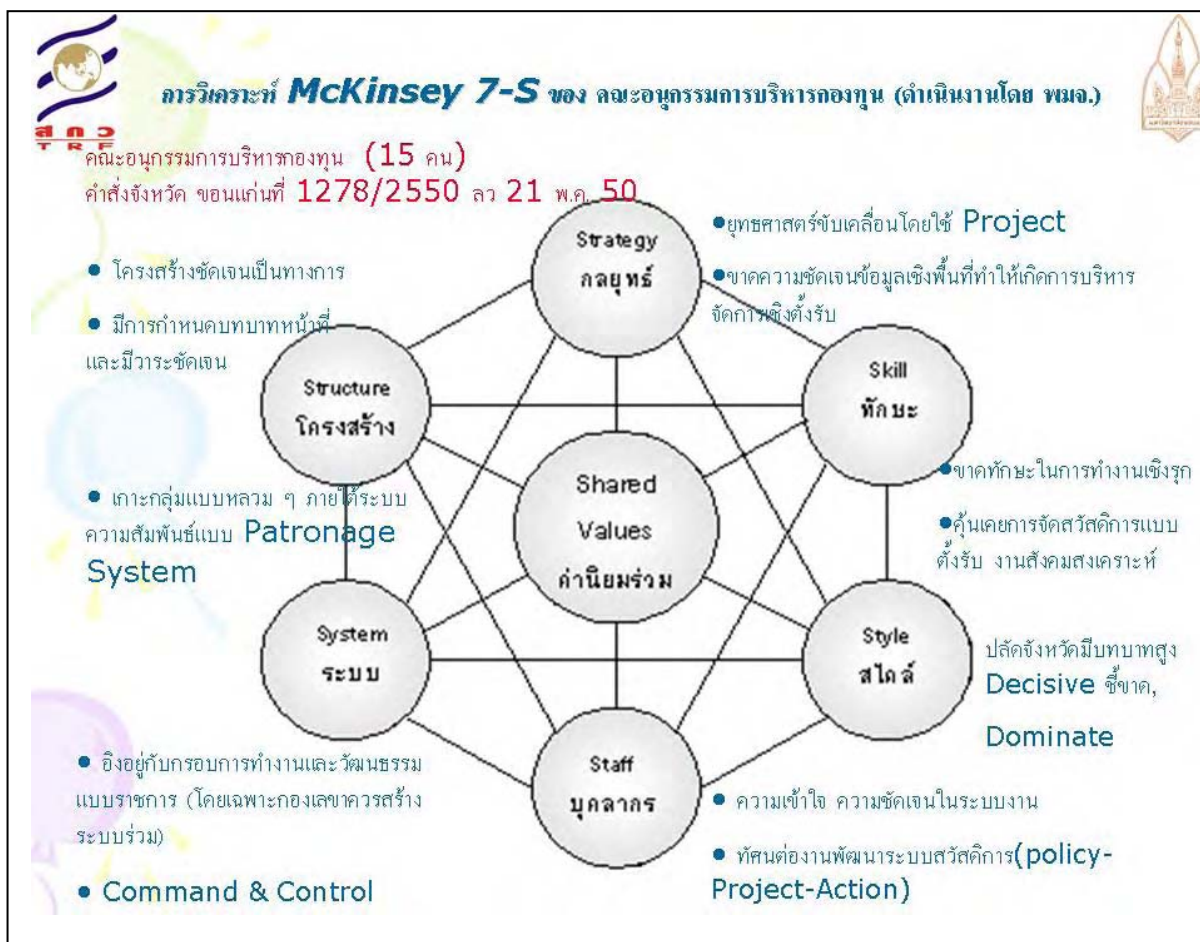
ในปี 2550 ได้ดำเนินการจัดสวัสดิการให้แก่ท้องถิ่นดังนี้

⁶ รายงานการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น (กสจ.ขก.) ครั้งที่ 2/2550 วันที่ 25 พฤษภาคม 2550 เวลา 13.30-16.00 น. ณ ห้องประชุมศูนย์ปฏิบัติการจังหวัดขอนแก่น ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น

⁷ คำสั่งจังหวัดขอนแก่น ที่ 1278/2550 เรื่องแต่งตั้งคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนและจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น สั่ง ณ วันที่ 21 พฤษภาคม 2550

⁸ คำสั่งคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนและจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น ที่ 1/2550 เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานพิจารณากลับกรองโครงการจังหวัดขอนแก่น สั่ง ณ วันที่ 10 กรกฎาคม 2550

⁹ คำสั่งคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนและจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น ที่ 2/2550 เรื่องแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนและจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่นสั่ง ณ วันที่ 10 กรกฎาคม 2550



ภาพที่ 2.3 การวิเคราะห์การทำงานของคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนและจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น

คณะอนุกรรมการบริหารกองทุนและจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น หากใช้มิติของการวิเคราะห์เชิงระบบคือ McKinsey 7s มาวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

- กลยุทธ์ (Strategy) การดำเนินงานขาดกลยุทธ์ที่ชัดเจน ขับเคลื่อนงานโดยใช้โครงการเป็นตัวขับเคลื่อน (Project oriented) ซึ่งเป็นของการของหน่วยงาน อปท. และองค์กรสาธารณประโยชน์ เสนอเข้ามาอีกทั้งการขาดฐานข้อมูลความชัดเจนในเชิงพื้นที่ทำให้การบริหารงานเป็นไปในลักษณะของการตั้งรับโครงการและพิจารณาโครงการ
- ทักษะ (Skill) ขาดทักษะในการทำงานแบบเชิงรุก คุ้นเคยกับงานสวัสดิการสังคมแบบสงเคราะห์ ทำแล้วจบ ซึ่งแม้ว่าในที่ประชุมของคณะกรรมการและเวทีของการแลกเปลี่ยน จะมีข้อเสนอของกรรมการบางคนให้เปลี่ยนแปลงรูปแบบหนุนเสริมให้ภาคีทำงานแทน (Outsourcing) แต่ก็ไม่ได้รับการตอบสนองมากนัก
- สไตล์ (Style) ผู้เป็นประธานจะมีบทบาทสูงในการตัดสินใจ (Decisive) ชี้ขาด รวมไปถึงการโน้มน้าวความคิดให้คณะกรรมการคนอื่นเห็นตาม (Dominate) ซึ่งแม้ว่าจะไม่เห็นด้วยแต่ก็ไม่กล้าชี้แจง หรืออธิบายในสิ่งที่เห็นต่างในที่ประชุมกรรมการ

- บุคลากร (Staff) ยังขาดความเข้าใจในแนวคิดเรื่องสวัสดิการสังคม คือความงานสวัสดิการสังคมตามกรอบของกฎหมาย ซึ่งทัศนะดังกล่าวนำไปสู่การทำงานที่อิงตามนโยบาย (Policy) และแปลงออกมาเป็นโครงการ และปฏิบัติการ
- ระบบ (System) ระบบการทำงานยังอิงอยู่ในระบบวัฒนธรรมแบบราชการซึ่งทำงานในลักษณะที่ตามระเบียบขั้นตอนไม่ยืดหยุ่น (Red tape) และเป็นระบบการทำงานที่มองการควบคุม (Control) สั่งการ (Command) เป็นเครื่องมือที่จะไปสู่เป้าหมาย ซึ่งเป็นระบบการทำงานที่ไม่เอื้อให้ภาคีทำงานร่วมได้
- โครงสร้าง (Structure) มีการกำหนดเป็นโครงสร้างของคณะกรรมการที่ชัดเจน และมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบตามคำสั่ง
- ค่านิยมร่วมขององค์กร (Share value) มีการเกาะกลุ่มการทำงานแบบหลวม ๆ ภายใต้ระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ (Patronage system) ที่เข้มแข็ง

2.2.3. คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคม

คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคม จังหวัดขอนแก่น มี นายองอาจ วิรัชทรสกุล เป็นประธาน คำสั่งแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และบทบาทในการดำเนินงานจังหวัดขอนแก่นที่ผ่านมา ไม่สามารถเป็นกลุ่มที่จะผลักดันให้เกิดการกำหนดยุทธศาสตร์สังคมของจังหวัดขอนแก่นได้ทั้งระบบ ซึ่งปัญหาข้อจำกัดที่เกิดขึ้น สรุปได้เป็น 3 ประเด็นดังนี้

ประเด็นแรก จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ มีองค์กรที่ทำงานสาธารณประโยชน์จำนวนมาก การเชิญตัวแทนองค์กรสาธารณประโยชน์มาประชุมและแต่งตั้งเป็นกรรมการ ทำให้มีคณะกรรมการจำนวนมาก เทอะทะเกินไป แต่ละคนมีแนวคิด ประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน ทำให้ไม่สามารถประสานแนวคิดในการทำงานให้ไปในทิศทางเดียวกันได้ แต่ละองค์กรมองในงานของตนเอง ไม่สามารถมองงานภาพรวมทั้งจังหวัดได้ ทำให้ทิศทางการทำงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมจังหวัดขอนแก่นไม่ชัดเจน ระยะแรกมีแนวคิดให้สำรวจผู้ยากลำบากในจังหวัดขอนแก่น แต่ไม่ได้ดำเนินการอย่างชัดเจน ดังนั้นคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมจังหวัดขอนแก่น จึงไม่สามารถเสนอแนวทางและแผนในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมได้

ประเด็นที่สอง คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมไม่มีงบประมาณในการบริหารจัดการ ในการประชุมปรึกษาหารือกัน ทำให้การจัดกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางและแผนงานในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมของจังหวัดไม่สามารถดำเนินการได้ คณะกรรมการต้องอาศัยโอกาสในการประชุมงานของพัฒนาสังคมจังหวัดในเรื่องอื่น และขอเวลาในการหารือเรื่องของคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมบ้างเป็นบางครั้ง บางกรณีคณะกรรมการต้องนัดหมายคุยกันได้ในกลุ่มเล็กๆ ตามประเด็นปัญหา เช่น ปัญหาหอพัก ตู้เกมส์ ทำให้ได้ระดมความคิดเห็นในบางประเด็นปัญหาเท่านั้น ไม่สามารถมองภาพรวมทั้งจังหวัดได้

ประเด็นที่สาม คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมจังหวัดขอนแก่น แต่งตั้งโดยกระทรวงพัฒนาสังคมฯ การเป็นที่รับรู้และให้การยอมรับในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการจากหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดยังไม่ชัดเจน ดังนั้นการประสาน ติดตาม การดำเนินการสวัสดิการสังคมของหน่วยงานต่างๆ จึงไม่ชัดเจน เช่น การประสานการดำเนินงานเรื่องขอนแก่นไม่ทอดทิ้งกันของเทศบาลนครขอนแก่น เทศบาลไม่คอยรับรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการมากนัก

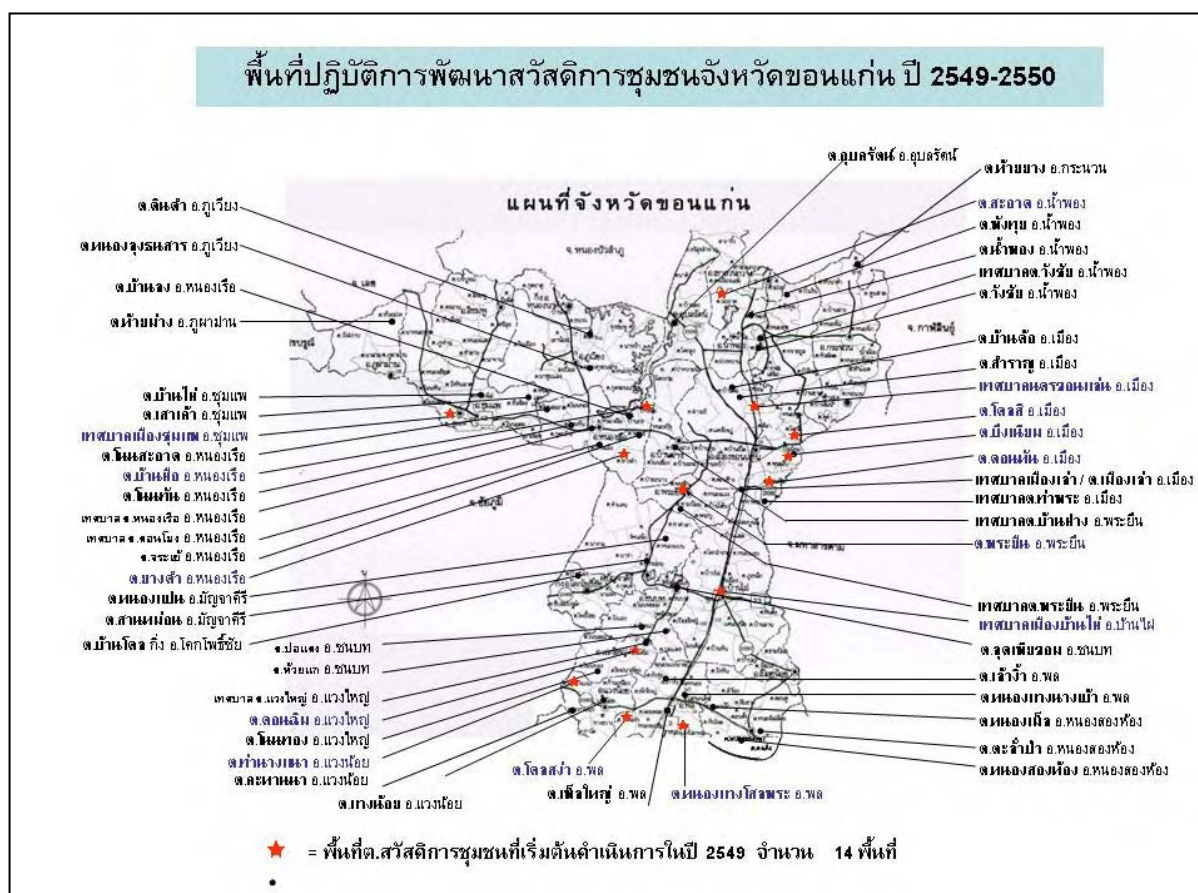
ดังนั้น สรุปว่าคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมจังหวัดขอนแก่น เป็นกลุ่มที่มีเฉพาะโครงสร้างคือมีการแต่งตั้งอย่างชัดเจนและไม่สามารถทำงานได้เนื่องจากขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณและการทำงานจากส่วนกลาง และมีเสียงสะท้อนจากภาคีราชการว่า เป็นการ “ข้ามหัว” ผู้ว่าฯ ซึ่งทำให้ไม่เกิดการสนับสนุนจากทางจังหวัดที่ชัดเจน

2.2.4. คณะอนุกรรมการชุมชนท้องถิ่นจังหวัด

คณะอนุกรรมการชุมชนท้องถิ่น ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนในการขับเคลื่อนงานจัดสวัสดิการ ถือได้ว่าเป็นองค์กรที่สามารถขับเคลื่อนงานเชิงรุกในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพรวดเร็ว และมีลักษณะที่ใช้ความสัมพันธ์ในแนวราบเชื่อมประสานกับท้องถิ่น

การดำเนินงานเริ่มจากสวัสดิการเรื่องการออมทรัพย์ ขยายไปสู่สวัสดิการด้านอื่น ๆ ตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย ในการดำเนินงานมี นายวิฑูรย์ มงคลอินทร์ เป็นประธาน

พื้นที่ในการดำเนินงาน 14 ตำบล ต้นแบบในปี 2549 และขยายเป็น 84 ตำบลในปี 2550



ภาพที่ 2.4 พื้นที่ปฏิบัติการพัฒนาสวัสดิการจังหวัดขอนแก่น ปี 2549-2550

หลักการในการดำเนินงาน คือ

1. ให้ชุมชนท้องถิ่นเป็น“เจ้าของกองทุนสวัสดิการ” บริหารจัดการโดยชุมชน ให้สามารถเป็นโครงสร้างหลักที่ชุมชนจัดการเองและท้องถิ่นให้การยอมรับสนับสนุน

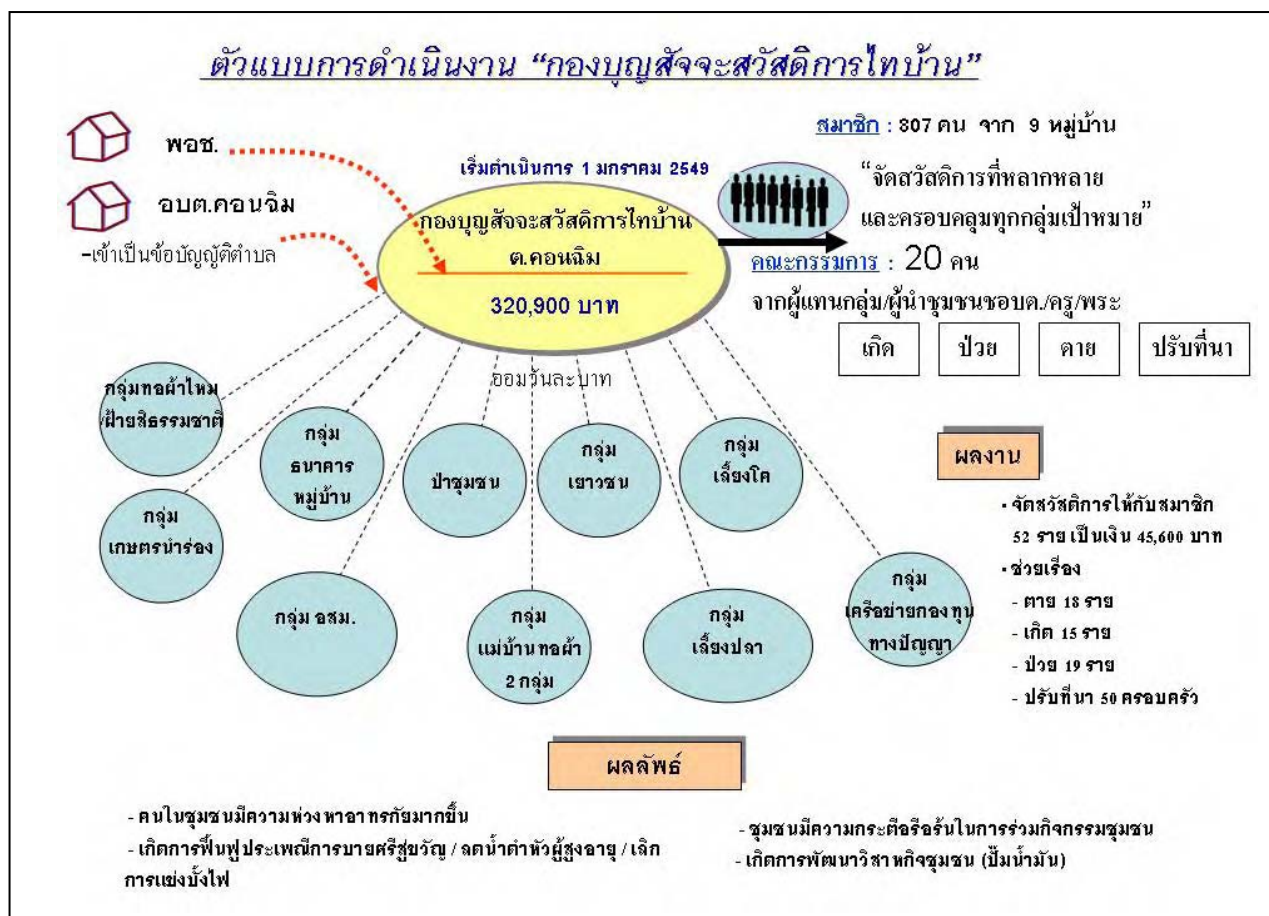
2. หนุนเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัดเป็นกลไกการขับเคลื่อนและพัฒนาสวัสดิการชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาคีและขบวนศูนย์แก้ไขปัญหาคความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจแบบพอเพียง (ศพพ.) จังหวัด
3. เปลี่ยนความสัมพันธ์การทำงานที่ “หน่วยงานภาคี” เป็นหลักและการสงเคราะห์ มาเป็นการดำเนินงานโดย “ชุมชนเป็นหลัก” หน่วยงานสนับสนุน
4. เชื่อมโยงและบูรณาการกองทุน/ทุนต่างๆ ที่มีในชุมชนท้องถิ่น ให้เป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น โดยการรวมทุนชุมชน ทุนท้องถิ่น และทุนจากส่วนกลาง

แนวทางในการดำเนินงานพัฒนาสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นจังหวัด มีคณะกรรมการระดับจังหวัดเชื่อมประสานกับภาคีและให้ตำบลที่ดำเนินงานแล้วเป็นที่เล็งขยายผลไปสู่ตำบลที่สนใจขับเคลื่อนงาน โดยใช้การติดต่อโดยตรงของกลุ่มผู้นำท้องถิ่น และหากนายก อบต.เห็นด้วยก็จะสนับสนุนให้มีการเปิดเวทีสร้างความเข้าใจ และตั้งกลุ่มดำเนินงานต่อไป



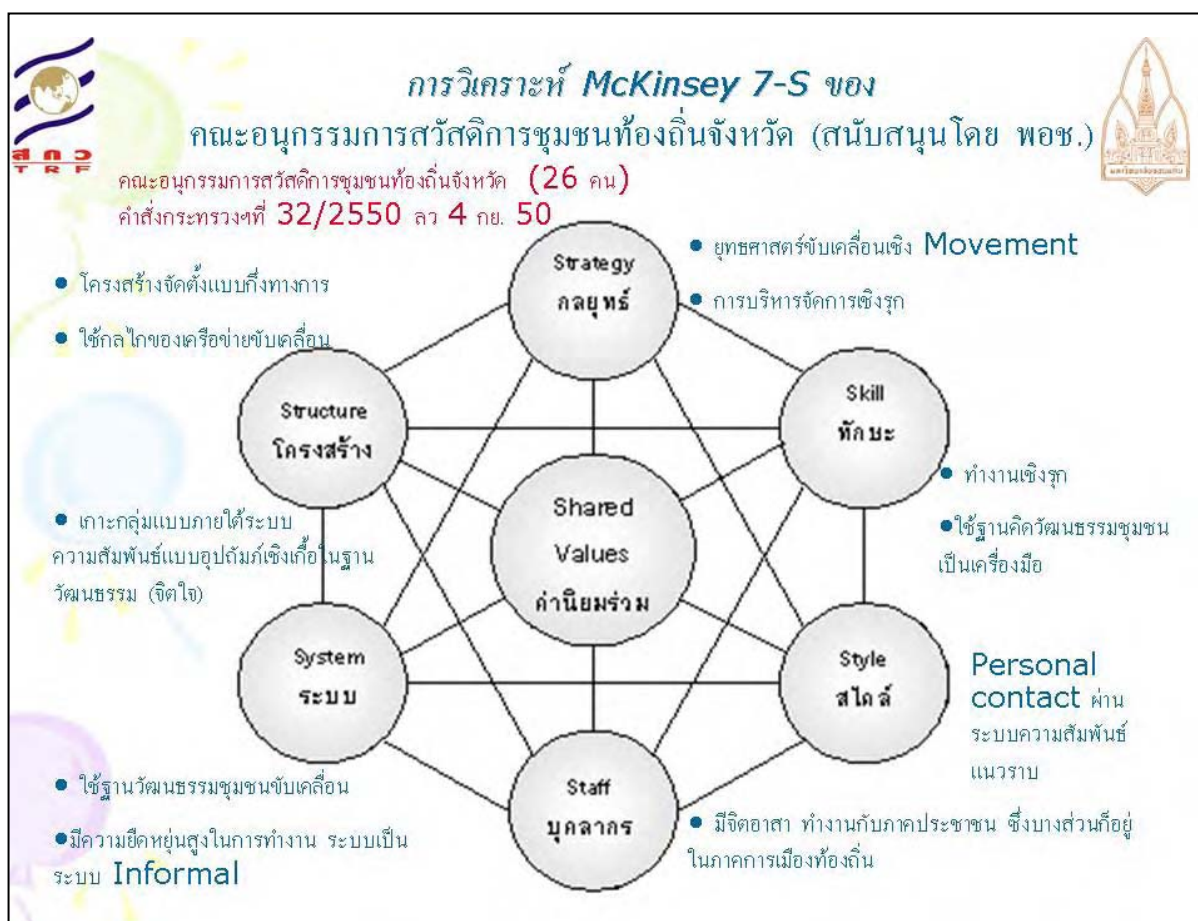
ภาพที่ 2.5 แนวทางการจัดสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นระดับจังหวัด

ตัวแบบในการดำเนินงานจัดสวัสดิการโดยชุมชน กรณีของตำบลคอนนิม อ.เวียงใหญ่ จ.ขอนแก่นได้ถูกใช้เป็นต้นแบบในการสร้างและขยายงานสู่พื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดขอนแก่น เรียกว่า “กองทุนสัจจะสวัสดิการไต้หวัน” ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่เอื้ออาทรต่อคนในชุมชนทุกกลุ่ม ทุกเพศทุกวัย และจัดสวัสดิการครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย โดยยึดหลักเรื่องพุทธศาสนาเรื่อง “บุญ” เข้ามาเป็นแกนในการที่ทำให้คนเข้ามารวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน



ภาพที่ 2.6 ตัวแบบการดำเนินงาน กองทุนสัจจะสวัสดิการไต้หวัน

การวิเคราะห์ McKinsey 7s ของ คณะอนุกรรมการสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นจังหวัด สรุปลงได้ดังนี้



ภาพที่ 2.8 การวิเคราะห์การทำงานของคณะอนุกรรมการสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น

- กลยุทธ์ (Strategy) การดำเนินงานขับเคลื่อนในลักษณะของ ขบวนการทำงาน (Movement) โดยใช้ ขบวนการของชุมชนเชิงรุกเขาไปติดต่อกับโดยตรงกับท้องถิ่น ขยายความคิดเรื่องงานสวัสดิการสังคมบนฐานวัฒนธรรมชุมชน และ ดำเนินงานสนับสนุนเชื่อมกันในลักษณะของเครือข่าย

- ทักษะ (Skill) ทำงานแบบเชิงรุก ใช้ฐานคิดวัฒนธรรมชุมชนเป็นเครื่องมือ

- สไตล์ (Style) ใช้ความสัมพันธ์เป็นการส่วนตัว (Personal contact) ระหว่างนายก อบต. หรือปลัด อบต.

พูดคุยกันและนำไปสู่การขยายผลทำจริงในพื้นที่ ช่องทางของการรู้จักกันส่วนหนึ่งจากการบุคลากรในท้องถิ่นได้เข้ามา เรียนในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เป็นความร่วมมือกับกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นส่งคนมาเรียนโดยใช้งบประมาณของท้องถิ่นเอง เมื่อรู้จักกันได้เกิดการพูดคุย จากกลุ่มแกนนำและขยายผลเชื่อมโยงไปยังตำบลอื่น ๆ ในจังหวัดขอนแก่น

- บุคลากร (Staff) มีจิตอาสาในการทำงาน และบางส่วนอยู่ในสถานของการเป็นนักการเมืองท้องถิ่น

- ระบบ (System) ระบบการทำงานใช้ฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีความยืดหยุ่นสูง

- โครงสร้าง (Structure) มีการกำหนดเป็นโครงสร้างในลักษณะกึ่งทางการ ยืดหยุ่นสูงเนื่องจากระบบการทำงานที่เน้นความร่วมมือของภาคีจึงเปิดโอกาสให้ภาคีภาคส่วนที่สนใจได้เข้าร่วมขับเคลื่อนงาน

- ค่านิยมร่วมขององค์กร (Share value) มีการเกาะกลุ่มการทำงานแบบหลวม ภายใต้อาณัติความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เกื้อกูลในฐานความสัมพันธ์แบบชาวบ้านและให้ความสำคัญกับเรื่องจิตใจในการทำงาน

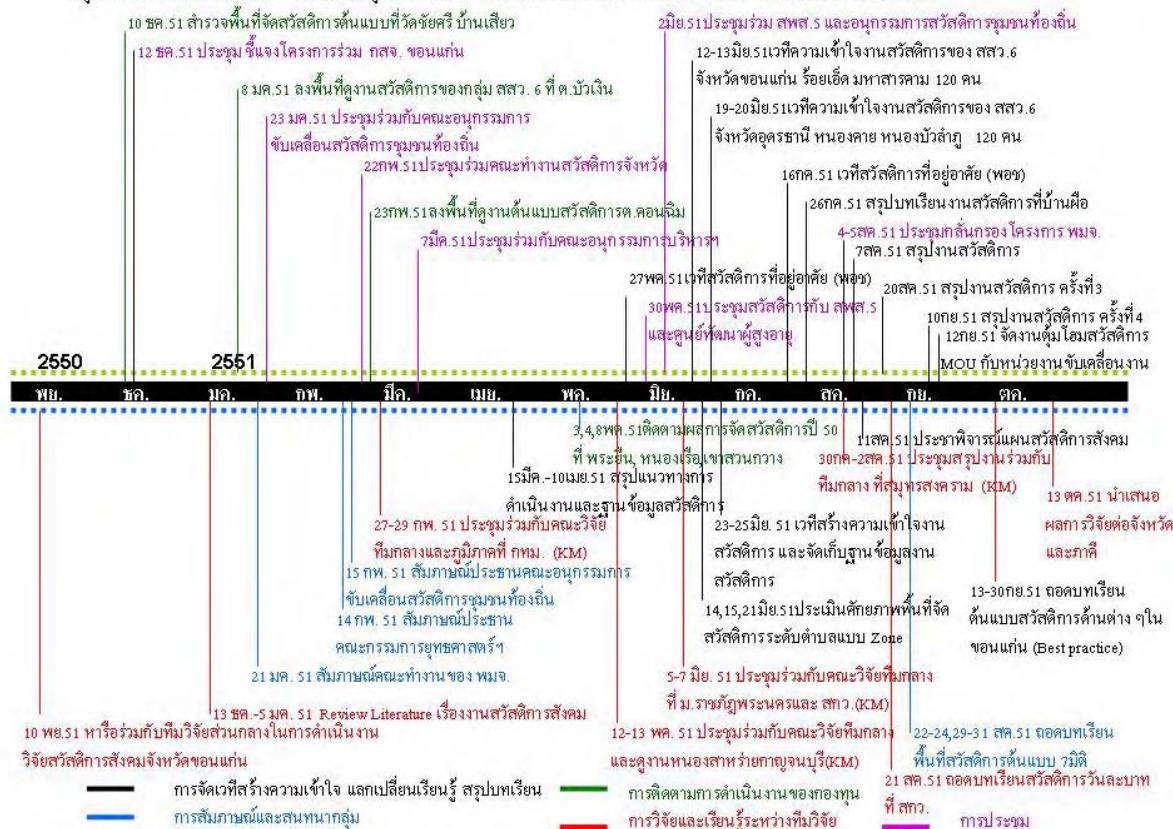
บทที่ 3

ขั้นตอนและกระบวนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมและการจัดสวัสดิการสังคมของทิมวิจัย

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมและการจัดสวัสดิการสังคมในพื้นที่ ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอขั้นตอนกระบวนการที่ทิมวิจัยได้ลงไปขับเคลื่อนร่วมกับองค์กรภาคีในพื้นที่ และกระบวนการทำวิจัยที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมในพื้นที่ ซึ่งเริ่มต้นวันที่ 10 พฤศจิกายน 2550-13 ตุลาคม 2551 (ภาพที่ 3.1) ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 5 ด้านคือ

- 1) การจัดเวทีสร้างความเข้าใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 2) การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม
- 3) การติดตามการดำเนินงานของกองทุน
- 4) การวิจัยและเรียนรู้ระหว่างทิม
- 5) การประชุม

สรุปการดำเนินงานวิจัยและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น



ภาพที่ 3.1 สรุปการดำเนินงานวิจัยและการขับเคลื่อนงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น

ในการนำเสนอผู้วิจัย จะเสนอภาพกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การจัดเวทีสร้างความเข้าใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียน

การจัดเวทีสร้างความเข้าใจ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดสรุปบทเรียน เพื่อการขยายผลงานพัฒนาสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมในพื้นที่ที่เกิดจากการที่ทีมวิจัยได้เข้าไปผลักดันในให้เกิดเวทีขึ้น โดยตรง และการเข้าไปประสานการมีส่วนร่วมร่วมกับเวทีของภาคี ซึ่งมีภารกิจดำเนินงานดังนี้

วันเวลา สถานที่	กระบวนการ/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ความคาดหวัง	สิ่งที่เกิดขึ้น
27 พฤษภาคม 2551 สำนักงาน พอช. ภาค อีสาน ศาลากลาง จังหวัดขอนแก่น	เวทีเรียนรู้เรื่องสวัสดิการร่วมกับ พอช. - ประชุมระดมความคิดเห็น - หาแนวทางการทำงานร่วมกัน	ตำบลเป้าหมายในการ ขยายผลปี 2551 จำนวน 50 คน	เครือข่ายในตำบลเกิดความรู้อย่าง เข้าใจในแนวทางการจัดทำสวัสดิการ ชุมชนท้องถิ่น	เครือข่ายในตำบลเกิดความรู้อย่าง เข้าใจในแนวทางการ จัดทำสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น และนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจ ขยายผลต่อไปในพื้นที่ให้เกิดรูปธรรมที่ชัดเจน
12-13 มิถุนายน 2551 ณ ห้องกฎหมาย โรงแรมขอนแก่น ไฮสปีด จ.ขอนแก่น	เวทีความเข้าใจงานสวัสดิการของ สสว.(รุ่นที่ 1) - ทบทวนสภาพปัญหาความต้องการ ของชุมชน - บทเรียนการพัฒนาสังคมและจัด สวัสดิการที่ผ่านมา - สร้างแผนงานโครงการด้านการ พัฒนาสังคมและสวัสดิการ โดยการ สนับสนุนงบประมาณ จาก สสว.6 และการมีส่วนร่วมของ อบต.	3 จังหวัด คือ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคาม จำนวน 120 คน	เครือข่ายในตำบลเกิดความรู้อย่าง เข้าใจในแนวทางการพัฒนาสังคมและ สวัสดิการชุมชนท้องถิ่น และสามารถ เขียนโครงการของงบประมาณ สนับสนุนจาก สสว. 6 ได้	เครือข่ายในตำบลเกิดความรู้อย่าง เข้าใจในแนวทางการ พัฒนาสังคมและสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น และสามารถ เขียนโครงการสู่การปฏิบัติได้
12-13 มิถุนายน 2551 ณ ห้องกฎหมาย	เวทีความเข้าใจงานสวัสดิการของ สสว.(รุ่นที่ 2)	3 จังหวัด คือ จังหวัด อุดรธานี หนองคาย	เครือข่ายในตำบลเกิดความรู้อย่าง เข้าใจในแนวทางการพัฒนาสังคมและ	เครือข่ายในตำบลเกิดความรู้อย่าง เข้าใจในแนวทางการ พัฒนาสังคมและสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น และสามารถ

วันเวลา สถานที่	กระบวนการ/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ความคาดหวัง	สิ่งที่เกิดขึ้น
โรงแรมขอนแก่นไฮเต็ล จ.ขอนแก่น	- ทบทวนสภาพปัญหาความต้องการของชุมชน - บทเรียนการพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการที่ผ่านมา - สร้างแผนงานโครงการด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ โดยการสนับสนุนงบประมาณ จาก สสว.6 และการมีส่วนร่วมของ อบต.	หนองบัวลำภู จำนวน 120 คน	สวัสดิการชุมชนท้องถิ่น และสามารถเขียนโครงการของงบประมาณสนับสนุนจาก สสว. 6 ได้	เขียนโครงการของงบประมาณสนับสนุนจาก สสว. 6 เพื่อนำโครงการสู่การปฏิบัติได้
14,15,21 มิถุนายน 2551 ห้องประชุม พมจ.ขอนแก่น	ประเมินศักยภาพพื้นที่จัดสวัสดิการระดับตำบลแบบ Zone	องค์กรสวัสดิการชุมชนในเขตเมือง, โชนเหนือ น้ำพอง, โชนใต้ น้ำสี, โชนตะวันตก น้ำเงิน	วิเคราะห์ศักยภาพ การดำเนินงาน อุปสรรคปัญหา และแนวทางการพัฒนางานสวัสดิการในแต่ละโซน	- ศักยภาพ การดำเนินงาน อุปสรรคปัญหา และแนวทางการพัฒนางานสวัสดิการในแต่ละโซน - เกิดเครือข่ายในการทำงานสวัสดิการทั้งจังหวัด
23-25 มิถุนายน 2551 โรงแรมขอนแก่นไฮเต็ล จ.ขอนแก่น	เวทีสร้างความเข้าใจงานสวัสดิการ และจัดเก็บฐานข้อมูลงานสวัสดิการ - พมจ. ชี้แจงทำความเข้าใจงานสวัสดิการสังคมและการให้ทุนสนับสนุนให้ อบต.และองค์กรสาธารณะประโยชน์จัดสวัสดิการ - แบ่งกลุ่มย่อยประเมินการทำงานสวัสดิการภายใต้งบประมาณท้องถิ่น	อปท. และองค์กรสาธารณประโยชน์ในจังหวัดขอนแก่น	อปท. และองค์กรสาธารณประโยชน์มีความเข้าใจในความเข้าใจในแนวคิดเรื่องสวัสดิการทั้ง 7 ด้าน และสามารถเขียนโครงการของงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการในท้องถิ่นได้ - ได้ฐานข้อมูลการดำเนินงานสวัสดิการของท้องถิ่น	- อปท. และองค์กรสาธารณประโยชน์มีความเข้าใจในแนวคิดเรื่องสวัสดิการทั้ง 7 ด้าน - สามารถเขียนโครงการของงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการในท้องถิ่นได้ - ได้ฐานข้อมูลการดำเนินงานสวัสดิการของท้องถิ่น

วันเวลา สถานที่	กระบวนการ/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ความคาดหวัง	สิ่งที่เกิดขึ้น
16 กรกฎาคม 2551 สถาบัน ราชภัฏอุดรธานี	เวทีสวัสดิการที่อยู่อาศัย (พอช) ประชุมทำความเข้าใจเรื่องสวัสดิการ ในมิติต่าง ๆ เฉพาะเรื่องที่อยู่อาศัย โดย ให้องค์กรชุมชนแต่ละแห่งนำเสนอ แนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยและ งบประมาณที่ขอรับการสนับสนุนจาก พอช.	องค์กรชุมชนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ	ความเข้าใจเรื่องสวัสดิการใน 7 มิติ องค์กรชุมชนมีแนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ อยู่อาศัยที่ชัดเจน บนฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน ร่วมของประชาชน งบประมาณที่ขอรับการสนับสนุนจาก พอช.และจากชุมชน	- ความเข้าใจเรื่องสวัสดิการใน 7 มิติ - องค์กรชุมชนมีแนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ชัดเจน บนฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน - ทราบงบประมาณที่ขอรับการสนับสนุนจากพอช.และจากชุมชน
26 กรกฎาคม 2551 แพบ้านผือ อ.หนอง เรือ จ.ขอนแก่น	สรุปบทเรียนงานสวัสดิการร่วมกัน ของภาคทั้งจังหวัด ประกอบด้วยภาค ประชาชน พมจ., สพส 5, สสว 6, ศูนย์ พัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ และ สถาบันการศึกษา	องค์กรชุมชนและภาคี จำนวน 30 คน	องค์กรชุมชนและภาคีเข้าใจงาน สวัสดิการ และเห็นภาพการ ดำเนินงานสวัสดิการของแต่ละ หน่วยงาน หาแนวทางในการ ขับเคลื่อนงานสวัสดิการทั้งจังหวัด	- องค์กรชุมชนและภาคีเข้าใจงานสวัสดิการ - เข้าใจการดำเนินงานสวัสดิการของแต่ละหน่วยงาน - ได้แนวทางในการขับเคลื่อนงานสวัสดิการทั้งจังหวัดร่วมกัน
7 สิงหาคม 2551 ห้องประชุม พมจ. ขอนแก่น	เวทีวางแผนการดำเนินงานขับเคลื่อน งานสวัสดิการร่วมกัน	องค์กรชุมชนและภาคี จำนวน 30 คน	ได้แนวทางการทำงานสวัสดิการ ร่วมกัน และแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ความ รับผิดชอบในการจัดงาน ดั้ม โสมสวัสดิการชุมชนขอนแก่น	- ได้แนวทางการทำงานสวัสดิการร่วมกัน - แบ่งบทบาทหน้าที่ที่ความรับผิดชอบในการจัดงาน ดั้ม โสมสวัสดิการชุมชนขอนแก่น
11 สิงหาคม 2551 โรงแรมขอนแก่น ไฮเต็ล จ.ขอนแก่น	ประชุมพิจารณาแผนงานพัฒนาสังคม	พมจ. และภาคี เครือข่ายภาครัฐ เอกชน อปท. องค์กร สาธารณประโยชน์ จำนวน 120 คน	พมจ. และภาคีเครือข่ายภาครัฐเอกชน อปท. องค์กรสาธารณประโยชน์ ร่วมกันแสดงความเห็นต่อแผนการ พัฒนาสังคมของจังหวัด	- ได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปสู่ การปรับปรุงแผนพัฒนาสังคมของจังหวัด ขอนแก่น

วันเวลา สถานที่	กระบวนการ/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ความคาดหวัง	สิ่งที่เกิดขึ้น
20 สิงหาคม 2551 ห้องประชุม พอช. ขอนแก่น	เวทีงานสวัสดิการและหารูปแบบ วิธีการจัดงานชุมนุมโฮม เป้าหมายที่คาด ว่าจะได้รับ และความรับผิดชอบแต่ละ ฝ่าย ร่วมทั้งการกำหนดร่างบันทึก ความร่วมมือ (MOU)	องค์กรชุมชนและภาคี จำนวน 30 คน	องค์กรชุมชนและภาคีร่วมกัน ดำเนินงาน และแบ่งบทบาทหน้าที่ใน การจัดงาน และจัดทำร่างบันทึกความ ร่วมมือ	- องค์กรชุมชนและภาคีร่วมกันดำเนินงาน และ แบ่งบทบาทหน้าที่ในการจัดงาน - จัดทำร่างบันทึกความร่วมมือ
10 กันยายน 2551 ห้องประชุม คณะ มนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ ม.ขอนแก่น	เตรียมความพร้อมในการจัดงานชุมนุม โฮมสวัสดิการชุมชนคนขอนแก่น	องค์กรชุมชนและภาคี จำนวน 30 คน	องค์กรชุมชนและภาคี ร่วมกันสรุป ความพร้อมการจัดงาน อุปสรรค ปัญหา และแนวทางการแก้ไข	- ความพร้อมในการจัดงาน
12 กันยายน 2551 อาคาร 25 ปี มหาวิทยาลัยขอนแก่น	จัดงานชุมนุมโฮมสวัสดิการชุมชนคน ขอนแก่น เสวนาวิชาการ และลงนาม บันทึกความร่วมมือในการขับเคลื่อน งานสวัสดิการทั้งจังหวัดร่วมกัน	องค์กรชุมชนและภาคี ภาครัฐ เอกชน จำนวน 1,200 คน	เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้งาน สวัสดิการร่วมกัน และหัวหน้าส่วน ราชการมีการลงนามบันทึกความ ร่วมมือในการขับเคลื่อนงาน สวัสดิการทั้งจังหวัดร่วมกัน	- เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานสวัสดิการ ร่วมกัน - หัวหน้าส่วนราชการมีการลงนามบันทึกความ ร่วมมือในการขับเคลื่อนงานสวัสดิการทั้ง จังหวัดร่วมกัน
13-30 กันยายน 2551	ถอดบทเรียน ต้นแบบสวัสดิการด้าน ต่าง ๆ ในขอนแก่น (Best practice)	พื้นที่ต้นแบบงาน สวัสดิการสังคม จำนวน 5 พื้นที่	ได้ทราบการดำเนินงานของพื้นที่ ต้นแบบงานสวัสดิการสังคมจังหวัด ขอนแก่น	- ได้ทราบการดำเนินงานของพื้นที่ต้นแบบงาน สวัสดิการสังคมจังหวัดขอนแก่น

3.2 การดำเนินการสัมภาษณ์และสารสนเทศกลุ่ม

การสัมภาษณ์และสหพหุกลุ่มในการดำเนินงานวิจัย ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์และพูดคุยกับบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย มีการดำเนินงานดังนี้

วันเวลา สถานที่	กระบวนการ/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ความคาดหวัง	สิ่งที่เกิดขึ้น
21 มกราคม 2551	- สัมภาษณ์คณะทำงานเขตลง พมจ. ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มงาน และพมจ.	หัวหน้ากลุ่มงาน พัฒนาสังคม และสวัสดิการสังคม	รูปแบบ แนวทางการพัฒนา การบริหารจัดการ โครงการพัฒนาสังคม และสวัสดิการสังคม	รู้และเข้าใจถึงรูปแบบ แนวทางการพัฒนา การบริหารจัดการ โครงการพัฒนาสังคม และสวัสดิการสังคม มีการแบ่งงานกันรับผิดชอบอย่างชัดเจน บริหารตามกรอบของนโยบาย และโครงการ (Project oriented)
14 กุมภาพันธ์ 2551	- สัมภาษณ์ประธานคณะกรรมการยุทธศาสตร์สังคม	ประธานกรรมการ	แนวทางการดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคม	ยุทธศาสตร์สังคมมีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องไม่เป็นที่ว่าง และขาดงบประมาณสนับสนุน
15 กพ. 51	สัมภาษณ์ประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น	ประธาน คณะอนุกรรมการ	แนวทางการทำงานขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น	แนวทางการดำเนินงานแบบเครือข่ายชาวบ้านเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนจาก พอช. ผ่านกลไกภาค มีความคล่องตัวและยืดหยุ่นสูงในการดำเนินงาน
22-24,29-31 สค.51	ถอดบทเรียนพื้นที่ที่สวัสดิการต้นแบบ 7 มิติ	ชุมชนต้นแบบ	รู้และเข้าใจต้นแบบสวัสดิการ 7 มิติ ผ่านต้นแบบชุมชน	การขับเคลื่อนสวัสดิการ 7 มิติ ในชุมชน

3.3 การติดตามผลการดำเนินงานของกองทุน

การติดตามผลการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการ มีทั้งการลงไปติดตามดูในองค์กรที่รับทุนสนับสนุนจาก พมจ. และองค์กรที่กลุ่มสวัสดิการที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว ดังนี้

วันเวลา สถานที่	กระบวนการ/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ความคาดหวัง	สิ่งที่เกิดขึ้น
10 ธันวาคม 2551 วัดชัยศรีบ้านเสียว อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น	สำรวจพื้นที่ต้นแบบจัดสวัสดิการ ต้นแบบที่วัดชัยศรีบ้านเสียว สนทนา พูดคุยถึงความจำเป็นมา และแนวทางใน การดำเนินงานกับ เจ้าอาวาสและ คณะกรรมการกลุ่ม	คณะกรรมการ ดำเนินงาน	ความใจกระบวนการจัดสวัสดิการ บนฐานคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน	การดำเนินงานบนฐานคิดของวัฒนธรรมชุมชนและ ศาสนา ชุมชนมีส่วนร่วมและสามารถขยายผลไปสู่ ชุมชนข้างเคียงในเขตอำเภอน้ำพองได้
8 มกราคม 2551 ตำบลบัวเงิน อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น	ติดตามงานต้นแบบสวัสดิการที่ ดำเนินการส่งเสริม โดย สสว. 6 โดย การลงไปสัมภาษณ์พูดคุยกับ คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ในชุมชน	คณะกรรมการ ดำเนินงาน	ความใจกระบวนการจัดสวัสดิการบน ฐานคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน	การดำเนินงานสวัสดิการมีความหลากหลาย และให้ ชุมชนมีส่วนร่วม โดยมีวัดและพระเป็นแกนนำยึด เหนี่ยวจิตใจ ในการพัฒนา โดยเฉพาะมีการอบรมกลุ่ม เยาวชนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมทุกปี
23 กุมภาพันธ์ 2551 ตำบลคอนนิม อ.เวียงใหญ่ จ.ขอนแก่น	สนทนากลุ่มกบแกนนำในการพัฒนา สวัสดิการของชุมชนในกลุ่มตำบล คอนนิม	คณะกรรมการ ดำเนินงาน	ความใจกระบวนการจัดสวัสดิการบน ฐานคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน	การพัฒนาสวัสดิการมีความก้าวหน้าขยายครอบคลุมทุก มิติของการอยู่ร่วมกัน มีการสร้างแรงจูงใจ โดยหาก ครอบครัวได้เข้าร่วมจะไม่เก็บภาษีบำรุงท้องที่
3 พฤษภาคม 2551 เทศบาลตำบลพระยืน อ.พระยืน จ.ขอนแก่น	ติดตามผลการจัดสวัสดิการปี 50 โดยมีกรอบคำถามในการประเมิน กองทุน และสอบถามกรรมการ ผู้รับผิดชอบโครงการ	คณะกรรมการ กองทุน	ทราบผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา ภายใต้การจัดสรรงบประมาณจาก พมจ.	มีการดำเนินงาน ในลักษณะการอบรม การศึกษาดูงาน และการจัดงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนบางส่วน เพื่อการสมทบกองทุน
4 พฤษภาคม 2551 อบต. บ้านฝ้อ	ติดตามผลการจัดสวัสดิการปี 50 โดยมีกรอบคำถามในการประเมิน	คณะกรรมการ กองทุน	ทราบผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา ภายใต้การจัดสรรงบประมาณจาก	การดำเนินงานค่อนข้างสำเร็จ เนื่องจาก อบต. เห็น ความสำคัญและสนับสนุน

วันเวลา สถานที่	กระบวนการ/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ความคาดหวัง	สิ่งที่เกิดขึ้น
อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น	กองทุน และสอบถามกรรมการ ผู้รับผิดชอบโครงการ		พมจ.	
8 พฤษภาคม 2551 อ.เขาสวนกวาง จ.ขอนแก่น	ติดตามผลการจัดสวัสดิการปี 50 โดยมีกรอบคำถามในการประเมิน กองทุน และสอบถามกรรมการ ผู้รับผิดชอบโครงการ	คณะกรรมการ กองทุน	ทราบผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา ภายใต้การจัดการโครงสร้างงบประมาณจาก พมจ.	การดำเนินงานยังขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ อบต. ชุมชนยังขาด การมีส่วนร่วม

3.4 การจัดการเรียนรู้ระหว่างทีมวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้มีการจัดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมวิจัยอย่าง ดังนี้

วันเวลา สถานที่	กระบวนการ/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ความคาดหวัง	สิ่งที่เกิดขึ้น
27-29 กุมภาพันธ์ 2551 ม.ราชภัฏพระนครและ สกว. กรุงเทพฯ	ประชุมร่วมกับคณะวิจัยทีมกลางและ ภูมิภาคที่ โดยการประเมิน กระบวนการทำงานอุปสรรคปัญหา และแนวทางแก้ไข	ทีมวิจัย 4 ภาค	เห็นความก้าวหน้าของการทำงาน และการเข้าไปร่วมในกระบวนการ ทำงานสวัสดิการของแต่ละจังหวัด	แต่ละจังหวัดจะมีการเข้าไปร่วมในขบวนการสวัสดิการที่ ต่างกันทั้งในระดับของการเข้าไปขอความร่วมมือ การ ไปร่วมเป็นกรรมการ และคณะทำงานด้านต่าง ๆ
15 มีนาคม-10 เมษายน 2551 คณะมนุษยศาสตร์ฯ ม.ขอนแก่น	สรุปแนวทางการดำเนินงานและ ฐานข้อมูลสวัสดิการ เฉพาะทีมวิจัย ขอนแก่น	ทีมวิจัยและแกนนำ ของภาคี 10 คน	เป็นการหารือสร้างความเข้าใจและ การสร้างความร่วมมือในการทำงาน ร่วมกันทั้งด้านการวิจัยและการ ขับเคลื่อนงาน	ทีมวิจัยและแกนนำของภาคีเกิดความเข้าใจและหนุน เสริมการทำงานซึ่งกันและกัน
12-13 พฤษภาคม 2551 กรุงเทพฯและ	ประชุมร่วมกับคณะวิจัยทีมกลางและดู งานหนองสาหร่ายกาญจนบุรี	ทีมวิจัย 4 ภาค	เห็นความก้าวหน้าการทำงานและเกิด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์	เห็นความก้าวหน้าของการดำเนินงานสวัสดิการในแต่ละพื้นที่ และได้วิธีการจัดการของ อบต.หนองสาหร่าย

วันเวลา สถานที่	กระบวนการ/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ความคาดหวัง	สิ่งที่เกิดขึ้น
กาญจนบุรี				ที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม โดยเฉพาะฝ่ายท้องถิ่น(อบต.) และฝ่ายท้องที่ (กำนัน,ผญบ.) ทำงานร่วมกันและมีห้องทำงานใน อบต.
5-7 มิถุนายน 2551 ม.ราชภัฏพระนครและ สกว.	ประชุมร่วมกับคณะวิจัยทีมกลางและ ภูมิภาค เพื่อประเมินผลการทำงาน	ทีมวิจัย 4 ภาค	ประเมินผล ติดตามความก้าวหน้าของ งานในแต่ละพื้นที่	แต่ละพื้นที่มีความก้าวหน้าในการดำเนินงาน โดยมี จุดเด่นของงานที่แตกต่างกัน
30กรกฎาคม- 2 สิงหาคม 2551 สมุทรสงคราม	ประชุมสรุปงานร่วมกับทีมกลาง	ทีมวิจัย 4 ภาค	หาข้อสรุปและข้อค้นพบจาก การศึกษาร่วมกัน	ความชัดเจนของกลไกการทำงานของกองทุนในระดับ จังหวัดเห็นความเชื่อมโยงกับองค์กรอื่นๆ และในแต่ละ พื้นที่ที่มี Best practice ที่นำศึกษาริยรู้
21 สิงหาคม 2551 สกว. กรุงเทพฯ	ถอดบทเรียนสวัสดิการวันละบาท ที่	คณะทำงานสวัสดิการ ในภูมิภาคต่างๆ	แลกเปลี่ยนเรียนรู้งานสวัสดิการวันละ บาท และหาข้อเสนอแนะในการ ทำงานที่เป็นรูปธรรม	ได้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดสวัสดิการวันละ บาท ที่จะต้องเริ่มจากความตระหนักของคนในชุมชน และพื้นที่มีความสัมพันธ์เชิงเกื้อกูลดูแลซึ่งกันและกัน
13 ตุลาคม 2551 ห้องประชุมศาลากลาง จังหวัดขอนแก่น	นำเสนอผลการวิจัยต่อ พมจ. และภาคี ในจังหวัดขอนแก่น	ทีมวิจัยขอนแก่น และ ภาคีขับเคลื่อนงานใน จังหวัดขอนแก่น 30 คน	ภาคีขับเคลื่อนงานในจังหวัดขอนแก่น ได้ร่วมกันทำความเข้าใจการทำงาน จุดแข็งจุดอ่อน และข้อเสนอแนะต่อ การทำงานร่วมกันในอนาคต	ขอนแก่นยังมีจุดอ่อนที่การดำเนินงานยังกระจุกที่ พมจ. และดำเนินโครงการเชิงการสงเคราะห์ และการ ดำเนินงานผ่าน โครงการ ซึ่งควรให้มีการกระจายงานให้ หน่วยงานภาครัฐลงมือทำ และประสานแผนงาน กระบวนการการทำงานร่วมกัน จะทำให้การทำงาน สามารถเกิดผลและเห็นภาพการเคลื่อนงานครอบคลุม ทั้ง 26 อำเภอ ในจังหวัดขอนแก่น

3.5 การประชุม

การประชุมในระหว่างการค้าดำเนินงานวิจัย เป็นการประชุมร่วมกับคณะกรรมการและคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

วันเวลา สถานที่	กระบวนการ/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ความคาดหวัง	สิ่งที่เกิดขึ้น
12 ธันวาคม 2551 ห้องประชุมศาลากลาง จังหวัดขอนแก่น	ประชุมชี้แจงโครงการร่วม กสจ. ขอนแก่น	คณะกรรมการ กสจ.	ชี้แจงทำความเข้าใจการเข้าทำงาน ของคณะวิจัย	คณะกรรมการ กสจ. ยินดีที่คณะวิจัยเข้าทำงาน ขับเคลื่อนงานของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นจังหวัดนำร่อง
23 มกราคม 2551 ห้องประชุมศาลากลาง จังหวัดขอนแก่น	ประชุมร่วมกับคณะกรรมการ ขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น	คณะกรรมการ ขับเคลื่อนสวัสดิการ ชุมชนท้องถิ่น	ชี้แจงทำความเข้าใจการเข้าทำงาน ของคณะวิจัย	คณะกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น เข้าใจการลงมาทำงานของทีมีวิจัยและต้องการให้เข้า มาร่วมเป็นคณะทำงานในเขตพื้นที่
22 กุมภาพันธ์ 2551 ห้องประชุมศาลากลาง จังหวัดขอนแก่น	ประชุมร่วมคณะทำงานสวัสดิการ จังหวัด	คณะทำงานสวัสดิการ จังหวัด	ประชุมระดมความคิดเห็นต่อการ ขับเคลื่อนงานของจังหวัดขอนแก่น	คณะทำงานสวัสดิการจังหวัด ทั้งภาครัฐ ประชาชน ให้ ความร่วมมือและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการ ผลักดันการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และมีการ ประสานการทำงาน ข้อมูลต่าง ๆ ร่วมกัน
7 มีนาคม 2551 ห้องประชุมสำนักงาน พมจ. จังหวัดขอนแก่น	ประชุมร่วมกับคณะกรรมการ บริหารฯ	คณะกรรมการ บริหารฯ	ชี้แจงแผนการจัดสวัสดิการของ จังหวัดขอนแก่น	ที่ประชุมเห็นชอบแผนการดำเนินงาน และแต่งตั้ง คณะทำงานกลั่นกรองโครงการ โดยขอความร่วมมือ จากคณะวิจัย 2 คนมาเป็นคณะทำงานร่วม
30 พฤษภาคม 2551 ศูนย์พัฒนาการ สวัสดิการผู้สูงอายุ ขอนแก่น	ประชุมสวัสดิการกับ สพส.5 และศูนย์ พัฒนาผู้สูงอายุ	ภาคีขับเคลื่อนงานใน พื้นที่	ประชุมระดมความคิดเห็นต่อการ ขับเคลื่อนงานของจังหวัดขอนแก่น	เกิดการประสานวางแผนลงพื้นที่ทำงานเพื่อจัดเวที การเรียนรู้งานสวัสดิการร่วมกัน

วันเวลา สถานที่	กระบวนการ/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ความคาดหวัง	สิ่งที่เกิดขึ้น
2 มิถุนายน 2551 ศูนย์พัฒนาการ สวัสดิการผู้สูงอายุ ขอนแก่น	ประชุมร่วม สพส.5 และอนุกรรมการ สวัสดิการชุมชนท้องถิ่น	ภาคีขับเคลื่อนงานใน พื้นที่	ประชุมระดมความคิดเห็นต่อการ ขับเคลื่อนงานของจังหวัดขอนแก่น	เกิดการประสานงานวางแผนลงพื้นที่ทำงานเพื่อจัดเวที การเรียนรู้งานสวัสดิการร่วมกัน
4-5 สิงหาคม 2551 ห้องประชุม สำนักงาน พมจ.จังหวัดขอนแก่น	ประชุมกลั่นกรองโครงการ พมจ.	คณะทำงานกลั่นกรอง โครงการของจังหวัด	โครงการสวัสดิการตรงกับสภาพ ปัญหาความต้องการของชุมชนใน จังหวัดขอนแก่น	โครงการที่ อปท. และองค์กรสาธารณะประโยชน์เสนอ ของประมาณ ขาดความชัดเจนและไม่ตรงกับสภาพ ปัญหาความต้องการในบางพื้นที่ ซึ่งคณะกรรมการ พิจารณาจากกรอบแผนงานใหญ่ และระเบียบการ จัดสรรเป็นหลัก

ปัญหาในการพิจารณากลับกรองโครงการที่ขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้ในการจัดสวัสดิการสังคมในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น กรรมการไม่สามารถพิจารณาตัดสินได้อย่างชัดเจนเนื่องจาก

1. การขาดข้อมูลภาพรวมของประเด็นปัญหาการจัดสวัสดิการสังคมทั้งจังหวัด ทำให้ไม่สามารถระบุประเด็นปัญหาที่สำคัญและจำเป็นเร่งด่วนได้
2. การขาดข้อมูลภาพรวมของหน่วยงานที่จะลงไปขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคม โดยเฉพาะข้อมูลเรื่องจำนวนงบประมาณ และจุดเน้นของแต่ละหน่วยงาน
3. การไม่รู้สภาพอุปสรรคปัญหา ความรุนแรงของปัญหาด้านสวัสดิการสังคมในพื้นที่
4. การขาดข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดขอนแก่นยังไม่ครอบคลุม ประเด็นยุทธศาสตร์การจัดสวัสดิการสังคมของชาติ (ปี2550-2554) โดยเฉพาะประเด็นเรื่อง ยุทธศาสตร์ความพอเพียง

แนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ

พมจ.ได้เห็นชอบตามข้อเสนอแนะของคณะผู้วิจัยในการจัดเวทีโซนในวันที่ 14,15,21,22 พฤษภาคม 2551 โดยจัดที่ห้องประชุมเสียงแคน ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น เพื่อ ประเมินคุณภาพของพื้นที่ในเชิงองค์กรและคณะทำงานสวัสดิการที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยมีการคัดกรอง และจัดลำดับเป็น 3 ระดับ คือ ระดับเข้มแข็ง (A) ระดับปานกลาง (B) ระดับเริ่มต้น (C) ในเรื่องประเด็นปัญหาการจัดสวัสดิการสังคม ก็จะเป็นการให้เวทีโซนได้วิเคราะห์ภาพรวมของปัญหาและความรุนแรงที่เกิดขึ้นร่วมกัน โดยกลุ่มเป้าหมายที่จะเชิญเข้าร่วมประกอบด้วย

- 1) คณะกรรมการกลั่นกรองโครงการ เพื่อที่จะได้รับทราบข้อมูล ประเด็นปัญหาในพื้นที่
- 2) คณะกรรมการโซนที่ดูแลเรื่องการขับเคลื่อนงานสวัสดิการของกลุ่มพอช. ซึ่งดูแลอยู่ 4 ชุด ชุดละ 10 คน
- 3) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานของ สพส. 5
- 4) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมของพมจ.
- 5) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานของพอช.
- 6) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานของ สสว.6
- 7) เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลงานศูนย์ผู้สูงอายุ

เวทีโซนนี้จะทำให้เกิด การสร้างภาพความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน เห็นภาพรวมของปัญหา และเข้าใจพื้นที่มากขึ้น รวมทั้งสามารถกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานในอนาคตต่อไป

ประเด็นการขับเคลื่อนงานจัดสวัสดิการสังคมในพื้นที่

การประชุมระหว่างผู้วิจัยและคณะทำงานจากสปส.5 และศูนย์ผู้สูงอายุประเมินได้ว่า มีการพัฒนาเรื่องงานสวัสดิการในพื้นที่ โดยในทั้ง 4 โซนมีองค์กรที่มีความก้าวหน้าเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมดังนี้

- 1) โซนเมือง ได้แก่ เทศบาลนครขอนแก่น และเทศบาลเมืองชุมแพ
- 2) โซนน้ำพอง ได้แก่ ตำบลสะอาด, ตำบลวังชัย และตำบลบัวเงิน ในเขตอำเภอน้ำพอง
- 3) โซนน้ำเงิน ได้แก่ ตำบลยางคำ และตำบลบ้านฝ่อ ในเขตอำเภอหนองเรือ
- 4) โซนน้ำชี ได้แก่ ตำบลคอนนิม และตำบลโนนทอง ในเขตอำเภอแวงใหญ่, ตำบลสวนหม่อน อ.มัญจาคีรี และตำบลหนองแซง อ.บ้านแฮด

องค์กรที่มีความก้าวหน้าด้านการพัฒนาระบบสวัสดิการในเขต อบต. ได้มีการออกข้อบัญญัติตำบล สนับสนุนงบประมาณด้านการจัดสวัสดิการให้กองทุน และมีสมาชิกสนใจร่วมอย่างต่อเนื่อง และบางแห่งเช่น ตำบลคอนลิมมีการสร้างแรงจูงใจให้กับคนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก โดยการยกเว้นภาษีที่ดินเป็นต้น ส่วนในเขตเมืองเทศบาลนครขอนแก่นและเทศบาลเมืองชุมแพ มีการต่อยอดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย ตามโครงการบ้านมั่นคง ขยายขอบเขตด้านสวัสดิการเป็นเรื่องการพัฒนาอาชีพ การดูแลตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย

การขับเคลื่อนงานสวัสดิการที่ลงไปหนุนเสริมโดย พอช. และ ศพส.5 พบว่า ชุมชนยังเกิดความสับสนและไม่เข้าใจงานด้านสวัสดิการ เนื่องจากคนที่เข้ามาทำงาน เป็นกลุ่มที่มาจากฐานการออมทรัพย์ ยังคิดว่าระบบการออมเพื่อนำไปสู่ความมั่นคงด้านสวัสดิการของชุมชนนั้น เป็นรูปแบบเหมือนออมทรัพย์ คือ “ออม-กู้” ซึ่งหากจะเกิดความเข้าใจและเปลี่ยนความเชื่อเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของระบบสวัสดิการแล้วจะต้องให้ชุมชนเรียนรู้จากการกระทำ (learning by doing) ซึ่งหากได้ดำเนินงานไประยะหนึ่ง ได้เรียนรู้วิธีการทำงาน ได้เรียนรู้ปัญหา หาทางแก้ไขปัญหารู้เรียนรู้ซึ่งกันและกันแล้วจะทำให้เกิดความตระหนักและเข้าใจดีขึ้น

จากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการวิจัยและขับเคลื่อนงาน ทั้ง 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) การจัดเวทีสร้างความเข้าใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม 3) การติดตามการดำเนินงานของกองทุน 4) การวิจัยและเรียนรู้ระหว่างทีม 5) การประชุม อาจมีอุปสรรคปัญหาในการดำเนินงานบ้าง โดยเฉพาะความไม่เข้าใจในแนวคิดการดำเนินงานร่วมกัน โดยเฉพาะในตัวของราชการ กับภาคประชาชนซึ่งมีความคิดความเชื่อ และแนวทางการทำงานที่แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็ได้พยายามเปิดเวที สร้างการมีส่วนร่วม และให้แต่ละภาคส่วนได้มีโอกาสเรียนรู้การทำงานร่วมกัน

บทที่ 4

ฐานข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมของภาคส่วนต่างๆ ในจังหวัดและ การศึกษากรณีต้นแบบของการจัดสวัสดิการสังคม

การศึกษาในบทนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก เป็นฐานข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมซึ่งครอบคลุม 7 มิติ ของหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ที่ทำงานในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวข้องทั้งทางตรง และทางอ้อม และในส่วนที่เลือกนำเสนอเป็นการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และหน่วยงานองค์กรสาธารณะประโยชน์ ที่ได้จากการสำรวจข้อมูล โดยการเชิญหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมรับฟังคำชี้แจง การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการสังคมในจังหวัดขอนแก่น ในระหว่างวันที่ 23-25 มิถุนายน 2551 ณ โรงแรมโฆษะ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วย 1) ฐานข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่ดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคม ผ่านงบประมาณปกติขององค์กร และ 2) ฐานข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่ดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคม ในรูปสวัสดิการวันละบาท และ จากฐานข้อมูลวิทยุภูมิ ผู้วิจัยจะนำเสนอไว้ในภาคผนวก ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานต่าง ๆ 4 กลุ่ม คือ

- 1) หน่วยงานและองค์กรภาครัฐ จำนวน 375 องค์กร
- 2) องค์กรพัฒนาภาคเอกชน จำนวน 23 องค์กร
- 3) องค์กรสาธารณประโยชน์ ได้แก่ สมาคม ชมรม สโมสร จำนวน 73 องค์กร
- 4) สื่อสารมวลชน จำนวน 40 องค์กร

รวมทั้งหมด 511 องค์กร มีรายละเอียด ชื่อองค์กร สถานที่ตั้ง โทรศัพท์ติดต่อ และในกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนมีรายละเอียดด้านกิจกรรมและพื้นที่ดำเนินการ

ส่วนที่ 2 เป็นการประเมินวิเคราะห์พื้นที่ Zone การจัดเวทีโซนในวันที่ 14,15,21,22 พฤษภาคม 2551 โดยจัดที่ห้องประชุมเสียงแคน ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ซึ่งทำให้เห็นภาพการขับเคลื่อนงานสวัสดิการทั้งจังหวัด ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละตำบล และอำเภอ รวมทั้งพื้นที่ที่เป็นต้นแบบการจัดสวัสดิการโดยภาพรวม และทั้งนี้กรณีศึกษาที่เป็นต้นแบบผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ในภาคผนวกต่อไป

มีรายละเอียดของการศึกษาดังนี้

4.1 ฐานข้อมูลองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในจังหวัดขอนแก่น

หน่วยงาน	ที่อยู่	โทรศัพท์/Fax/ โทรศัพท์มือถือ	ชื่อผู้บริหาร	ปีที่เริ่ม ดำเนินการ	กิจกรรมหลัก	กลุ่มเป้าหมาย	งบประมาณ	อุปสรรค ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
อำเภอพล									
อบต.หนอง แวงโสภพระ	79 ม.1 ต.หนองแวง โสภพระ อ.พล จ.ขอนแก่น	04-3418-194	นายสุก ทอมีคำ	2549	1) เก็บออมเงินตั้งวันละบาท จากสมาชิกกองทุน 2) จัดสวัสดิการให้กับสมาชิก เรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย และ คนชรา 3) รับสมัครสมาชิกใหม่ทุก เดือนและส่งเสริมพัฒนาการจัด สวัสดิการให้ครบทุกด้าน	1) สมาชิกกองทุนทุก คน 2) ส่งเสริมพัฒนาการ จัดสวัสดิการให้ครบ ทุกด้าน 3) รับสมัครสมาชิกให้ ครบทุกคนตามจำนวน ประชากร	386,472	ส่งเสริมสวัสดิการ ยังไม่ครบทุกด้าน เนื่องจาก งบประมาณไม่ เพียงพอ	
อบต. โนนจำ	อบต. โนนจำ อ.พล จ.ขอนแก่น	085-752-6972	นายเสียง ลือคำหาญ	2549	จัดสวัสดิการ เกิด เจ็บ ตาย	1) ผู้สูงอายุ 2) ผู้ด้อยโอกาส 3) เด็ก	414,000	1) งบประมาณไม่ เพียงพอ	จัดสรร งบประมาณ เพิ่มเติม
อบต.หัวทุ่ง	อบต.หัวทุ่ง อ.พล จ.ขอนแก่น	04-3400-557	นายไพโรจน์ ภูศรี		1) จัดสรรดูแลความเป็นอยู่ของ ประชาชนในพื้นที่ 2) อำนวยความสะดวกก่อสร้าง สาธารณูปโภค 3) ส่งเสริมอาชีพให้แก่กลุ่ม	1) ประชาชนในพื้นที่ 2) ผู้พิการผู้ด้อยโอกาส สตรี ผู้สูงอายุ		1) งบประมาณไม่ เพียงพอต่อการ บริหารงาน	2) ให้มี พมจ. ประจำทุกอำเภอ
เทศบาล เมืองพล	เทศบาลเมืองพล ถ.เสริมสวย อ.พล จ.ขอนแก่น	04-3415-091 ต่อ 401 08-6630-0941	นายสุวัฒน์ อังสนันท์		1) ส่งเสริมอาชีพ 2) ส่งเสริมสร้างศักยภาพการอยู่ ร่วมกันของครอบครัวและ ชุมชน 3) จัดสวัสดิการผู้ด้อยโอกาส	1) ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ ด้อย 2) สมาชิกในชุมชน	30,000,000	1) งบประมาณไม่ เพียงพอต่อจำนวน ประชากร 2) ไม่มีที่รองรับ ผลิตภัณฑ์ชุมชน	1) การพิจารณา คุณสมบัติของ ผู้รับสวัสดิการ อย่างเหมาะสม 2) ส่งเสริม อาชีพและทำ ศูนย์จำหน่าย

หน่วยงาน	ที่อยู่	โทรศัพท์/Fax/ โทรศัพท์มือถือ	ชื่อผู้บริหาร	ปีที่เริ่ม ดำเนินการ	กิจกรรมหลัก	กลุ่มเป้าหมาย	งบประมาณ	อุปสรรค ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
									ผลิตกัน้ำ
อบต. เมืองพล	ต.เมืองพล อ.พล จ. ขอนแก่น	04-3211-403	นายบุญจันทร์ นาง		1) ส่งเสริมกลุ่มอาชีพ 2) ส่งเสริมวันผู้สูงอายุ 3) ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง	1) ผู้สูงอายุ 2) ผู้ด้อยโอกาส ผู้ พิการ สตรีและ ครอบครัว 3) เด็กด้อยโอกาส ผู้ติด เชื้อ			
อบต. หนอง แวงนางบัว	ม.13 ต.หนองแวงนาง บัว อ.พล จ.ขอนแก่น	04-3418-121	นายมนตรี นางสุเรศ		1) ส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุ 2) ส่งเสริมงานอาชีพ	1) ผู้สูงอายุ 2) ผู้พิการ ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส 3) สตรีและครอบครัว			
อบต. โสกนกเต็น	279 ม.1 ต.โสกนก เต็น อ.พล จ.ขอนแก่น	04-3416-019 08-495-481-08	นายคำสิงห์ พันธ์ศรี		1) ส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุ 2) ส่งเสริมงานอาชีพ	1) ผู้สูงอายุ 2) ผู้พิการ ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส 3) สตรีและครอบครัว			
อบต. ลอมคอม	4 ม.2 ต.ลอมคอม อ.พล จ.ขอนแก่น	081-574-0779 04-3211-052	นายอืด นริแก้ว นายสี โพธิ์ บุตร	2550	1) ออมวันละบาท 2) เศรษฐกิจพอเพียง	1) ส่งเสริมหมู่บ้าน ผู้พิการ ผู้ติดขัด ผู้สูงอายุ 2) ส่งเสริมอาชีพสตรี/ เยาวชน 3) ผู้ด้อยโอกาส ยากไร้ ทางสังคม	5,000	1) งบประมาณ น้อย 2) ขาดความ ร่วมมือจาก ประชาชน 3) ผู้นำไม่เข้มแข็ง	หน่วยงานรัฐ จัดหา งบประมาณให้
อบต. โศดหนองแอก	ม.14 ต.โศดหนอง แอก อ.พล จ.ขอนแก่น	04-3213-9119 08-0008-1482	นายปาน วิสัย		1) จ่ายเบี้ยยังชีพ 2) ดูแลเยี่ยมเยียนผู้พิการ		2,000,000		

หน่วยงาน	ที่อยู่	โทรศัพท์/Fax/ โทรศัพท์มือถือ	ชื่อผู้บริหาร	ปีที่เริ่ม ดำเนินการ	กิจกรรมหลัก	กลุ่มเป้าหมาย	งบประมาณ	อุปสรรค ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
อบต.เพ็กใหญ่	285 ม.5 ต.เพ็กใหญ่ อ.พล จ.ขอนแก่น	04-3418-042 08-5143-0069	นายเรืองวิทย์ ชันแจ้ง		1) จัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส 2) เงินทุนพัฒนาคุณภาพชีวิต	1) เด็กและเยาวชน 2) ผู้สูงอายุ ผู้พิการ 3) ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้		1) ทรัพยากรของ คณะกรรมการ 2) การบริหารจัดการ 3) งบประมาณ ใน การจัดสรรน้อย	ควรเพิ่ม งบประมาณให้ อบต.
อบต. โนนข่า	214 ม.5 ต.โนนข่า อ. พล จ.ขอนแก่น	04-3339-114-11	นายเวียง ลือคำหาญ		1) แจกจ่ายเบี้ยยังชีพ ผู้พิการ ผู้ป่วยเอดส์ 2) อุดหนุนกลุ่ม กิจกรรมชุมชน	1) ผู้สูงอายุ ผู้พิการ 2) เด็กและเยาวชน			
อบต. หนอง มะเจือ	209 ม.1 ต.หนอง มะเจือ อ.พล จ.ขอนแก่น	04-3418-419 08-1369-3226	มล.เดชชัย สุประดิษฐ์		1) สงเคราะห์เบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อย 2) ส่งเสริมและพัฒนาการกลุ่ม อาชีพ 3) ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม ผู้สูงอายุ สตรีและเยาวชน	1) ผู้สูงอายุ 2) ผู้พิการ ผู้ยากไร้ ด้อย โอกาส 3) เด็กและเยาวชน	1,500,000	1) ขาดแคลน บุคลากร 2) ขาดงบประมาณ ในการพัฒนา 3) ขาดการ ประสานงานกับ หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	1) หน่วยงาน ด้านสวัสดิการ ลงพื้นที่มากขึ้น เพื่อ ประสานงาน 2) ให้การ แนะนำแนวทาง ในการ ดำเนินงาน
อำเภอเขาสวนกวาง									
อบต. เขาสวนกวาง	ต.เขาสวนกวาง อ.เขา สวนกวาง จ. ขอนแก่น	04-3449-550 ต่อ 15 08-9575-9575	นายวัฒน์ศักดิ์ จิงจูญ	2539	1) ศูนย์อำนวยการส่งเสริมการค้าสำหรับ ผู้สูงอายุ 2) ชมรมผู้สูงอายุ 3) ดูแลความเป็นอยู่ของ ประชาชนในด้านต่างๆ 4) มีกิจกรรมส่งเสริมการจัด	1) สมาชิกชมรม ผู้สูงอายุ 2) คนทุกเพศ ทุกวัยใน ชุมชน	200,000	1) งบประมาณมี จำกัด 2) ขาดบุคลากรที่มี ความรู้ ความสามารถ	1) ยอยากให้มี การสนับสนุน ด้านงบประมาณ ในการพัฒนา คนมากกว่า โครงสร้าง

หน่วยงาน	ที่อยู่	โทรศัพท์/Fax/ โทรศัพท์มือถือ	ชื่อผู้บริหาร	ปีที่เริ่ม ดำเนินการ	กิจกรรมหลัก	กลุ่มเป้าหมาย	งบประมาณ	อุปสรรค ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
					สวัสดิการวันละ 1 บาท 4)ส่งเสริมโครงการบรรณารักษ์ น้อย				พื้นฐาน
อบต.ลำม่วง	อบต. ลำม่วง อ.เขาสวนกวาง จ.ขอนแก่น	04-3358-044 08-9155-4308	นายเพ็ญศิริ นามบุรีนทร์	2551		1) ประชาชนในเขต พื้นที่ อบต.ลำม่วง 2) ผู้นำชุมชนแต่ละ หมู่บ้าน ส.อบต.	งบประมาณ ดำเนินการไม่ เพียงพอ		
อบต. โนนสมบูรณ์	300 ม.2 ต. โนน สมบูรณ์ อ.เขาสวน กวาง จ.ขอนแก่น	04-3211-077	นายสมบูรณ์ ทิพนตร	2538	1) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ 2) เบี้ยยังชีพผู้พิการ 3) เบี้ยยังชีพผู้ติดเชื้อ	1) ผู้สูงอายุในตำบล 2) คนพิการในเขต ตำบลที่ขึ้นทะเบียนผู้ พิการ 3) ผู้ติดเชื้อ	งบประมาณ ดำเนินการไม่ เพียงพอกับจำนวน คน	1)งบประมาณ ช่วยเหลือ ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ ติดเชื้อ	
อบต. หนองแปน	ถ.ป่าสุ-หล่านดี ต. หนองแปน อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น	04-3211-378 08-7816-7070	พ.ต. สุวิทย์ แรมลี		1) จ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ/ผู้ พิการ/ผู้ติดเชื้อ 2) เด็กแรกเกิด	1) ผู้สูงอายุ/ผู้พิการ/ผู้ ติดเชื้อ 2) เด็กแรกเกิด			1) มีกลุ่มที่ยัง ไม่ได้รับการ สงเคราะห์ 2) งบประมาณ ชุมชนยังไม่ เห็นความสำคัญ
อบต. โนนเพ็ก	207 ม.7 ต. โนนเพ็ก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น	04-3210-390 08-5246-0220	นายไพรัตน์ มีคำ		1) จัดสรรเบี้ยยังชีพให้กับ ผู้สูงอายุ/คนพิการ/ผู้ป่วยเอดส์2) ตรวจสอบสภาพประจำปีให้กับ ผู้สูงอายุ 3) โครงการรณรงค์ให้ผู้ใช้สูงอายุ โครงการอบรมคุณธรรม	1) ผู้สูงอายุ/คนพิการ/ผู้ ติดเชื้อ 2) เยาวชน 3) กลุ่มอาชีพ		1) การจัดสรรเบี้ย ยังชีพไม่เป็นไป ตามหลักเกณฑ์ที่ กำหนด 2) ฝึกอบรมกลุ่ม อาชีพไม่มีความยัง ยืน ไม่มีตลาด	เห็นควรอนุมัติ เงินให้แก่ อบต. ทุกแห่งพร้อม การ ทำงาน

หน่วยงาน	ที่อยู่	โทรศัพท์/Fax/ โทรศัพท์มือถือ	ชื่อผู้บริหาร	ปีที่เริ่ม ดำเนินการ	กิจกรรมหลัก	กลุ่มเป้าหมาย	งบประมาณ	อุปสรรค ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
								รองรับ3) งบประมาณไม่ เพียงพอ	
อบต.กั๊กแคน	ม.12 ต.กั๊กแคน อ. มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น	04-3210-388-9 08-7044-4416	นายบุญ อุบดินทร์		1) จัดสรรการสงเคราะห์เบี้ยยัง ชีพแก่ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ดัด จริต 2) ส่งเสริมการจัดกิจกรรม ผู้สูงอายุ เช่น ตรวจสุขภาพ การ จัดงานรดน้ำดำหัว 3) ส่งเสริมการฝึกอบรมด้าน อาชีพต่างๆ แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส	1) ผู้สูงอายุคนพิการผู้ ดัดจริต 2)เยาวชน 3)สตรีและครอบครัว		1) กลุ่มอาชีพที่ ได้รับการฝึกอบรม ไม่มีความยั่งยืน 2) การจัดสรรเบี้ย ยังชีพ ไม่เป็นไป ตามหลักเกณฑ์ตา มระเบียบ 3) กลุ่มเป้าหมาย ไม่ให้ความสนใจ เข้าร่วมกิจกรรม	
อบต.นาข่า	ม.7 ต.นาข่า อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น	04-3288-841 08-6240-3030	นางปะกิไล รุ่งโรจน์	2551	1) ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส 2) จัดเก็บ จปฐ ในการหาข้อมูล เพื่อนำไปพัฒนาชุมชน	เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ดัด จริต ผู้พิการ	200,000	1)ขาดงบประมาณ ในการอุดหนุนเพื่อ ทำโครงการ 2) ขาดความ ร่วมมือ	จัดสรร งบประมาณ ช่วยเหลือ
อบต.กุดเค้า	ม.13 ต.หน้าเมือง ต. กุดเค้า อ.มัญจาคีรี จ. ขอนแก่น	04-3289-313 08-6714-3736	นายประสงค์ ราลังสิทธิ์		1) จ่ายเบี้ยสงเคราะห์ก่อสร้าง บ้านท้องถิ่นแก่ผู้ด้อยโอกาส 15 หลัง 2) ส่งเสริมกลุ่มอาชีพ 3) จัดกิจกรรมทางสังคมและ วัฒนธรรม เช่น กีฬา วันผู้สูงอายุ แห่เทียนเข้าพรรษา	1) ประชาชนในเขต พื้นที่ 2) ผู้ด้อยโอกาส ผู้ พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ดัด จริต			

หน่วยงาน	ที่อยู่	โทรศัพท์/Fax/ โทรศัพท์มือถือ	ชื่อผู้บริหาร	ปีที่เริ่ม ดำเนินการ	กิจกรรมหลัก	กลุ่มเป้าหมาย	งบประมาณ	อุปสรรค ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
อบต. ดงเมืองแอม	210 ม.4 ต. ดงเมือง แอม อ.มัญจาคีรี จ. ขอนแก่น	04-3212-361 08-5609-5641	นายทวี อริญศรี	2546	1) ดำเนินการแจกเบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุ 2) ดำเนินการแจกเบี้ยผู้พิการ3) ดำเนินการแจกเบี้ยผู้ติดเชื้อ	1) ผู้สูงอายุ 2) ผู้พิการ 3) ผู้ติดเชื้อ	3,828,000	กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้ พิการและผู้ด้อยโอกาสมี จำนวนมาก งบประมาณไม่ เพียงพอ	1) จัดสรร งบประมาณให้ มากขึ้น
อบต. สวนหม่อน	ม.14 ต.สวนหม่อน อ. มัญจาคีรี อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น	04-3381-393 08-4600-8357	นายประยัด เจริญสุข	2550	จัดสวัสดิการค่าทำศพสวัสดิการ เกิด แก่ สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล	ประชาชนทุกเพศ ทุก วัย	500,000	1) เจ้าหน้าที่และ ผู้รับผิดชอบขาด ประสิทธิภาพ	จัดประชุมชี้แจง เป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่ง อาหาร

อำเภอภูเวียง

อบต.นาหว้า	อบต.นาหว้า อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น	04-3210-332 08-5011-5937	นายยุทธพันธ์ ทองยา	2540	1) พัฒนาปรับปรุงระบบ โครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ ตำบลนาเม็ก 2) พัฒนาส่งเสริมกลุ่มอาชีพ ต่างๆให้เกิดการสร้างงานสร้าง รายได้ 3) ส่งเสริมสวัสดิการบริหารทาง สังคมให้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้ติดเชื้อ	1) ประชาชนในพื้นที่ 2) ผู้สูงอายุ เด็กเยาวชน ผู้พิการ ผู้ติดเชื้อ 3) ผู้ด้อยโอกาส	10,000,000	1) งบประมาณไม่ เพียงพอทำให้การ จัดสวัสดิการไม่ ทั่วถึง 2) ขาดการ ประสานงานกับ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง 3) ขาดการสร้าง เครือข่าย	1) ส่งเสริม สนับสนุนด้าน งบประมาณในการ จัด สวัสดิการ 2) เพิ่ม ประสิทธิภาพ ในการ บริหารงาน 3) ส่งเสริมการ สร้างเครือข่าย
------------	-----------------------------------	-----------------------------	-----------------------	------	--	--	------------	--	---

หน่วยงาน	ที่อยู่	โทรศัพท์/Fax/ โทรศัพท์มือถือ	ชื่อผู้บริหาร	ปีที่เริ่ม ดำเนินการ	กิจกรรมหลัก	กลุ่มเป้าหมาย	งบประมาณ	อุปสรรค ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
									ทั้งในและนอก ชุมชน
อบต. พงษ์ชมพู	124 ม.6 ต.พ่งชมพู อ. ภูเวียง จ.ขอนแก่น	08-5744-8499 04-3210-433 08-6860-8509	นายพิสิทธิ์ เทหา	2550	1) กีฬาและเยาวชน 2) ด้านภัยพิบัติ 3) กิจกรรมวันผู้สูงอายุ	1) เด็กและเยาวชน 2) ผู้นำท้องถิ่น 3) ประชาชนในตำบล	150,000	1) ขาดความรู้ ร่วมมือ 2) ขาดความรู้ ความเข้าใจ 3) ขาดงบประมาณ	1) จัดฝึกอบรม และเจ้าหน้าที่ เยาวชน 2) ให้จัด กิจกรรมอย่าง ต่อเนื่อง 3) เสริมสร้าง ความสามัคคี ภายในชุมชน
อบต. กุดขอนแก่น	333 ม.2 ต.กุด ขอนแก่น อ.ภูเวียง จ. ขอนแก่น	04-3211-635 08-3419-4366	นายเจริญ สิงห์ สกล	2537	1) เบี้ยยังชีพ 2) กองทุนหลักประกันสุขภาพ 3) สวัสดิการ	ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส	3,060,000	จำนวนผู้สูงอายุผู้ พิการ ผู้ด้อยโอกาส เพิ่มมากขึ้น	1) จัดสรร งบประมาณให้ เพียงพอ 2) เปิดโอกาส ให้เข้าถึงการ บริการ
อบต. ภูเวียง	อบต.ภูเวียง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น	04-3291-592 08-5749-6992	นายระดม แสงฤทธิ์	2552	1) ส่งเสริมอาชีพ 2) พัฒนาทักษะอาชีพ	1) ผู้สูงอายุ 2) เด็กและเยาวชน 3) บุคคลทั่วไป		1) ขาดงบประมาณ 2) ขาดบุคลากร	1) จัดอบรมการ ส่งเสริมอาชีพ ในชุมชน2) อบต.เป็นหลัก และ ประสานงานกับ ท้องถิ่นเพื่อ พัฒนาศักยภาพ

หน่วยงาน	ที่อยู่	โทรศัพท์/Fax/ โทรศัพท์มือถือ	ชื่อผู้บริหาร	ปีที่เริ่ม ดำเนินการ	กิจกรรมหลัก	กลุ่มเป้าหมาย	งบประมาณ	อุปสรรค ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
									บุคลากร
อบต.หนองกุ้งเงิน	อบต. หนองกุ้งเงิน อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น	04-3211-630 08-62499798	นายบุญฤทธา สุนททองหัว	2540	1) สงเคราะห์ผู้ประสบปัญหาทางสังคมในพื้นที่รับผิดชอบ2) การให้ความช่วยเหลือและประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ 3) ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มกองทุนต่างๆ ในชุมชน	1) ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ติดเชื้อ 2) ประชาชนในพื้นที่	150,000	1) ขาดเครือข่ายที่ทำหน้าที่ประสานงานในชุมชน 2) ขาดงบประมาณ เพราะ อบต. มีรายได้น้อย	การจัดสรรงบประมาณ
อบต.หัวทอง	ม.4 ต.หัวทอง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น	04-3210-028 08-3144-5648	นายดาวเรือง คณานิษฐ์		1) เบื้องต้นผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ติดเชื้อ	กองทุนผู้สูงอายุ			
อบต.บ้านเรือ	97 ม.1 ต.บ้านเรือ อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น	04-3291-693 08-1768-2742, 08-7213-6090	นายโสภณ น้อยคำ	2550	1) กิจกรรมส่งเสริมการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ผู้พิการ 2) เด็กและสตรี 3) ศิลปะและศาสนา	ประชาชนทั่วไป ตำบล		1) งบประมาณมีน้อย 2) จัดอบรมให้ความรู้	1) คาร สนับสนุนงบประมาณ
อำเภอสีชมพู									
อบต.ดงลาน	อบต.ดงลาน ต.ดงลาน อ.สีชมพู จ.ขอนแก่น 40220	04-3213-619 08-1264-3911	นายบุญธรรม รักษาสิทธิ์	31 มี.ค. 2539	1) บริหารงานท้องถิ่น 2) ช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อน	1) ชุมชน 2) ประชาชนภาครัฐ	9,474,032		
อบต.ศรีสุข	อบต.ศรีสุข อ.สีชมพู จ.ขอนแก่น	04-3210-094 08-7427-7779	นายสมควร กาญจน		1) ช่วยเหลือผู้สูงอายุ 2) ช่วยเหลือผู้พิการ, ผู้ติดเชื้อ	1) ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ติดเชื้อ 2) ผู้ด้อยโอกาส		1) ขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน 2) ขาดแคลนบุคลากร	จัดสรรงบอุดหนุน

หน่วยงาน	ที่อยู่	โทรศัพท์/Fax/ โทรศัพท์มือถือ	ชื่อผู้บริหาร	ปีที่เริ่ม ดำเนินการ	กิจกรรมหลัก	กลุ่มเป้าหมาย	งบประมาณ	อุปสรรค ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
อบต. นานา อ.สีชมพู จ.ขอนแก่น	ม.1 ต.นาจาน อ.สีชมพู จ.ขอนแก่น	04-3444-124,12 08-1255-1716	นายบุญทอง คำบุญ	2540	1) เงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ผู้ พิการ ผู้ติดเชื้อ	1) เงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ผู้ พิการ ผู้ติดเชื้อ		1) งบประมาณน้อย 2) บุคลากรขาด ความรู้	
อบต. หนอง แดง	ม.7 ต.หนองแดง อ.สี ชมพู จ.ขอนแก่น	04-3444-041	นายบุญโชติ ไชยหงษา	2539	1) เงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ผู้ พิการ ผู้ติดเชื้อ	1) เงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ผู้ พิการ ผู้ติดเชื้อ		ยังไม่มีพันธกิจใน ด้านสวัสดิการ สังคมที่ชัดเจน	
อบต. ชำยาง	ม.1 ต.ชำยาง อ.สี ชมพู จ.ขอนแก่น	04-3213-878 08-3339-7434	นายแจ้ง โถ ปิ่น		1) เงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ผู้ พิการ ผู้ติดเชื้อ และ ผู้ด้อยโอกาส 2) จัดสวัสดิการกองทุนกู้ยืม วิสาหกิจชุมชน	1) ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ ติดเชื้อ 2) เด็กและเยาวชน	1,200,000	1) จัดสรรไม่ทั่วถึง 2) การแบ่งพรรค แบ่งพวก	เพิ่มงบประมาณ ช่วยเหลือให้ ทั่วถึงและ ครอบคลุม
อบต. สีชมพู	อบต. สีชมพู ม.10 ต. สีชมพู จ.ขอนแก่น	043-210-350 086-237-1277 089-619-6569	นายบุญน้อม พะเลียง	2549	1) จ่ายสวัสดิการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย 2) สงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสทาง สังคม ให้ทุนการศึกษาเด็ก ยากจน 3) สมาชิกกู้ยืมประกอบอาชีพ	1) ผู้สูงอายุ 2) เด็กเยาวชน 3) สตรี	220,682	1) มีทุนการทำ กิจกรรมไม่เพียงพอ ต่อการบริหารจัดการ กองทุน 2) ขาดความรู้ใน การบริหารจัดการ	1) จัดอบรมให้ ความรู้ในการ บริหารจัดการ กองทุน 2) เพิ่ม งบประมาณใน การบริหาร จัดการกองทุน
เทศบาลตำบลสี ชมพู	ต.วังเพิ่ม อ.สีชมพู จ. ขอนแก่น 40220	04-3399-068	นายบุญจง ผาคำ		1) จัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ คน พิการ ผู้ติดเชื้อ และด้อยโอกาส 2) ส่งเสริมกิจกรรมเยาวชน 3) จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพ สตรี	1) ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ ติดเชื้อ และ ผู้ด้อยโอกาส เยาวชน และสตรี			

หน่วยงาน	ที่อยู่	โทรศัพท์/Fax/ โทรศัพท์มือถือ	ชื่อผู้บริหาร	ปีที่เริ่ม ดำเนินการ	กิจกรรมหลัก	กลุ่มเป้าหมาย	งบประมาณ	อุปสรรค ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
อบต. วังใหม่	ม.1 ต.วังใหม่ อ.สี ชมพู จ.ขอนแก่น	04-3399-251 08-9162-9499	นายคำป๋อ อินทรเพชร		1) เด็กและเยาวชน 2) สตรี	1) เด็กและสตรี 2) ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ ดัดจริต 3) ผู้ด้อยโอกาส ผู้ ยากไร้	14,000,000	1) ขาดบุคลากรที่ ทำงานด้านต่างๆ 2) ขาดผู้ให้ คำแนะนำ 3) ผู้ดำเนินงานขาด ความเข้าใจในการ ปฏิบัติงาน	1) จัดอบรม บุคลากรและ กลุ่มเป้าหมาย 2) เชิญวิทยากร จากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง 3) ติดตามการ ดำเนินงานอย่าง ต่อเนื่อง
อำเภอพระยืน									
อบต. หนองแวง	ม.1 ต.หนองแวง อ. พระยืน จ.ขอนแก่น 40320	04-3455-544 08-6048-2015	นายอิทธิพล พหลัทพ์		1) ตรวจสุขภาพผู้สูงอายุ พิการ เด็ก 2) เบี่ยงชีพ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ 3) กลุ่มอาชีพ สำหรับสตรี ผู้สูงอายุ	1) ผู้สูงอายุ ผู้พิการ 2) เด็กและเยาวชน 3) สตรี	1,200,000	1) ความไม่สะดวก ในการเดินทางของ ผู้สูงอายุ 2) ความไม่สามัคคี กันในการจัดกลุ่ม อาชีพ 3) งบประมาณไม่ พอใช้จ่ายและ อุดหนุนโครงการ	1) การจัดสรร งบประมาณ ช่วยเหลือ 2) การทำความ เข้าใจใน โครงการต่างๆ 3) พัฒนาชุมชน จังหวัดเปิด อบรมให้ความรู้ องค์กรควร ได้รับ งบอุดหนุน เพิ่มขึ้น
อบต. พระยืน	329 ม.6 ต.พระยืน อ. พระยืน จ.ขอนแก่น	04-3266-122 08-7237-0302	นายสุพัฒน์ อินนามเพ็ง	2548	1) จัดสวัสดิการอุดหนุนผู้พิการ ผู้ดัดจริต ผู้สูงอายุ 2) จัดสวัสดิการกองทุน 3) กิจกรรมศูนย์พัฒนา	ผู้ด้อยโอกาสในตำบล	1,938,000	งบประมาณไม่ เพียงพอต่อ กลุ่มเป้าหมาย	